

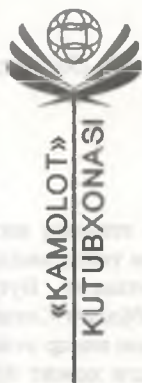
«KAMOLOT»
KUTUBXONASI

Эркин
Воҳидов

Замин сайёраси

84.153/6

Эркин
Воҳидов

Замин сайёраси

Ono tili olmaydi

Tush

Shorlik

Tangri va Yamolph

10/1

ЯНГИ АСР АВЛОДИ
ТОШКЕНТ

2014

УЎК: 821.512.133-1

КБК: 84 (5Ў)6

В-89

Воҳидов, Эркин

Замин сайёраси: поэма ва шеърлар. / Эркин Воҳидов.
– Т.: Янги аср авлоди, 2014. – 208 б.

ISBN 978-9943-27-285-9

Ушбу китоб бундан 30 йиллар аввал нашр этилган икки китобнинг жамланмаси сифатида қайта нашрга тайёрланди.

«Шарқий қирғоқ» китоби 1980 йилда чоп этилган. Бугун ўқувчиларда шоирнинг айнан шу шеърларига бўлган Соғинч вояга етди. Талаб ва истакларни инобатга олиб, уни нашр этишни мақсад қилдик. У ҳақда нимадир сўз айтишга ҳожат йўқ. Китобни, аввало, ўқиш керак...

Уша йилларда нашр этилган «Тирик сайёралар» китобидан ҳам шеърлар киритдик, токи ўқувчилар вақт ҳукми таъсир қилмаган шеърлардан баҳраманд бўлсинлар.

Шеърият ихлосмандлари учун муносиб тухфа тайёрлаган бўлсак мамнунмиз.

УЎК: 821.512.133-1

КБК: 84 (5Ў)6

Сўнгсўз муаллифи:

Иброҳим ҒАҒУРОВ

ISBN 978-9943-27-285-9

© Эркин Воҳидов, «Замин сайёраси». «Янги аср авлоди», 2014 йил.

ЯНГИ ЙИЛ ОРЗУЛАРИ

Умримнинг китобидан
Бир варақ очиб бу дам,
Соқийдан сўрайман гап
Бенавбат, бетакалуф.

Янги йил шаробидан
Бир қултум ичган одам
Бўлар экан, во ажаб,
Дафъатанда файласуф.

Майли, ахир қадаҳ ҳам
Дилкушо дўстлар аро
Юракни очмоқ учун
Сабабу баҳонадур.

То бор экан бу олам,
Биз бор экан даҳр аро
Янги йил бор, май гулгун
Сукунат бегонадир.

Дўстлар, биз шу мамлакат
Сафдаги ўғлонлари,
Биз қилган тилакларда
Унинг шони муддао.

Юртнинг ташвишу заҳмат,
Севинч, ҳаяжонлари
Бизнинг ҳам юракларда
Садо берар доимо.

Ортга бир ташланг нигоҳ,
Бир йилда юрт — паҳлавон
Неча йилга баробар
Йўлларни юргани рост.

Яна виждонлар огоҳ,
Довон ортида довон,
Мураккаб муаммолар
Олдинда тургани рост.

Агар янги ўн йилнинг
Қутлуғ остонасида
Олам режалар учун
Белимизни боғлаймиз,—

Демакки, учинчи минг —
Йиллик кошонасида
Яшамоққа биз бутун
Ўзимизни чоғлаймиз.

Дилга берайлик савол,
Йўлга боқайлик бир дам,
Бир бутун ҳаёт олдда,
Ортда бир бутун ҳаёт.

Яшай олдикми ҳалол,
Бўла олдикми одам,
Кетсак биздан ҳаётда
Не қолгуси хотирот.

Қолмасин юракда занг
Дилда заррача ғубор.
Кўнгиллар кўзгусини
Тоза қилиб ювайлик.

Келажакка биз билан
Кириб бормасин зинҳор,
Манманлик туйғусини
Кўнгиллардан қувайлик.

Ётган бўлса мабодо
Дилнинг қай бурчагида
Риё, тама, кин, ҳасад,
Бир-бир термоқ чоғидир.

Зар ишқи ҳам бир савдо
Одамзод юрагида,
Уни абадул абад
Ўтга бермоқ чоғидир...

Юкладик футувватга
Муъжизий рақамларни,
Бор экан гайрат, истак,
Адо этурмиз, бироқ —

Энг олий балоғатга
Бошламак одамларни,
Юракларни пок этмак
Анчайин мураккаброқ...

Янги йил даврасида
Фақат ўзимиз эмас,
Ўртада бизлар учун
Жон берганлар руҳи бор.

Дастурхон теграсида
Улар билан ҳамнафас
Суҳбат қурмоқнинг букун
Ўзгача шукуҳи бор.

Руҳлар сокин хобидан
Туриб келдилар бу дам.
Улар ҳисобот талаб
Бедаъво, бетаассуф...

Янги йил шаробидан
Бир қултум ичган одам
Бўлар экан, во ажаб,
Дафъатанда файласуф.

Майли, ахир қадаҳ ҳам
Ишонган дўстлар аро
Юракни очмоқ учун
Сабабу баҳонадир.

То бор экан бу олам,
Биз бор экан даҳр аро
Янги йил бор, май гулгун,
Сукунат бегонадир.

ШАРҚИЙ ҚИРҒОҚ

Иван Новиковга

«Табиат қонуни,
Қайда бор қирғоқ,
Билмадим, фанда не боис омиллар,
Шарқий соҳиллардан ҳамиша тикроқ,
Баландроқ бўлади ғарбий соҳиллар.

Неча дарёларни кузатиб юрдим,
Ҳеч ерда истисно топмадим бироқ,
Ғарбий соҳилларда тепалар кўрдим,
Шарқий соҳилларни кўрдим ётиқроқ.

Боқиб кўнглим чўкди неча мартаба,
Нега бундай қилдинг, чархи кажрафтор?
Бир соҳилга бериб юксак мартаба,
Бошқа бир соҳилни қилдинг хокисор?

Аслида замин бир, тенгдир соҳиллар,
Ноҳақлик эмасми, гардуни золим!..
Қайда қирғоқ кўрсам,
Оловли йиллар,
Қонли кечувларга учар хаёлим.

Биз доим борганмиз кун чиқар ёқдан,
Ўлимнинг юзига тик боқиб ҳар гал.
Ёв эса юксакдан, ғарбий қирғоқдан
Қаттол ва бешафқат ёғдирган ажал.

Биз шарқдан борганмиз, шарқий соҳиллар
Тўпга нишон бўлди, текис ва яйдоқ.
Биз бўлсак — фидойи жони сабиллар
Тикка боравердик, танимиз байроқ.

Дарё бўлиб оқди дарёда хунлар,
Дўзах оловида бамисли дунё.
Минглардан юз қолдик, юзлардан унлар,
Қирилдик, орқага қайтмадик аммо.

Бизга душман эди ҳийла ва ҳадик,
Йўқ эди мардликдан ўзга ҳимоят.
Ёв ўқи тугади, биз тугамадик,
Фарбий соҳилларни олдик ниҳоят».

Садоси замину кўкни титратиб
Поезд Будапештга тезлаб борарди.
Белорус ҳамроҳим,
Жангчи ва адиб
Менга хотиралар сўзлаб борарди.

Сариқ сочларига оқ оралаган,
Мовий кўзларида тубсиз бир хаёл,
Тирик юрса эди Есенин агар
Бугун бўлар эди балки шундоқ чол.

У сўзлар,
Тирилиб келарлар гўё
Бирга қонли жангга кирган ўртоқлар.
У сўзлар,
Қалбимда беради садо
Фарёд чекиб ётган шарқий қирғоқлар.

Мана, мен юксалиб
Гелер тоғига
Фидолар қабрига эгарканман бош,
Қарайман Дунайнинг у қирғоғига,
Ногоҳ кўз пардасин қоплаб келар ёш.

Шарқий соҳил ётар тинч ва беозор,
Ҳеч қачон ҳеч нарса қўрмаган гўё,
Гўёки бўлмаган у қонли баҳор,
Оҳиста чайқалиб оқади дарё.

Ҳолбуки қиргин жанг давом этмоқда,
Ҳолбуки қурбонлар руҳи уйғоқдир.
Ҳамон ёв қўрғони ғарбий қирғоқда,
Ҳамон бизнинг маскан шарқий қирғоқдир.

Дардлар гирдобида чарх урар замин,
Мажруҳ сийнасидан силқиб оқар қон.
У ҳар кун, ҳар лаҳза минглаб одамин
Шарқий қирғоқларда бермоқда қурбон.

Бомбей, Мадорасда одам тумонат,
Яратган бандаси мисли тупроқдир.
Очлик ҳар сония минг жонга офат,
Жизгинак кўчалар — шарқий қирғоқдир.

Ногоҳ, гумбурлайди Ҳайфон осмони,
Юрагин чангаллаб қолар бир аёл.
У шарқий соҳилнинг битта қурбони,
Тириклайин топган ёш жони завол.

Ҳамон қитъаларда йўқдир сукунат,
Ҳамон жабҳаларда уйғоқдир ғаним.
Жафокаш дунёда, азалий қисмат,
Шарқий қирғоқдадир менинг ватаним.

Дунёда бор экан ноҳақлик, зулм,
Дунёда бор экан асорат, жафо,
Жангдамиз, бир бошда бор битта ўлим,
Шарқий соҳилларда жонимиз фидо.

Шоир! Эй, тинчимас оловли юрак!
Адолат юлдузи сенга маёқдир.
Ҳақ йўлда фидойи аскарсан демак,
Санинг қароргоҳинг — шарқий қирғоқдир.

Зулм қўрғонига қила бер ҳужум,
Билки, бизникидир ниҳоят зафар.
Дунёда бор экан энг сўнги мазлум,
Шарқий соҳилларда ўчмас машъаллар.

СИРДАРЁ ЎЛАНИ

Осмонулар Тиёншоннинг қорисан,
Кўхна Жайхун йўлдошисан, ёрисан.
Она водий ҳаётисан, борисан,
Қувончисан, аламисан, зорисан,
Оқиб тургин, қуриб қолма, онажон.

Туман аср кечмишидан дараксан,
Юртим учун ҳам томир, ҳам юраксан,
Нега букун бемадорсан, ҳалаксан?
Сен бизларга ҳали кўп йил кераксан,
Оқиб тургин, қуриб қолма, онажон.

Сен борсанки, ташна ерга нажот бор,
Гул водийлар, воҳаларда ҳаёт бор.
Демак, юртнинг лабида бол, набот бор,
Сенда элим саботидек сабот бор,
Оқиб тургин, қуриб қолма, онажон.

Сен пахтасан, олма, анор ва нурсан,
Ўзбек учун сурурсан, ҳам ғурурсан.
Ўзни ерга томчи-томчи берурсан,
Дарё эмас, халқ тимсоли эрурсан,
Оқиб тургин, қуриб қолма, онажон.

Мен болангман, нидо бўлай сен учун,
Бир жилғадек даво бўлай сен учун,
Керак бўлса фидо бўлай сен учун,
Майлига, мен адо бўлай сен учун,
Оқиб тургин, қуриб қолма, онажон.

МАЙ МУСТАҲЗОДИ

Май келдию соз олди яна
аҳди наволар,
куй бошлади ёна.
Не тонгки, гузал булди жаҳон,
еру самолар,
ҳар тилда тарона.
Кук бирла замин бир-бирига
ошиқу маъшуқ,
бир-бирга туташган,
Сочмоқда у борон ила
жонбахш зиёлар,
ичмоқда бу қона.
Зумрад далалар бағрига
ут қўйди шафақгун
рақс этгувчи лола.
Ёндирганидек бизни пари
моҳи лиқолар,
ут насли жонона.
Гул бошин эгиб жилмаядир,
бахтли келинчак,
машшотаси — офтоб.
Булбул тилида нола надир,
завқди садолар,
бу — савти замона.
Мен ҳам қаламим қўлга олиб
уй сурадирман,
ташбех, қидирурман,
Май шаънига ёзмоқ тилагим
ҳамду санолар
Шайху Фафурона.
Эй сен, Ватаним, кўнглим учун
битта жаҳонсан,
бир ўғлинг эрурман,

Кўп гарчи диёр, юрт кўпу кўп —
жойи сафолар,
сен менга ягона.

Мен неки ёзар бўлсам
ўзинг боиси назмим,
мадҳим сенга доим,
Битдим яна, жоним, юрагим,
сенга наволар,
Май шеъри баҳона.

БИР БУРДА НОН

Мўйсафид йўл узра бир бурда нонни
Тупроқ орасида кўрдию ногоҳ,
Аста қўлга олди, ўпди, бу онни
«Шиқ» этиб сувратга туширди сайёҳ.

Бир куни бу сурат олис маконда
Ўзномалар аро бўлди намоён.
Ўздилар: шўрлик халқ, Ўзбекистонда
Мана шундай яшар зору нотавон.

Ким рад этар сурат далолатини,
Ишонмай, не қилсин беҳабар олам?
Ўзбек деб аталган халқ одатини
Қаёқдан ҳам билсин беҳабар одам?

Қаёқдан ҳам билсин ғофил одамлар,
Бир бурда нон узра энгашган шу чол
Кеча ош берганин етти пуд дамлаб
Етмишга етгани учун безавол?

Бу шеърдан мақсадим раддия эмас,
Юртим жаҳон билган Ўзбекистондир.
Дастурхони олам қилгудек ҳавас,
Лекин нон қадри ҳам унга аёндир.

Мен ўша йилларни эслайман ҳамон,
Эслаб юрагимга чўкади музлар.
Ўртада бир бўлак қора кепак нон,
Очликдан ичига ўтирган кўзлар...

Шукрким, у кунлар олисда қолди,
Шукрким Ватаним маъмур ва обод,
Шукрким, бу юртда менинг авлодим
Муҳтожликни курган энг сунгги авлод.

Олис рўзномалар не ёзсалар ҳам
Майлига, ёлғоннинг умри бир кунлик.
Оч, юпун элларга биз ҳамкор, ҳамдам,
Чунки бизга аён очлик, юпунлик.

Биз йўқсил бўлганмиз, йўқсил бу жаҳон
Заҳматини тортиб бораётирмиз.
Эҳсонлар юкини бамисли карвон
Елкамизга ортиб бораётирмиз.

Нажот юдузи деб олам шу боис
Кўз тикар толебахш бизнинг юдузга.
Ердан ушоқ топсак биз ҳам шу боис
Эъозлаб ўпамиз, суртамиз кўзга.

АФҒОН ШОИРЛАРИГА

Бас, тарки қафас эт, амри букуннинг,
Ҳаволан, кўкларни қучгил, юрагим.
Тулқинлари оша кўҳна Жайҳуннинг
Афғон диёрига учгил, юрагим.

Қандаҳор йўллари,
Мозори шариф,
Боболар қадами теккан муқаддас —
Қадим Ҳирот аро танҳо бир ғариб
Мақбара қошида тиз чўк бир нафас.

Ассалом айтгину бир қучоқ гул тут
Буюк шоирини севгучи жондан —
Севгиси беҳудуд, фахри беҳудуд,
Тилаги беҳудуд Ўзбекистондан.

Сўнг шоир дўстларим ёнига боргин,
У юртда бор менинг дилдош дўстларим
Юрагим, сен ўзни анордек ёргин,
Дона-дона сочиб ташла сўзларим.

Айт уларга менинг ҳамнафаслигим,
Дилдаги бериё муҳаббатим айт.
Айтгин хиёнатга қўл бермаслигим,
Қондошлик ҳиссига садоқатим айт...

Инқилоб йўллари бўлмагай равон,
Тайёр дастурлар йўқ саодат учун.
Бу йўлда кураш бор, зафар ва армон,
Ишонч бор, шубҳа бор, янглиш ва тугун.

Олам узра эсан тонг нафасининг
 Кушлар ҳаловатин бузгани каби
 Не ажаб инқилоб зилзиласининг
 Марказида бўлса шоирлар қалби.

Осонмас, осонмас шоир юракка,
 Унда туманларнинг дарди, оҳи бор,
 Унга бу дунёда яшаш мураккаб,
 Чунки шоир қалбнинг иштибоҳи бор.

Эй, сиз, менинг афғон шоир дўстларим,
 Қалбимни қалбингиз билан улайман.
 Сизга инқилобнинг мушкул йўлида
 Бардамлик тилайман, қудрат тилайман.

Дунёда бор бўлсин адолат ва шеър,
 Эрку биродарлик доим бор бўлсин.
 Рузи Маҳшаргача уйғоқ Алишер
 Руҳи сизга букун мададкор бўлсин.

1225

ШОИРЛИК

Устоз Миртемирни эслаб

Шоирлик — бу ширин жондан кечмақдир,
Лиммо-лим фидолик майин ичмақдир,
Шоирлик — жигарни минг пора этмақ,
Бағир қони билан сатрлар битмақ.
Ўзни томчи-томчи, зарра ва зарра
Элга қурбон қилиб, энг сўнгги карра.
Армон билан демақ: «Эй она юртим,
Кечир, хизматингни қилолмай ўтдим».
Шундоқ яшар асли соҳиби ижод
Шундоқ яшаб ўтди Миртемир устод.

МУҲАРРИР

Нега ҳадеб менга танбеҳ берасан,
Нега ўз ҳолимга қўймайсан, ахир!
Нега ҳар сўзимдан айб қидирасан,
Беомон, ноинсоф, қаттол муҳаррир.

Ҳар сўзим маъносин қирқ хилда чақиб
Гоҳ нолали дейсан, гоҳи тумтароқ.
Айтгин эй, каттакон кўзойнак тақиб
Нималар излайсан шеъримдан, ўртоқ!

«Холис» хизматингни, биродар, қўйгин,
Илтимос, керакмас менга ёрдаминг,
Минг хил тафтишлардан, рост айтсам, тўйдим,
Жонга тегиб бўлди қизил қаламинг.

Қачон бу зулмдан бўлурман озод,
Қачон тугар экан бедодлик, ахир!
Афсуски, ҳеч кимга деёлмайман дод,
Чунки, мен ўзимман ўша муҳаррир...

ТУШ

(Ҳазил)

Кеча кўрдим даҳшатли бир туш,
Келолмайман ўзимга ҳамон.
Бир ёзувчи роман ёзармиш,
Мен эмишман унга қаҳрамон.

Ёзар эмиш мени хаёлан
Йўқ хислатлар қўшиб боримга.
Ҳисоблашмас ҳеч мантиқ билан,
Сира боқмас ихтиёримга.

У не деса тўтиқуш монанд
Мен ҳам тилга жо қилармишман.
Жарликлардан сакраб беписанд,
Текис йўлда қоқилармишман.

Насиб бўлмай маҳбуб висоли
Чекмоқ керак чоғи нолалар
Нутқ айтаман ёрга, мисоли,
Газетдаги бош мақолалар.

Ўзим ҳайрон ўз қилмишимга,
Ўзим билмам, недир матлабим,
Ҳозир қилиб турган ишимга
Туғри келмас ҳозирги гапим.

Лаънатлайман қаро иқболим,
Чидолмайман юрак доғига.
Бора-бора айланиб қолдим
Бозингарнинг қўғирчоғига.

Бу кунимдан ўлганим афзал
Дея қўлга олдим-у пичоқ...
Худо ўзи асради бу гал,
Бир сесканиб уйғондим шу чоқ.

Боқдим, шукр, қўл-оёғим соғ,
Шукр, тирик одамман ўзим.
Бир романни ўқиб баногоҳ
Илинибди салгина кўзим.

КЕЧИКИШ

На тую на аза,
на иш, на байрам,
Ҳеч қайга,
ҳеч қачон,
ҳеч бир ҳолатда
Вақтида келмаган
бу шурлик одам,
Бир соат кечикар
ками, албатта.
Унда сира айб йуқ,
югурик давр
Мос келмади унинг
сусткаш жонига.
Тақдир кечиктирди
бир соат надир,
Камида бир аср
уз замонига.

ТҮЙ ОҚШОМИДА

Икки ошиқ ўхшар юлдузлар аро
Учиб юрган ёндош сайёраларга.
Севги фазосида улар бор танҳо,
Не парво ердаги овораларга.

Улар биздан олис қилмоқда парвоз,
Сомон юлдузлари кумуш пояндоз...
Сиз эса, янгалар, таванда шоввоз
Чучвара уясиз тоғораларга.

Уларнинг қалбида илоҳий туйғу,
Қудрати олийга турар рўбарў,
Сиз эса, нотиқлар, сизга не қайғу,
Ҳадеб панд ўқийсиз бечораларга.

Севги — япроқларнинг шитирлашидир,
Севги — юлдузларнинг шивирлашидир.
Севгида самовий сукут яхшидир,
Сиз карнай қўшасиз ногораларга.

Ошиқлар физоси бу оқшом висол,
Ташналик давоси лабдаги зилол.
Ичсинлар оташин шароби иқбол,
Қўйинг, олов ёқманг мохораларга.

Интизор жонларга беринг ал-амон,
Муҳаббат аршида урсинлар жавлон.
Эй сен гўзал синглим, ошиқ укажон!
Оқ йўл саодатли ситораларга.

ҒАҒААТ

Табиатга дейлик ташаккур,
Бош эгайлик унга албатта.
Ноқислиги учун тафаккур,
Бўлганимиз учун ғафлатда.

Севинамиз борлигимиздан,
Дўстлар билан қиламиз ҳузур,
Улар ўйи ниҳондир биздан,
Биз билмаймиз... Шунга ҳам шуқр.

Муқаддасдир биз учун вафо,
Табаррукдир маъсум аҳдимиз,
Не эканин алдамчи дунё
Англамаймиз — бу ҳам бахтимиз.

Бу дунёдан кетармиз бир кун,
Бизга аён, аммо қай соат?
Беҳабармиз...
Одамзод учун
Ғафлат ўзи буюк саодат.

* * *

(«Канада дафтаридан»)

Замин отли бир Сайёрани
Икки булак қилиб сўйдилар.
Фарб дедилар битта порани
Бир порани Шарқ деб қўйдилар.

Тақдир яна минг парча этди.
Эл-элатлар ва динлар аро —
Дона-дона сочилиб кетди
Анор каби кесилган дунё...

КУЧА ЧЕТИДАГИ АЁА

«Канада дафтаридан»

Бу дунёда
    ҳамма нарса
        сотилади,
Мартаба ҳам,
    истеъдод ҳам,
        эътиқод ҳам.
Ҳаёт узи
    ҳар бир мулкни
        нарх қилади,
Менинг мулким —
    қизил юзим,
        оппоқ танам.
Хусним борки,
    оламда мен
        булмасмам хор,
Мен эмасман
    шўрлик, бахтсиз,
        ё девона.
Ўзгаларнинг ҳунаридек
    ҳунарим бор,
Меҳнатим — айш,
    хизмат жойим —
        ишратхона.
Ўйлаб кўрса
    эзгулик не,
        ахлоқ недир?
Туғрилиқ не,
    поклик надир
        бу жаҳонда?

Улар бари
асли нисбий
тушунчадир,
Ўзгачадир
ҳар инсонда,
ҳар замонда.
Аждодларинг
курмаган бу
томошалар,
Бу китоблар, бу санъат,
бу даври даврон...
Сен утмишнинг
кўзи билан
боқсанг агар,
Маҳкумадир
бугун ҳар бир
қизу жувон.
Шафқат билан
боқма,
шафқат тиламасман,
Қисматимдан
йўқдир асло
шикоятим,
Нафрат билан
боқма,
ўзга имламасман,
Хуфя эмас,
ошкорадир
иноятим.
Қонунийдир,
касбимнинг йўқ
уят, ори,
Озод юртда
мени таъқиб
қилолур ким?

Аслин олсанг,
бу ўлкада
энг юқори
Курсиларда
ўлтирибди
ҳамкасбларим.
Бойваччалар
уларга пул
сарф қилади.
У жаноблар
олдида мен
пок бир санам...
Бу дунёда
ҳамма нарса
сотилади,
Менинг молим
қизил юзим,
оппоқ танам.

* * *

Совуқ чордоқларда қувғинди, шумшук,
Оч ўлим ваҳмида яшаб пар нафас,
Тақдирдан нолийди эгасиз мушук,
Хонаки қавмига қилади ҳавас.

Бу эса ухларкан тинч ва бепарво,
Бош қўйиб беканинг иссиқ тўшига,
Хаёлида кезар бўғотлар аро,
Ёввойи озодлик кирар тушига.

Баҳор.
Барқут кийиб безанди боғлар,
Саҳролар кўксига тақди қизғалдоқ.
Қуёш этагига оқ булут боғлаб,
Ўрик шохларида қовурди бодроқ.

Еллар олиб қочди қишнинг хобини,
Барғлар чапак чалиб уйғонди шодон.
Бутоқларга қуниб, гул китобини
Варақлашга тушди булбул – ғазалхон...

Бугун коинотда эзгу бир ташвиш,
Гунча гул бўлай деб кўзин очади.
Мусича олдидан бир дона чўпни
Чумчуқ уясига олиб қочади.

Ҳайдалган даладан бир хас ортмоқлаб –
Чумоли югурар – у ҳам тирик жон.
Шошилиб чопади табиб ирмоқлар
Ернинг томирига қуймоқ учун қон...

Она тупроқ эса куз ташвишида,
Юксак хирмонларга сийнаси юклик.
Унинг сокингина тин олишида
Бордир оналарга хос бир буюклик.
1968

ШОИР ҚАЛБИ

Шоир қалби гўё анор,
Шеъри унинг шарбати.
Бўлмас экан шеър аҳлининг
Ўз қалбига шафқати.
Тинмай эзар, эзар уни
Аммо шоир билади –
Пиёласи тўлган кун
Паймонаси тўлади.

1968

ТАСАВВУР

Болалик экан-да,
Муаллимимдан
Сўрабман бир куни:
– Айтинг-чи, агар –
Ер шундай тезликда айланса чиндан,
Не учун тўкилиб кетмас одамлар?

Ёдимдан чиқмайди бир челак сувни
Муаллим бош узра айлантиргани.
Қатра тўкмай ерга қўяркан уни,
Тушундингми, дея мендан сўргани.

Йиллар ўтиб кетди ва лекин ҳамон
Ўша илк тасаввур яшайди менда.
Бир челак сув каби айланар жаҳон,
Мен-чи, бир томчиман ўша тўлқинда.

Учқур замон билан қалқиб, чайқалиб,
Чарх уриб бораман гирдоблар аро.
Бешафқат тезликдан асабим толиб,
Бир нафас тин олсам дейману, аммо —

Мендами ихтиёр?
Югурар замон,
Шиддати ўтади ҳар бир толамдан.
Тўхтасам, тўкилгум бир томчисимон,
Томчидек йўқ бўлиб кетгум оламдан.

ҚОЗОҚ ОҚИНЛАРИГА*

Ўлкамнинг жамоли ўзгача букун,
Шоҳроҳ кўчалар ҳам ясанган гулгун.
Букун шеър ва ўлан қилмоқда парвоз,
Думбира авжида, чирманда ҳам соз.
Дўстларга аталган чечаклар алвон,
Серфайз шийпонларда ёзиқ дастурхон.
Йўлкалар суприлган, очиқ дарвоза,
Ҳар хонадон ичра бир шўх овоза:
Ўзбекнинг уйида букун қадрдон
Эгизак оғаси бўлмоқда меҳмон.

Меҳмон ўзи кимдир? — Абай, Жамбулдир!
Мезбон ўзи кимдир — Жуманбулбулдир!
Фазогир Бойқўнғир меҳмондир букун,
Олим Чирчиқ эса мезбондир букун.
Оҳангар Бекобод қилди-ю таклиф,
Маъданчи Жезқазғон буюрди ташриф.
Қўшиқнинг уйига жирлар келибди,
Пахтазорга мовий қирлар келибди.
Ўзбекнинг уйида букун жонажон
Эгизак оғаси бўлмоқда меҳмон.

Букун меҳмон бўлиб чўнг санъат келди,
Том-том китоб келди, шеърят келди.
Букун фавворада бўлди зўр бозор,
Қозоқ деҳқон бўлди, ўзбек харидор.
Оқсоқланиб юриб Абдилла оғай
Қолди китобидан ўзи ололмай.
Қозоқнинг ардоқли ўғли — Ўлжаси
Ўзбек шеърхонининг бўлди ўлжаси.
Ўзбекнинг уйида букун меҳрибон
Эгизак оғаси бўлмоқда меҳмон.

Дўстлар, ҳуш келибсиз, қўксимизда қўл,
Оқ олтин нуридан ёздик сизга йўл,
Яшил водий бўлди сизга дастурхон,
Жиндек қимиз қўйдик, қўшмадик айрон.
Токи насру назм хароб бўлмасин,
Шеърлар сероб бўлсин, сер об бўлмасин.
Ниятда ҳамиша буюклик бўлсин,
Ўлан ҳам, шеър ҳам суюклик бўлсин.
Бор бўл, эгиз оғам, бор бўл, тувусқон,
Ўзбекнинг уйида эъзозли меҳмон.

КАРДИОГРАММА

Кардиограмма,
Нимадир бу хат?
Нималар демоқда юрагим зарби?
Нечун у кўксимда уринар фақат
Парвозга талпинган тутқун қуш каби?
Нечун туғён қилар,
Не истар кўнгил,
Не дер бу самандар – ўт ошиноси?
Айтинг, шифокорим,
Сиз кўз тиккан бул
Турфа чизиқларнинг недир маъноси?
Балки жон риштаси дегани шудир,
Давоми умримнинг сўнггига туташ?
Балки ҳаёт йўлим...
Бу йўл ҳам ахир
Ўша чизиқларга жуда ҳам ўхшаш.
Унинг ҳам паст-баланд, ўру қири бор,
Уни ҳам қаршилар гоҳ тикан, гоҳ гул.
Ёшлик равон йўлни танламас зинҳор,
Унинг сўқмоқлари ҳамиша мушкул.
Чунки юрак ўзи турмас лаҳза жим,
Чунки машаққатдан ором топар жон.
Лекин ҳамишалик раҳнамо қалбим
Не учун дафъатан кутарди исён?
Уни ранжитдимми?
У норозими?
Балки билолмадим не унга матлуб?
Доктор!
Юрак мендан пинҳон розини
Сизга ошкор этиб ёздими мактуб?
Айтсин,
Нима гуноҳ қилдим юракка?
У бошлаган йўлдан сира қайтдимми?
Одамлар олдида
Ё ўзим якка –

Юрагимга қарши бир сўз айтдимми?
Ёки кимларгадир тавозе этиб
Оқни қора дедим – имон беҳабар?
Ёки ноҳақликни кўриб, эшитиб,
Кўзимни кўр қилдим, қулоғимни кар?
Унга жабр этгулик нима айбим бор?
Аҳд қилиб аҳдимда турмадимми ё?
Дўстликка хиёнат қилдимми бир бор
Ва ё ишқ йўлида бўлдим бевафо?
Мен унинг измидан чиқмадим-ку ҳеч,
Поймол этмадим-ку уни ҳеч қачон.
Доим содиқ бўлган юрагим бу кеч
Не учун дафъатан кўтарди исён?
Биламан,
Меҳнати унинг мушкулот,
Осон тутиб бўлмас асло юракка.
Еру осмон тинчир,
Тинчир коинот,
Лекин ором билмас қалб ўзи якка.
Биламан,
Ғоят тез асрим шиддати,
Елкаларга ортган уҳдаси буюк.
Фазода чарх урган Ернинг суръатин
Юракларга берган аслида шу юк.
Шу юк босар унинг нақ ўртасидан,
Бутун вужудимда шу юк залвари.
Ажаб эмас, юрак аортасидан
Ўтиб кетган бўлса олам меҳвари.
Одам туғилмас-ку даврини сайлаб,
Замон танламасдим ва лекин ўзга.
Қалб мени кечирсин, уни авайлаб —
Олиб боролмасам тўқсонга, юзга.
Аммо умидим бор,
Авлодлар бир кун
Бизнинг юракларга қилурлар ҳавас!
Сен эса, эй қалбим, шу умид учун
Энг сўнгги ёлқининг бера олсанг бас.

САККИЗИНЧИ МАРТ

Букун ўзгачадир жилваи олам,
Букун ўзгачадир борлиқда ханда.
Букун кўзларимга гўё қуёш ҳам
Шафақ гулханида таранг чирманда.

Букун тонг эгнида атласдан қўйлак,
Шафаққа уралган қизлардай гулгун.
Илк бора кўз очиб чиққан бойчечак
Санамлар қўлига интизор букун.

Букун гўзалликнинг қутлуғ айёми,
Қизларнинг кўкламга мослигидир бу.
Юраклар лиммо-лим муҳаббат жоми,
Баҳор келганининг ростлигидир бу.

Ҳа, букун элда ҳам, дилда ҳам баҳор,
Шодлик хандалари фалакка туташ.
Букун эрталабдан йигитлар қатор,
Аттор дўконида атирлар талаш.

Отахон чоллар ҳам тавозе билан
Етмиш йиллик ёрин сизлаб турибди.
Букун шоирлар ҳам ўз бисотидан
Энг яхши байтларни излаб турибди.

Овора бўлманг, эй, ҳассос шоирлар,
Аёл тасвирига ожиз эрур шеър.
Чунки ёр зулфининг бир толасига
Ташбих топа олмай ўтган Алишер.

Севги асрорини изламай қўйинг,
Топилмас нарсани қидирмоқ нечун?
Муҳаббат сирини билолмай ўтган
Карбало даштида овора Мажнун.

Минг йилча муқаддам Ҳофизини Шероз
Бир гўзал холига бўлганди банда.
Тасаввур қилолмам, не дер эди у
Букун анжуманда ўзи бўлганда.

Балки айтар эди у бир лойиқ сўз,
Балки ташбиҳлари булар эди фош.
Чунки, кўзингизга тенг қайси юлдуз,
Юзингиз олдида нимадир қуёш?

Сиз, ахир, сийнаси самони қучган,
Сизнинг измингизда замин у замон.
Сиз ой кемасида ой бўлиб учган,
Ёруғ чехрангиздан олам чароғон.

Букун ўзгачадир жилваи олам,
Букун ўзгачадир борлиқда ханда.
Букун кўзларимга ҳатто қуёш ҳам
Шафақ гулханида таранг чирманда.

Букун айёмингиз муборак қилиб,
Зумуррад сепини ёйибди баҳор.
Баҳорий қизларнинг ҳуснидай тулиб
Олам гўзаллиги бўлсин барқарор.

ОҚШОМ

Оқшом,
Бобур тилаган фараҳ,
Бода кайфи, дўстлар суҳбати.
Қўлларимда лиммо-лим қадаҳ,
Менга келди алёр навбати.

Сўз тополмай манглайимда тер,
Шоирлардан доимо талаб:
Ўқимоғи керак янги шеър
Ва айтмоғи керак янги гап.

Қаҳрамоним,
Ўлтирибсан сен
Рупарамда камтарин, доно.
Ўз ишингни дундирибсан сен,
Дуппини дол қундирибсан сен,
Тупроқда зар ундирибсан сен,
Зарга элни тўлдирибсан сен,
Туйиб, юртни туйдирибсан сен,
Ҳар нарсанг бут, каминг йўқ асло,
Фақат сенга шеър керак аъло.

Сен чўлларни сувга қондириб,
Ўзинг бунда мангу ташнасан.
Кундуз сени қуёш ёндириб,
Тунлар ёниқ шеърга ошнасан.
Бу маконда тўқлик ва ривож,
Бу маконда йўқдир эҳтиёж.
Аммо очдир гўзалликка эл,
Туйдиргани сира йўқ илож.

Мен-чи, қўйиб «шеърятга тож»
Ўсади деб олма, нок боғда,
Ётади деб оппоқ қор тоғда,
Сен эгнимни бут қилган чоғда
Шеър берайми сенга яланғоч?!
Хаёлларинг теран ва учқур.
Сени букун қилмоқ учун банд
Шоир керак Бедилдай чуқур,
Навоийдай доно, сарбаланд.

Ҳамду сано сенга не даркор,
Ўзинг олим адабиётга.
Шеърнинг шунда сенга дахли бор,
Дахли бўлса абадиятга.

Оқшом.

Булбул куйлайди чаҳ-чаҳ.
Тукин юртда ичилар қадаҳ
Ўшал эзгу ташналик учун,
Сўнгра соғлиқ, ошналик учун.

ЙЎҚОЛГАН ШЕЪР

Бир шеър фикри ярқ этди ногоҳ,
Вужудимда галаён туйдим.
Ярқ этди-ю, мен бўлмай огоҳ
Бир лаҳза йўқотдим-қўйдим.

Неки бўлса менга энг азиз,
Энг муътабар бўлса дунёда,
Борлигимни банд этса не ҳис —
Бари энди унда ифода.

Вазмин энди ўз асрига хос,
Юксак эди бамисли хаёл.
У юракнинг ўзидек ҳассос,
Табиатдек эди баркамол.

Шеър дардида ўтган неча минг
Аждодларим руҳига қасам:
Ўша шеърда бутун оламнинг
Шавқу дарди эди мужжассам.

Бир хуш айём, бахтли тасодиф
Тулдирди-ю зар ила қўйним,
Мен гумроҳ-чи, бўлмайин воқиф
Бир лаҳзада йўқотдим-қўйдим.

Шундан буён излайман уни,
Қуюн каби кезарман жаҳон.
Қани, унинг бирор сатрини
Топиб олсам эдим ногаҳон.

У шеър тамом банд этди мени,
Асир бўлдим унга умрбод.
Бамисоли ёр тасвирини
Ойнада кўргандек Фарҳод.

Макон тутсам энди қаерда,
Қаён бошлар эса иқболим,
Фикру зикрим ўша шеърда,
Ўша шеърда бутун хаёлим.

Водийларни сайр айлаган чоғ,
Асир этса ўлкам жамоли,
Куз олдимда тикланур ногоҳ,
Ўша шеърнинг етук камоли.

Қалби тоза, юрак-бағри кенг
Одамларга ҳамсуҳбат бўлсам,
Ёдга тушар ўша шеърнинг
Вазминлиги ҳассослиги ҳам.

Гоҳи юксак хирмонлар меним
Хаёлимни этганида банд,
Ўйлайманки, йўқотган шеърим
Мана шундай эди сарбаланд.

Мен у шеърни излай умрбод,
Тоғ-тошларни кезай пиёда.
Топиб олсам, мендай бахтли зот
Бўлмас эди ёруғ дунёда.

Мен топмасам, майли, топса ким,
У ғазал, хоҳ қасида бўлсин, —
Майли, менинг бор-йўқ ёзганим
Ўша шеърга бахшида бўлсин.

Майли эди, бир бора кўрсам,
Бир бор кўриб фидо қилсам жон.
Бу дунёдан шунда Эркин ҳам
Ўтар эди зарра беармон.

ЛИРИК ҚАҲРАМОН

«Шеърни севиб ўқийман, аммо
Ҳайрон қилар бир ҳолат мени.
«Мен» деб ёзар шоир доимо,
Кимдир уша шоирнинг «мен»и?

Гоҳ муҳандис ул, мунажжим гоҳ,
Гоҳ ўзини толиб деб атар.
Гоҳ муаллим, гоҳ соҳиб дастгоҳ...
Касби кўпми унинг шу қадар?

У ҳам ерда, ҳам фалакдадир,
Баъзан малак, баъзида инсон.
Ўтмишда ҳам келажакдадир,
Борми унга замон ва макон?

Мен ҳайронман, вафога доир
Шоирларнинг шеъри-ку бисёр.
Бир китобнинг ўзида шоир
Ўн бир қизга ишқ этар изҳор.

Озар қизми, ҳиндми, татарми,
Раққосами, гулчими, аттор...
Шоирларнинг хотини борми?
Ё барчага бирдек вафодор?»

Шеърхон, мени тутдинг саволга,
Тушунаман, ўқувчим, сени.
Ҳеч таажжуб қилма бу ҳолга,
Сен ўзингсан шоирнинг «мен»и.

Муаллим ҳам, мунажжим ҳам сен,
Мажнун сенсан, Лайло ҳам ўзинг.
Шоир шеъри – бу сенинг сўзинг,
Сен мингларсан, «мен» ичра жамсен.

Ўлтирардим хатга термулиб,
Бўлай дердим тарихдан огоҳ.
Сен Абдулла Набиев бўлиб
Саҳифадан қарадинг ногоҳ.

Қарадинг-у шеър фикри шу он
Чакмоқ каби урилди менга.
Куксинг узра қотиб қолган қон
Лола бўлиб кўринди менга.

Этмоқ бўлдим шунда ифода
Сенинг дардинг, сенинг сўзингни.
Ўша шеърни ўқиган чоғда
Танидингми, дўстим, ўзингни?

Тошкент бўйлаб кезиб юрардим,
Этар эди зилзила давом.
Ҳар нарсада бир шеър кўрардим,
Ҳар бир кўздан излардим илҳом.

Ҳамма ёқда қайнар эди иш,
Фикрим эди ифодасида.
Сен кўриндинг, қўлларингда фишт,
Украин қиз қиёфасида.

Хушқад эдинг, нақадар гўзал,
Унутмайман ойдин юзингни.
Мабодо шеър ўқиган маҳал
Танидингми, дилбар, ўзингни?

Фарғонада сени учратдим,
Тиклар эдинг тоғ бўйи хирмон.
Сени узоқ Сибирдан топдим,
Қаҳратонда кесардинг ўрмон.

Сен баъзида уйғоқ уйимга
Кириб келдинг бамисоли туш.
Таклиф этдим сени уйимга,
Хаёл пайдо қилган Азгануш.

Тоғдан туш деб сенга ёлвордим,
Севиб чиздим қошу кўзингни.
Эй, мен танҳо севгучи ёрим,
Танидингми энди ўзингни?

Шеърхон, мени тутдинг саволга,
Тушунаман, ўқувчим, сени.
Ҳеч таажжуб қилма бу ҳолга,
Сен ўзингсан шоирнинг «мен»и.

Сени сездим доим ўзимда,
Менда фикринг, ўйинг, тилагинг.
Ҳар нафасда ёниқ кўксимда
Уриб турар сенинг юрагинг.

Етар, нечун таърифун тавсиф,
Биз иккимиз асли битта жон.
Фақат олим мени муаллиф,
Сени атар лирик қаҳрамон.

Хоҳ яшарсан оламда букун,
Хоҳ яратур сени тафаккур,
Лекин фақат борлигинг учун,
Қаҳрамоним, сенга ташаккур.

ҚОРХАТ

Шоира қизларга

Қор ёғар – осмонда оққушлар учар,
Қор ёғар – осмондан оқ уқпар тушар.
Қор ёғар еру фалакни тўлдириб,
Бизлар эрсак иссиқ уйда ўлтириб,
Тарк этолмай халқимизнинг одатин
Ёзамиз дўстларга дўстлик қорхатин.
Қорхат асли қордай оппоқ дил хати,
Оқ кўнгилнинг меҳри, тафти, ҳурмати.
Ошинолик, чин вафо изҳори ул,
Гоҳи пинҳон севгининг иқрори ул.

Қор ёғар, қорхат ила, хуллас калом,
Шоира қизларга йўллаймиз салом.
Сизга, эй Гулчеҳра қизлар, Эътибор,
Айтамыз кўнгилда орзу неки бор.
Ой Ҳалима, ҳам Малика, Турсуной,
Эй чирою файзга бою шеъри сой,
Сизга дилдан энг самимий эҳтиром,
Янги йилнинг табриги ҳам ассалом!

Энди келсак сўзнинг индаллосига,
Яъни қорхатнинг асл маъносига:
Янги йилда давра тузмоқ фарз бўлур,
Ким ютилса, бир зиёфат қарз бўлур.
Қорхат элтган элчимизни тутсангиз,
Тан берурмиз, қарз бўлурмиз, ютсангиз.

Йўқса ўзни катта ишга чоғлангиз,
Шу бугундан пеш этакни боғлангиз.
Бермангиз Гулчеҳраларга зарра дам,
Бирйўла ювгай мукофотларни ҳам.
Энг шимарсин Муътабар, Ойдин букун,
Қарз улар бултурги дostonлар учун.

Тутди бир қўлда газет, бир қўлда тор,
«Лирика»ни ювмади лек Эътибор.
Бибисора ҳам Санобар қайдадир,
Битта шеъри бир зиёфатга татир.
Хуллас, энди барчангиз ҳамдам бўлинг,
Худди «Қизлар давраси»дек жам бўлинг.
Шеър ёзар чоғидагидек ёнингиз,
Бунда дастурхонингиз – достонингиз.
Ўзингиз айланг товус янглиғ хиром,
Шеърятдай тотли бўлсин ҳар таом.
Ол яноғингиз каби олма, анор,
Қўларингиздек чарос боқсин хумор.
Эслатиб ҳам писталар хандонингиз,
Юзингиздек кулса ширмой нонингиз.
Бўлса бодомлар қабоғингиз каби,
Ҳам мурабболар дудоғингиз каби.
Лағмон эшиб тола-тола сочингиз,
Мисли ёйиб ташлагандай сочингиз.
Сочдаги баргакдайин кўк бодиринг,
Ҳам хино янглиғ патинжон олдириг.
Тарвузу қовунни ҳам сероб қилинг,
Худди ошиқларни тилгандай тилинг.
Ҳар узум бўлсин дуру маржон каби,
Ё Мукаррам шеър ўқиб турган лаби.
Шабнамиким ой Нилуфар холидай,
Таъми Ойдин шеърларининг болидай.
Турса соз сизнинг ғазал янглиғ шароб,
Кирса боз бизнинг юрак янглиғ кабоб.
Ол анорни дилни эзгандай эзинг,
Шарбатини майни сузгандай сузинг,
Барча неъмат бир томону шеър соз,
Шеър бирлан бизни айланг сарфароз.
Ўлтириб оппоқ саҳардан токи шом
Бўлмасин ҳеч баҳсу шеърхонлик тамом.
Бу каби суҳбатга чин дўстлар аро
«Қилса арзир юз Саида жон фидо».

Мен бўлай бир неча ҳамроҳим билан.
Ўлмасу Абдулла, Иброҳим билан.
Боргумиз ютсак агар албатта биз,
Йўқса сиз иззатда-ю хизматда биз.
Шоюсуф обкашда тонгдан сув ташир,
Ҳам Барот ўқлоғ тутиб ёйгай хамир.
Чучвара туккай Муҳаммад чўккалаб,
Ўт пудар Ҳусниддин ўздан ўпкалаб.
Не ажаб, куйса патир, ёнса қозон,
Тандир олдида Рауф, ошпаз — Омон.
«Ҳай» деб уф тортиб Жамол елпир кабоб,
Топмайин човлини Охунжон хуноб.
Шу маҳалда бир латифа, шубҳасиз,
Тулқину Анварга сўйлайдур Азиз.
Оқибат меҳмонхона қоқ ер бўлур,
Катта дастурхонда ёлғиз шеър бўлур.
Бир томонда сиз пари рухсоралар,
Бир томонда биз ғариб бечоралар.
Ким қошин куйдиргану дўппини ким,
Бош эгармиз, ёлворармиз сизга жим...

Хат ёзилди, энди биз омад талаб,
Элчининг чаққонлигида ҳамма гап.
Йўлласак Маъруф Жалилни – анча бўш,
Ёки Сайёрми? У бўлмас, лаққа гушт...
Хуш, ким элчи? Ҳа, билиб ишнинг кўзин,
Элчи қилдик мулла «Муштум»нинг ўзин.
Ушлаб олмоқнинг сира имкони йўқ,
Чунки у кетгувчи ер поёни йўқ...
Қор ёғар – осмонда оққушлар учар,
Қор ёғар – осмондан оқ укпар тушар.
Қор ёғар, қорхат ила хуллас калом,
Барча ой қизларга йўллаймиз салом.

ҲОЗИРГИ ЁШЛАР

Қари толга суяб
Ирғай асони,
Оқсоқол сўрига аста ёнбошлар.
Хаёлдан ўтказар кори дунёни:
«Эҳ, ҳозирги ёшлар,
Ҳозирги ёшлар!»
У аср тенгдоши.
Бутун умр энди
Кеча кўрган тушдай кўзи олдида,
Йигирма ёшида амирни енгди,
Водийга сув очди ўттиз олтида.
Ёшлигини эслар,
Уф тортар секин.
Салгина чимрилар оқ тушган қошлар.
«Виз ҳам ёш бўлганмиз бир маҳал,
Лекин
Бошқачароқ чиқди ҳозирги ёшлар».
У колхоз тиклади,
Янги юрт қурди.
Босмачига қарши от сурди ўктам.
Жангу жадалларнинг барини кўрди.
Кўрди очликни ҳам,
Юпунликни ҳам.
«Бизга хаёл эди,
Туш эди фақат
Тукиң дастурхону лаззатли ошлар.
Бахти боқий бўлсин,
Аммо бу жаннат
Қадрин билармикин ҳозирги ёшлар!»
Кўз олдидан ўтар қирқ биринчи йил,
Масков бўсағаси,
Аччиқ қаҳратон.
Агар кулатмаса дайди ўқ сабил,
Берлиндан қайтарди бўлиб қаҳрамон.

Эслар, ҳар ён олов,
Ўт ичра дунё.
Мажруҳ гавдалару узилган бошлар...
«Юрт тинч бўлсин,
Бир гап бўлса мабодо,
Бардош берармикин
Ҳозирги ёшлар!»

Уй-жой қилиб берди мана, Турғунга,
Турмушга чиқарди Назирасини.
Букун эса ўйлар дорилфунунга
Киролмасдан қолган набирасини.

Домласига ўзи борсинми секин
Орденларни тақиб,
Оқилни бошлаб...
«Ким билади дейсиз, буштоброқмикин,
Эркатоёроқмикин ҳозирги ёшлар...»

Яна дер:
«Бўш қолсақ тунлар бўлиб жам
«Чордарвеш» ўқирдик қуршаб танчани.
Булар танимайди Ҳувайдони ҳам,
Эрта-ю кеч ўйлар кино, танцани.
Ақли кирармикин буларнинг бир кун,
Ким билади, қачон қуюла бошлар!
Оғир кун кўрмади.
Балки шунинг-чун
Енгилроқ ўсдими ҳозирги ёшлар!»

Тоҳирни ҳалитдан тинч қўймас қизлар,
Ярим тунда қайтар уйга ҳамиша,
«Унча бўлмасак ҳам илмда бизлар,
Аммо кучли эди одоб, андиша.
Бировнинг қизига сал қараб қўйсақ,
Бизлар аталардик шўху бебошлар.

Баъзи киноларми бузмоқда андак,
Капалак мижозроқ ҳозирги ёшлар...»
Тўнғич уғли у кун қизалоқ кўрган,
Номини Шарлотта қўйибди, ажаб.
Ўртанчаси тоғда юргани юрган,
Баъзан уч ойда бир келмайди йўқлаб.
Наҳот отасидан бўлса азизроқ
Қайсидир тоғдаги қандайдир тошлар...
«Бизнинг борди-келди одатдан йироқ,
Бемехрроқ ўсди ҳозирги ёшлар...»

«Кийимлар-чи...
Қизиқ буларнинг диди.
Ола-чипор кўйлак...
Нимаси кўркем?
Рост айтсам унчалик ёқмаган эди
Оталарга бизнинг чарм камзул ҳам.

Байналминал айтиб, байроқ кўтариб
Кучага чиққанда ўктам сафдошлар,
Кексалар деганди йўлдан қайтариб:
Нега шумлик қилар ҳозирги ёшлар?

Энди буларга ҳам ҳар қалай оғир,
Замон шитоби тез, иарвози тикка.
Кеча тили чиққан Наргиза ўқир
Биринчи синфда математика.

Бизлар ҳафтадан бошлаган эдик,
Булар “икс” билан “игрик”дан бошлар.
Дуруст, зеҳни ўткир, қадами тетик,
Ўзимизга тортиди ҳозирги ёшлар.

Гинаси ноўрин,
Қарилик қурсин.
Бекор юрмагандир тоғларда Ўктам,
Мана, керак бўлса Рустамни кўрсин,
Боласидан аъло жиян бўлса ҳам.

Ўзи қотмагина, ниҳолдай хипча
Нари борса ўттиз, ўттиз бир ёшлар...
Фан доктори бўлди Масковда кеча...
Бало чиқиб қолди ҳозирги ёшлар.

Бахти бутун бўлсин,
Толеи бекам.
Шуларнинг борлиги менинг иқболим».
Чол кўзёшин артар,
Шу пайт менинг ҳам
Келажак йилларга учди хаёлим.

Замонлар келадир
Яна ажойиб.
Балки пайдо бўлар сунъий қуёшлар.
У пайтлар, ким билсин,
Қариб-қартайиб,
Мункиллаб қолармиз ҳозирги ёшлар.

Шунда келажакнинг боғлари аро
Биз, яъни кексалар суҳбат қурган чоғ
Сўзлармиз:
«Қарши деб аталган саҳро
Бизнинг қўлимизда бўлган эди боғ.

Эсингдами Газли,
Зилзилалар-чи?
Қайта шаҳар қурган қардош-қурдошлар...
Биз янги эрадан бўлгандик жарчи,
Нима ҳам кўрибди ҳозирги ёшлар!

Қара,
Оқ кўйлақка гулстук тақиб,
Агрегат ёнида туришар булар.
Биз ишладик қўлни мойларга тиқиб,
Энди роҳатини куришар булар.

Фанда инқилобни биз қилдик илк бор,
Илк бор парвоз қилган бизнинг йўлдошлар.
Кукни обод қилдик,
Ерни ҳам гулзор.
Эҳ, ҳозирги ёшлар, ҳозирги ёшлар!»

ЎЗБЕКИСТОН

Фахрия

Юртим,
Сени яна олдим қаламга
Туйинг, шодиёнанг баҳона бўлиб
Яна келиб қўндинг тонгги мисрамга
Фалак нисор этган дурдона бўлиб.
Иқбол пешонамга битган ошеним —
Ўзбекистоним.

Толеим бор экан,
Сенга ҳамнафас,
Оташин қуёшинг билан йўғрилдим.
Юз йил аввал эмас, юз йил сўнг эмас,
Туғёнли асрда сенда туғилдим.
Гуллар сочдинг мен илк босган қадамга
Бағринг менга нурли кошона бўлиб.
Жаҳон ичра менинг тенгсиз жаҳоним —
Ўзбекистоним.

Мақсад манзилида довон ошган дам
Йўлчи ҳам бир тўхтаб олгандек нафас,
Марзагача етиб борган деҳқон ҳам
Ортга боқиб бир зум қилгандек ҳавас,
Элик баҳор кўриб ҳаёт боғида
Умр камолига қўл чўзиб инсон,
Олтин дарвозани чертган чоғида
Сарҳисоб қилади умрин бегумон.
Босиб ўтган йўли шунда одамга
Туюлади минг бир поғона бўлиб.
Минг бир довон ошган алп паҳлавоним —
Ўзбекистоним.

Асли элик эмас, элик минг ёшинг,
Кечмишинг тарихлар нарийёғида.
Тумарисдек она Кайхисрав бошин
Қон тўла саночга солган чоғида,
Спитамен камон тутиб дастида
Мароқандни сақлаб турганда узоқ,
Ёвни адаштириб улим даштида
Кукрак очиб қаҳ-қаҳ урганда Широқ,
Ҳали ўзбек эмас, лекин оламга
Машҳур эдинг соқу суғд она бўлиб.
Искандарни мажруҳ этган камоним —
Ўзбекистоним.

Ваҳшат водийсида кечди асрлар
Алжабр устодин туққунча еринг.
Илминг юксалгунча Беруний қадар,
То Алишер қадар етгунча шеъринг,
Ҳайратга солгунча фан оламини
Фарғоний чиқарган аниқ ҳисоблар...
Тебранса не ажаб Тошкент замини,
Бу ерга кўмилган миллиард китоблар.
Фарангу ҳинду чин, ироқ, ажамга
Тарадинг Алқонун, Сайдона бўлиб.
Буюклар тан берган буюк достоним —
Ўзбекистоним.

Минг бора тикландинг, минг бор қуладинг,
Ёвлар қамчисидан чекканда озор —
Алпомиш сингари ўғлон тиладинг,
Тиладинг Гуруғли сингари сардор.
Сен ҳам гуллар териб умид боғидан
Толе орзусида туздинг алёрлар.
Аммо буталаринг кўнғироғидан
Чўлларда тўкилиб қолди оҳ-зорлар.
Умринг эгиз бўлди андуҳ аламга
Орзуларинг бари афсона бўлиб.

Барчиннинг кўксида қолган армоним —
Ўзбекистоним.

Замин дардича бор бир аёл дарди,
Ойнинг доғи балки унинг доғидан.
Фарёд олов бўлса олам ёнарди
Шарқлик жувонларнинг чеккан оҳидан.
Зебунисо ўтди танҳо ва маҳзун
Бошида ўт бўлиб малика тожи.
Тун бўлиб ёйилар Қўқонда ҳар кун
Нодирабегимнинг қирқилган сочи.
Аёл!

Турт деворда кўмилдинг ғамга,
Фазалларда фақат жонона бўлиб.
Барнодек, Анбардек дили сўзоним —
Ўзбекистоним.

Ҳали сокин туман чулғаб бағрини
Ғафлат уйқусида ётарди олам,
Умид қаламида «Қуёш шаҳри»ни
Ҳали ёзмаганди Кампанелла ҳам.
Нажот кўзи билан мағрибга боқиб,
Кўҳна Хоразмдан йул олган карвон
Ёвмут саҳросида ойлар улоқиб
Масков тупроғига етганда омон,
Ўзбеклар туқиган шоҳи, гиламга
Боққанда зарифлар ҳайрона бўлиб,
Дустлик ипак йули очган карвоним —
Ўзбекистоним.

Дарвозангни очдинг маърифат, фанга,
Сенга ошно бўлди Пушкин каби зот.
Лекин бахту иқбол кулмади санга,
Ҳали олис эди сен кутган нажот.
Эрк дея аталган табаррук шамга
Интилдинг бир умр парвона бўлиб.

Парвонадек куйиб уртанган жоним –
Ўзбекистоним.

Дардингни куйлади анҳорларингда
Ғижирлаб айланган кўҳна чархпалак,
Санъатинг мунаққаш деворларингда,
Лекин ободлигинг бўлди Ҳапалак.
Париларинг тутқун бўлиб ҳарамга,
Улуғ шоирларинг девона бўлиб,
Тақдир саҳросида зору сарсоним –
Ўзбекистоним...

Кўп элларни кездим, кўп юртлар кўрдим,
Бир-биридан гузал, бир-биридан соз.
Лекин Шарқда машғал чароғон юртим
Оламда тенги йўқ, ўлкадур мумтоз.
Бунда дўстлик куйин айтур ҳар чечак,
Бунда бахтни қилур ҳар булбул наво.
Диллардаги азал башарий тилак –
Буюк биродарлик гулшани аро
Осиёхон деган сулув санамга
Олтин сепу атлас сўзона бўлиб
Қулиб турган, ёруғ, мунис маконим –
Ўзбекистоним.

Йироқдан эшитиб сурнай овозин
Кўчага югурган бола сингари,
Мен ҳам қўлга олиб сибизға созим
Тўйингга шошарман эдан илгари.
Тилак шу – қўшиғим катта байрамга
Етиб борса кичик тўёна бўлиб.
Менинг ҳам қолмасди дилда армоним,
Ўлкам, онажоним, юрагим, жоним –
Ўзбекистоним.

ИЛТИЖО

1

Эй, ҳаёт дейилган муъжизий қудрат,
Тириклик аталган буюк ибтидо!
Эй, мени оламга келтирган қисмат,
Жонлар волидаси – эй, олий момо!
Чархмисан – фалакми ёки табиат,
Шукрона айтурман сенга аввало!

2

Инсон жисмин бериб менга бул сифат,
Кенг оламини қилдинг кукрагимга жо.
Дилимга ҳис бердинг, бошимга фикрат,
Қулоғимга оҳанг, кўзимга зиё.
Солдинг қалбга жону жонга муҳаббат,
Қулимга соз тутдинг, тилимга наво.

3

Менга насиб этдинг шундай мамлакат,
Мамлакатки олам мулкида танҳо.
Яшамоққа бердинг созгина муҳлат,
Тарих тирсагидан умр этдинг ато.
Шукрона айтайин, бергил ижозат,
Замону маконинг учун бебаҳо.

4

Мен дунёга келдим – таажжуб ҳолат –
Ушал Икки Буюк Чексизлик аро.
Балки тасодиф бу, балки зарурат,
Менга насиб бўлди бу давру маъво.
Теграмда фазовий чексиз сукунат,
Ортимда мангулик, олдимда баҳо.

5

Мен яралган макон эмасдур жаннат,
Мен туғилган замон эмас пурсафо,
Бунда бордир фақат кураш ва меҳнат,
Маслақлар жанги бор, бор ҳирсу зако.
Нуру адолат бор, зулм ва зулмат,
Жафою заҳмат бор, фароғат, сафо...

6

Бунда бор қанча ирқ ва қанча миллат –
Бунда бор ёнма-ён нодонлик, даҳо.
Бунда бор ваҳшийлик ва маданият,
Ўқ-ёйдан самовий кемагача то.
Бу – йигирманчи аср аталган фурсат,
Бу – курраи олам дейилган бино.

7

Не давронлар кечмиш қолдириб шухрат,
Барчасига шоҳид бу қари дунё.
Унга бегонадир таажжуб, ҳайрат,
Бу ажиб замондан воладир аммо,
Тарих кўрган эмас бу янглиф суръат,
Бунчалар парвозни билмаган асло.

8

Вақт келар, оламда ғолиб ҳақиқат
Бир ўлка яратгай бахтиёр, якто.
Қандай ном олмасин ўша жамият,
Авлодлар ўқирлар бизга тасанно.
Чунки умримизга эш бўлиб шиддат,
Инқилоб даврига бўлдик ошино.

9

Эй, ҳаёт дейилган муъжизий қудрат,
Тириклик аталган буюк ибтидо!

Эй, мени оламга келтирган қисмат,
Жонлар волидаси – эй, олий момо!!
Қошингда тиз чукай, бергил ижозат,
Шукронамни айтиб қилай илтижо.

10

То бу дам нимаки қилибман ният,
Қунглимда туғилмиш неки муддао,
Қандайки сурабман сендан саодат,
Барчасини бекам қилдинг муҳайё.
Қошингда тиз чукай, бергил ижозат,
Ёлвориб қилайин сенга илтижо.

11

Менга диёр бердинг, кўрку латофат,
Ҳусну малоҳатда тенги йўқ, аъло,
Она ўлкам менинг рамзи садоқат,
Дурлар шодасида дурдона гўё.
Мен уни севганман, жоним ол, фақат
Диёрим меҳридан қилмагин жудо.

12

Менга маслақ бердинг, ҳур инсоният
Ойдин истиқболи умримга маъно.
Бор экан кўзда нур, танимда қувват,
Ўшал эътиқодим менга раҳнамо.
Розиман, майлига, борим ол, фақат
Ёруғ ишончимдан қилмагин жудо.

13

Менга севги бердинг, ул офтоб талъат
Дилимга дард солди ҳам бўлди шифо,
У боис менда бор қувонч ва ҳасрат,
У боис кўрарман вафо ҳам жафо.
Майли, уша ўтда ёнайин, фақат
Мени муҳаббатдан қилмагин жудо.

14

Менга дўстлар бердинг, дўстлик-ку ҳикмат,
Танҳолик дардига у танҳо даво.
Оламда бор бўлса неки фароғат,
Аввало дўстимга кўрурман раво.
Юрагимни олгин, розиман, фақат
Мени дўстларимдан қилмагин жудо.

15

Менга қалам бердинг, мунис шеърият
Ҳаётимни қилди тўлуғ ва расо.
Куздан уйқу кетди, тандин ҳаловат,
Лек жоми жам бўлди кўнглимда пайдо.
Жону жаҳонимни ол, майли, фақат
Мени шеър меҳридан қилмагин жудо.

16

Замон келар бир кун, эллар ҳамжиҳат
Саодат қасрини қилурлар бино.
Мен ҳам ўша кунга борурман албат
Қаламимни қилиб қўлимда асо.
Илтижо қилурман сенга, табиат,
Мени пок ниятдан айирма асло.

БИЗЛАР ИШЛАЯПМИЗ

– Гапинг бўлса,
мендан тўғрича сўра,
Микрофонингни қўй, мухбир укажон!
Мен учун темирга сўзлашдан кура,
Эртадан кечгача ер чопган осон.
Бизнинг ишимизни «саховат» дединг,
«Дала полвонлари» атадинг бизни.
Бунча баландпарвоз сўзламас эдинг,
Билсайдинг кўнглимиз, одатимизни.
Бизга тўғри келмас «чавандоз» сўзи,
«Жонбозлар» деганинг эришроқ бир оз.
«Зафар маррасини қучмоқ» не, ўзи?
Бизлар ишляяпмиз,
Бу – меҳнат, холос.

Тўғри,
Биз кўплардан эрта турамиз,
Бошқалардан кура ётамиз кечроқ.
Ёзу қиш далада «жавлон урамиз» –
Сенинг сўзинг билан айтганда –
Бироқ,

Пахтакор касбининг шох-бутоғи йўқ,
Фақат меҳнатимиз сал ўзига хос.
Қўл қадоғи бор-у, иш адоғи йўқ.
Бизлар ишляяпмиз,
Бу – меҳнат, холос.

Касбнинг унғайи йўқ,
ишнинг осони,
Байт бор:
машаққатсиз бўлмайди ҳунар.
Кимнинг ширин бўлса агарда жони,
Ҳар бир касб кўзига мушкул кўринар.

Тириклик деганнинг ўзи бўлмайди,
Ризқ осмондан тушмас чекиб ётсанг нос.
Озроқ жон койитса, одам ўлмайди,
Бизлар ишляпмиз,
Бу – меҳнат, холос.

«Бободехқон» эмас,
биз оддий деҳқон,
Шунинг учун гапнинг тўғриси маъқул.
«Пахта ишқи» дединг,
бу ишқмас, ишон,
Пахта жононамас, гул ҳам эмас ул.
У пешона тери,
машаққат,
озор,
Елкадаги юк у – бизларга мерос.
Асалари учун «балли» на даркор? –
Бизлар ишляпмиз,
Бу – меҳнат, холос.

Дала хаёлингда балки соф ҳаво,
Фақат тиниқ сувдир,
Кум-кўк майса ўт.
Йўқ,
бунда
техника, илм бор,
кимё,
Пахтазор ҳам бугун каттакон завод.
Биз ҳам,
уйлаб кўрса,
рабочий одам,
Энгил мой,
кўнгилда моторга ихлос,
Лекин биз хурсандмиз шунисига ҳам,
Бизлар ишляпмиз,
Бу – меҳнат, холос.

Фан-ку, ўз йўлига,
пахтага туйғу,
Илми ғайб дегандек,
сезги ҳам керак.
Бир кун эрта эксанг, эрта бўлару,
Бир кун кеч қадасанг,
кеч қолдинг, демак.
Темирчидан эмас, деҳқондан чиққан
бу мақол:
темирни қизигида бос.
Күзимиз ўрганган,
юрак чиниққан,
Бизлар ишляпмиз,
Бу – меҳнат, холос.

«Чопиқ гашти» деддинг,
эх, бу не роҳат,
Билмоқ, бўлсанг, сезмоқ бўлсанг, не ҳузур,
Кун бўйи демайман,
бир-икки соат
Лолақизғалдоқнинг офтобида тур.
Бу иш
«пўлат отни мағрур суриш»мас,
Рост гапни айтавер,
Уялтирмас рост.
Далада чанг ютиш «жавлон уриш»мас,
Бизлар ишляпмиз,
Бу – меҳнат, холос.

Газетда шеърингни ўқидим у кун,
Сувчи тўғрисида битибсан «ашъор».
Тасвирлабсан:
сувчи оппоқ-ойдин тун
Сув бўйида ёрин
кутар интизор.
Бир кеча кўрсайдинг сувчи заҳматин,
Ойни ҳандалакка қилмасдинг қиёс.

Тарк этиб саҳарги уйқу лаззатин,
Бизлар ишляпмиз,
Бу – меҳнат, холос.

«Улкан мажбурият»,
«аҳду паймонлар» –
Деҳқон сўзимас, –
биз кўкрак кермаймиз,
Ҳисоб-китоблидир бизнинг планлар,
Кўзимиз етмаса, ваъда бермаймиз.

Ҳар бир режамизда
тажриба,
ҳаёт,
Ҳар сўзимизда бор бир илмий асос.
Қилмоқда эмасмиз
«афсона бунёд»,
Бизлар ишляпмиз,
Бу – меҳнат, холос.

Чигитнинг навию
Тупроқ кучидан
Тоғнинг қоригача ҳисобда,
                                бирок
Табиатда иш кўп бизлар кутмаган,
Пахтанинг дўстидан душмани кўпроқ.
Қурт тушса,
қўл билан терамиз баъзан,
Қайтадан экамиз
дўл урса паққос.
Талашиб, келишиб
табиат билан,
Бизлар ишляпмиз,
Бу – меҳнат, холос.
Баъзан янглишамиз,
биз ҳам инсонмиз,
Хато – тонналарни нобуд этади.

Мажлисдаги гаплар, мисоли бигиз,
Суяк-суяклардан ўтиб кетади.

Чидаймиз.

Отадан қолган мол эмас,

Ўз мулкимиз учун

барча эҳтирос.

Гап бор:

от тепкисин от кўтарар, бас,

Бизлар ишляпмиз,

Бу – меҳнат, холос.

Теримни айтмайман,

ортиқчадир гап,

Кузда келсанг, ўзинг кўрасан, укам.

Раислар уйига бормас ҳафталаб,

Йигирма тўрт соат

секретарга кам.

Терим ҳам машаққат,

ҳам қувонч,

ташвиш,

Пахта доим бирдек

очилмас қийғос.

Бари бир,

терим ҳам ўзимизнинг иш,

Бизлар ишляпмиз,

Бу – меҳнат, холос.

Ҳар бир машаққатнинг

роҳати ҳам бор,

Ҳар қўшиш бир қувонч

ҳадя этади.

Кўпкарида отни қамчилаб бир бор

«Ҳайт» десанг, ғуборинг чиқиб кетади.

Турмушимиз кўриб турибсан, мана,

Кетмас давлатимиз – феълимизга мос.

Бунга боис,
такрор айтаман яна:
Бизлар ишляпмиз,
Бу – меҳнат, холос.

Ҳа, биз ишляпмиз,
чунки бу меҳнат
Ўзбек шуҳратига шуҳрат қўшади.
Юртнинг газнасига
бизнинг баракат
Жарақ-жарақ олтин бўлиб тушади.
Оламда борми ҳеч
бунақа фараҳ!
Лекин яшляпмиз беайюҳаннос.
Ҳаёт – жаннат эмас,
иш – эмас дўзах,
Бизлар ишляпмиз,
Бу – меҳнат, холос.

Камимиз йўқ,
уйга келганда меҳмон,
Битта қўй сўйишга етар қурбимиз.
Фақат тилагимиз – эл бўлсин омон,
Омон бўлсин доим
ота юртимиз.

Сенга айтадиган гапим шу,
укам:
Жимжима гапни қўй,
тўғрисини ёз.
Токи кўрсин,
билсин,
англасин олам,
Бизлар ишляпмиз,
Бу – меҳнат, холос.

ОТА ТИЛАГИ

Таажжуб, дейман-у ёқа тутаман,
Мурғак бола эдим кеча-ку ўзим.
Бугун қарабсизки, мен ҳам отаман,
Менинг ҳам ўғлим бор – умид юлдузим.

Қалбим урмакда шу муштдек юракда,
Янгидан ўсмакда кичкина жисмим.
Демакки, ҳаётим давом этмакда,
Демакки, оламда қолмакда исмим.

Нима бор мен учун унингдек азиз? –
Арзир бир сўзига жон фидо этсам.
Жаҳонда нимаки бўлса энг лазиз,
Фақат унинг учун муҳайё этсам.

Кипригига зарра қунмаса қайғу,
Бахти комил бўлса, толеи бекам.
Курса мен кўрмаган шодликларни у,
Етса мен етмаган ниятларга ҳам.

Аmmo у бир умр бўлмай ошино
Тириклик деганнинг заҳмат, дардига,
Била олармикин надир бу дунё,
Ета олармикин ҳаёт қадрига?!

Ўғлим, эй, умидим боғида ниҳол,
Ёруғ пешонангни ўпиб силайман.
Шу азиз бошингга энг нури хаёл,
Қалбингга энг тоза ҳислар тилайман.

Улғаярсан, йигит бўларсан бир кун,
Ортда қолиб кетар ўйин, эрмаклар.
Оламни елкада кўтармоқ учун
Дунёга келади, билсанг, эркаклар.

Эртанги кунингни ўйлаб шу пайдан
Мен ҳам хаёлимни нурга ўрайман.
Сени менга берган бу табиатдан
Сенинг юрагингга олов сўрайман.

Майли, мушкул бўлсин сен танлаган йўл,
Толе ҳам, майлига, келмасин осон.
Фақат одам қадрин билар одам бўл,
Бўл инсон дардини билгувчи инсон!..

ЗАНГОРИ ШУЪЛАЛАР

Сокин куз ойлари шаҳарда
Нақадар сўлимдир кечалар.
Қандайдир сеҳр бор қамарда,
Кук билан сузлашар кўчалар.

Мен уша сеҳрни ҳис этиб,
Сукунат бағрида кезаман.
Юлдузлар эртагин эшитиб,
Узимни кукларда сезаман.

Ҳамма ёқ осуда, осуда,
Кўчада кўринмас бир жонзот.
Гўёки одамлар уйқуда,
Гўёки борлиқда йўқ ҳаёт.

Ҳолбуки, кўчалар чароғон.
Ҳолбуки, дарчалар сочар нур.
Уйғоқдир ҳар дил, ҳар хонадон,
Бедордир хаёлу тасаввур.

Оқадир одамлар кўзига
«Зангори экран»нинг шуъласи.
Барчани банд этмиш ўзига
Бўрининг қуённи қувлаши.

Кўчада сукунат, сукунат,
Уйларда ҳаяжон, ҳаяжон.
Ўн олти қисмли уқубат
Асабни арралар беомон.

Тугамас катталар бардоши,
Гудаклар қарамас овқатга.
Ўқ тегиб йиқилар қўрбоши,
Штирлиц чап берар офатга.

Бир йигит узганинг бағридан
Қайтган ёр лабини сўради.
Ўтишиб қўғирчоқ баҳридан,
Бу ҳолни қизчалар кўради.

Ҳар кун шу,
Биз оқшом чўккандан
Бу жоду қошига чукамиз.
Туйғулар оқади экрандан,
Куламиз, кўзёшлар тукамиз.

Мен бугун дунёнинг юзига
Бир қараб қўймоқни истадим.
Ариқлар, гулларнинг ўзига
Термулиб тўймоқни истадим.

Елкамга юлдузлар ёғадир.
Борликда бир ажиб тароват.
Фалакдан кўксимга оқадир
Бир салқин, бир тотли ҳаловат.

Мен танҳо кезаман кўчада,
Сукунат ўзига чорлайди.
Борлиқ жим,
Ҳар битта дарчада
Зангори шуълалар порлайди.
1976

ИСТАК

Мувашишаҳ

Исми не ул қушникомим,
на жисми бор, на жони бор,
Изла, топ, не боғким ул,
на ҳадди, на поёни бор.

Сой неким ул, бўлғай унда
на қарору, на канор,
Сув не ул, қонмоқнинг унга
на илож, имкони бор.

Тоғ надирким, чуққисини
ҳеч киши забт этмаган,
Тирмашиб ётқувчи элнинг
на саноқ, на сони бор.

Арғумоқ неким, унинг бор
на жилов, на жабдуғи,
Андалиб неким, унинг
ҳар дилда бир ошёни бор.

Комронлик унга етмак,
етмаган армон билан
Ким, мувашишаҳ битди Эркин,
Кўнглида армони бор.

ОНА ТИЛИМ ҰЛМАЙДИ

Нотиқ деди:

«Тақдир шул,

Бу жаҳоний ирода.

Тиллар йуқолур буткул,

Бир тил қолур дунёда».

«Эй воиз, пастга тушгин,

Бу гап чиқди қаердан!»

Навоий билан Пушкин

Туриб келди қабрдан.

Ким дарғазаб,

Ким ҳайрон,

Чиқиб келдилар қатор:

Данте,

Шиллер

ва Байрон,

Фирдавсий,

Бальзак,

Тагор.

«Ваъзингни қўй, биродар,

Сен айтганинг бўлмайди».

Барча деди баробар:

«Она тилим ўлмайди».

– Ҳей, бу қандай ақида! –

Қулида табаррук жом,

Гўзал форсий ҳақида

Рубоий айтди Хайём.

Эҳтиросли, оташдил

Беранже сурди нолон:

– Наҳотки, фаранги тил

Йуқолгуси бир замон!

Неруда, Лорка турди
Сервантеснинг ёнига:
– Ким қасд этиб тиф урди
Она тилим жонига!

Фузулий ёнди:
– Озар
Тили гулдек сўлмайди.
Барча деди баробар:
«Она тилим ўлмайди».

Камалакдек ранго-ранг
Бўлсин деб санъат, тиллар,
Асрларча қилдик жанг,
Армон қилдик минг йиллар.

Беқадр бўлса, наҳот,
Тиллардаги тароват!
Йўқолди бу кун, ҳайҳот,
Қабрларда ҳаловат!

«Фауст» ёнди гуриллаб,
«Хамса» ўтга туташди.
Бир садо жаҳон бўйлаб
Таралди, тоғлар ошди.

Бу садо янграр ҳамон,
Сира адо бўлмайди.
Олам айтар:
Ҳеч қачон
Она тилим ўлмайди!

ТИЛАК

Сахийликни одат қилган бўлса ким,
Элга сочган бўлса борини доим,
Ҳиммати бор бўла туриб, илоҳим,
Қўлидан давлати кетмасин унинг.

Ким умрида сира билмаган тиним,
Меҳнатсиз бир лаҳза туролмаган жим,
Файрати бор бўла туриб, илоҳим,
Белидан қуввати кетмасин унинг.

Бир ишга қасд қилиб шоир ё олим,
Хаёл суриб – кейин не бўлур ҳолим –
Қудрати бор бўла туриб, илоҳим,
Дилидан журъати кетмасин унинг.

ТАНГРИ ВА ЯМОҚЧИ

Ямоқчи Тангрига деркан тинмайин:

– Эй худо!

Менга ҳам бир қайрилиб боқ!

Чорифинг сукилса, тикиб берайин,

Кавушинг тешилса,

Солайин ямоқ.

Тангри дебди бир кун:

– Ол боқий умр,

Фаришта булурсан!

– Эй, қуй, керакмас!

Умр берма менга, бер озроқ кумир,

Устига бир четан

Янтоқ булса, бас.

Тангри дебди:

– Тун-кун саждалар қилиб

Шунгамиди чеккан нола-ю оҳинг?

Нима қилар эдинг менга сиғиниб,

Асли

Аравакаш экан

Илоҳинг.

ЁШ ШОИРЛАРГА

«Оҳ, сенинг ёшлигинг менда бўлсайди...»

Ҳамид ФУЛОМ

Катта шоирларга қилмангиз ҳавас,
Сизга ҳавас қилсин катта шоирлар.
Чунки шеър бахтига устозлар эмас,
Муяссар бўлади кўпроқ шогирдлар.

Ҳали ёшсиз,
Ҳали шеърингиз ғура,
Элнинг назаридан ҳали йироқсиз,
Лекин
юртга машҳур шоирдан кўра,
Билинги, юз чандон сиз шоирроқсиз.

Шеър сизга ҳавасдир,
Ҳали эмас иш.
Сиз, шеърга сидқидил кўнгил берганлар.
Ов чоғи ўзини қилмай намойиш,
Панада бўлади доим мерганлар.

Танҳолик – шоирга дил эҳтиёжи,
Хаёлга ошнолик – буюк бахтингиз.
Қўнғач бошингизга шуҳрат гултожи,
Ташбиҳ изламоққа қолмас вақтингиз.

У пайт кўп бўлади ҳамдаму жўра,
Обру, мартабада юксак бўласиз.
Сиз унда дафтару қаламдан кўра,
Мажлисларга кўпроқ керак бўласиз.

Қаерга бормангиз, ана шоир, деб
Эл кузатар ҳар бир қадамингизни,
Сиз инсон қалбини ўрганмоқ қолиб,
Ўргана бошлайди одамлар сизни.

Бир кун омадингиз келса не ажаб,
(Омад дегани ҳам бор-ку дунёда)
Донишманд одамлар айтар:
Бу не гап,
Наҳот, шундай одам юрса пиёда!

Амалдор бўласиз,
Курсингиз баланд,
Хизматингиз қилар машина ҳар кун.
Тонгда олиб кетиб мағзингиз билан,
Пучоғингиз ташлаб кетар кечқурун.

Бир марта тушгансиз элнинг кўзига,
Энди кўздан нари кетмайсиз бир дам.
Фахрий аъзо қилар сизни ўзига
Каламуштутарлар жамияти ҳам.

Беором қушлардек сиз учиб-қўниб,
Ҳайъатдан ҳайъатга парвоз этасиз.
Тунлар шеър қаламин оҳиста йўниб,
Эртанги мажлисга доклад битасиз.

Сизда ҳар нарса бор,
Йўқ сизда йўғи,
Етгансиз, ҳар қалай, тилагингизга.
Лекин ёзилмаган шеърларнинг чуғи
Кул бўлиб тукилар юрагингизга.

Бир кун тонгда
Опоқ сочингиз тараб,
Дилингиз шогирдлик вақтин қумсайди.
Айтасиз ҳаваскор ўсмирга қараб:
«Оҳ, сенинг ёшлигинг менда бўлсайди...»

Катта шоирларга сиз қилманг ҳавас,
Сизга ҳавас қилсин катта шоирлар.
Чунки шеър бахтига устозлар эмас,
Муяссар бўлади кўпроқ шогирдлар.

БОНГ УРИНГ

Бонг уринг,
хаммани
уйғотинг,
Бонг уринг,
шаҳару
қишлоқда.
Ҳаяжон
кўтаринг,
тўп отинг,
Ўт кетди,
Ҳамма ёқ
ёнмоқда,
Овозлар борича
бақиринг,

Одамлар!
Ё ҳаёт,
ё мамот!
Сим қоқинг!
Ноль бирни чақиринг:
Ёнғин, денг,
керак, денг,
тез нажот!
Дод солинг,
не кечар ҳолимиз,
Аламдан
жонимиз
қийноқда.
Оламда
топилмас
молимиз –
Вақтимиз
ёнмоқда,
ёнмоқда.

Ўрмонлар
ёнса-ку
чопамиз,
Тинмаймиз,
ўртанса
хирмонлар.
Чорани
қаердан
топамиз
Умрга
ўт кетса,
инсонлар!
У ёнар,
биз мажлис
қиламиз,
Тамаки тутуни
димоқда.
Шу тутун
ичида,
биламиз,
Бахтимиз
ёнмоқда,
ёнмоқда.
Бир ёнда
биз топиб
улгурмай
Минг-минглаб
саволга
жавоблар.
Ҳатто биз
варақлаб ҳам кўрмай,
Жавонда
ёнмоқда
китоблар.

Кечаги
айшдан бош
зириллаб,
Ўринда
ётибмиз,
бир ёқда
Сталнинг
устида,
гуриллаб,
Ижоду
кашфиёт
ёнмоқда.
Райгазда
эшикка
битилган:
«Бир учкун –
даҳшатнинг
сабаби!»
Шу ерда
портлашга
етилган,
Ёнмоқда
инсоннинг
асаби.
Кечалар,
кучалар
чароғон,
Ёзувлар
электрон
чироқда.
Ўт билан
уйнашманг,
ут ёмон,
Аслида
бу дунё
ёнмоқда.

Биз эса
қилурмиз
томоша,
Фов қўймай
ёнфиннинг
йўлига.
Ким бериб
қўйибди
бепарво
Гугуртни
болалар
қўлига.
Бонг уринг,
ҳаммани
чақиринг,

Бонг уринг,
шаҳару
қишлоқда.
Овозлар
борича
бақиринг,
Ўт кетди,
Ҳамма ёқ ёнмоқда.
Одамлар,
уйқудан
уйғонинг,
Шошилинг,
қидиринг
тез нажот.
Жон куйсин,
қалб ёнсин,
сиз ёнинг,
То ёниб
кетмасин
бу ҳаёт.

ЁЛҒИЗЛИК ИСТАГИ

«Мени ёлғиз қўйинг, дўстларим,
Чарчаганман,
ором олайин.
Бугун менга керакмас ҳеч ким,
Ўзим билан ёлғиз қолайин.

Истамайман,
безовта қилманг,
Менсиз ўтсин бугунча гурун.
Бир кунгина қошимга келманг,
Бир кунгина чақирмай турун.

Толиққанман теккундек жонга
Улфат, тўю томошалардан.
Чарчаганман, мени меҳмонга
Чақиргувчи ошинолардан.

Керак эмас менга бу фараҳ,
Бу кун менга керакмас шароб.
Дўстлар аро кўтариб қадаҳ,
Шеър уқиш ҳам мен учун азоб.

Қўйинг,
бугун қолай гаштакдан,
Бўлолмасман сиз билан бирга.
Бари бир мен яйраб юракдан,
Кулолмасман сиз билан бирга.

Бугун менга сукунат керак,
Сукунатки, йўқлик қадар тинч.
Фақат жимлик тилайди юрак,
Сиздан бугун биргина утинч:

Ёлғиз қўйинг мени, дўстларим,
Чарчаганман,
ором олайн.
Бугун менга керакмас ҳеч ким,
Ўзим билан ёлғиз қолайн».

Эй дўстларим,
бир замон келиб,
Шундай сўзлар учса лабимдан,
Сиз ишонманг соддалик қилиб,
Чиққан бўлмас бу сўз қалбимдан.

Юр, денг мени ўшандай дамда,
Қулоқ солманг, сўзларим ёлғон.
Ёлворсам-да,
фарёд қилсам-да,
Ёлғиз қўйманг мени ҳеч қачон.

Токи ҳеч вақт эшикка танҳо
Термулмасин маъюс кўзларим.
Майли,
мени ўлдилинг,
аммо
Ёлғиз қўйманг сира,
дўстларим.

ТОҒ ЛОЧИНИ

Тоғ лочини кўкда танҳо
Парвоз этарди,
Қанотлари оғушида
Беғубор осмон.
Ёлғизликда кунлар бир хил
Сокин утарди,
Тонг юлдузин кўриб қолди
Бир кун ногаҳон.

Зухро порлаб турар эди
Шундоқ ёнида,
Сор лочиннинг ўзи каби
Ўйчан ва якка.
Кўрди-ю бир сирли оташ
Чақнаб қонида
Етаман деб учиб кетди
Тиклаб фалакка.

Учиб кетди, пастда қолди
Ўрмонлар, тоғлар,
Йулга ёйган пахталардек
Булутлар қолди,
Учаберди соат сайин
Ердан йироғлаб,
Мовийликка чўмиб олам
Кўздан йўқолди.

У билмасди, поёни йўқ
Бу тубсиз осмон,
Юлдузларга етмоқ учун
Умри етмагай.
Она лочин айтган эди
Унга бир замон:
Интил фақат, интилиш ҳеч
Зое кетмагай.

У қувонар: ҳаётимга
Ёр бўлди маъно,
Қанотимга қудрат кирди,
Нурланди кўзим.
Қайда эдинг мени қўйиб
Фалакда танҳо,
Қайда эдинг шу пайтгача,
Менинг юлдузим.

Учаберди, учаберди,
Толди қаноти,
Зухро ҳамон қаршисида
Турарди порлаб.
Кучи битди, тамом бўлди
Охир саботи,
Қурқураган овоз билан
Йиғлади зорлаб.

Кўкни тутиб фарёд чиқди
Ошиқ юракдан,
Самоларда сўнг бор ёйиб
Улкан қулочин,
Оҳ деди-ю, қулаб тушди
Тоқи фалакдан,
Парчаланди тик чўққига
Урилиб лочин.

Шундан буён тонг юлдузи
Фамгин ва ёлғиз,
Шундан буён тоғ ортидан
Кутарганда бош,
Чўққи узра тўхтамоқни
Тарк этмас ҳаргиз,
Кўзларида қалқиб турар
Доим томчи ёш.

ТЕМИРТАН ДАҶОААР

Академик Восил ҚОБУЛОВга

Бу —
кибернетика институти,
Сеҳру мўъжизалар мамлакатидир.
Музаффар,
баркамол
тафаккур юрти,
Темиртан даҳолар салтанатидир.

Бу ерда фикрлаш тезлиги нурдай,
Мана бу —
қуримсиз пўлат жомадон —
Биз бирни иккига қўшиб улгурмай,
Миллиардни миллиардга
зарб қилур осон.

Фикрат қутисида
коинот сири,
Буржлар нурланади темир даҳодан.
Ер қаърига шуъла юборса бири,
Тулқинлар тутади бири фазодан.

Мана бу чамбарак
«Каисса-9»
«ЧС-7» билан шахмат суради.
Манов сандиқ эса
уч кундан буён
Бўлажак шаҳарга режа қуради.

Бу – рассом,
уйнатиб нейлон кўзларин,
Суратлар чизади,
рангин, жимжима.

Бу ғўла – таржимон,
чулчут сўзларин
Қайта чулчутчага қилар таржима.
Темиртан даҳолар ишлар шу йўсин,
Шовқин йўқ,
жанжал йўқ –
тўлқин – ишора.
Улкан темир тахта –
шифт бўйи устун
Улар меҳнатини қилар идора.
Бу юртда режа бор,
иш бор,
гайрат бор,
Темирлар ҳордиқ кун қилмаслар талаб.
Душанба бошлари оғримас наҳор,
Кечикиб келмаслар ишга эрталаб.
Бунда тама қилмас
ҳеч ким дўстидан,
Бу юртда бўлмайди фитна,
ғийбатлар.
Ҳеч қачон «К-14» «Д-5» устидан
«Б-3»га ёзмайди юмалоқ хатлар.

Темирлар юртида мажлисбозлик йўқ,
Соатлаб маъруза айтмайди ҳеч ким.
Асаблар торини узмас таҳқир – ўқ,
Ҳеч кимса йиқилмас кўксин ушлаб жим.

Ҳар ким ўз қудратин одил баҳолар,
Касбдоши йўлига қўймайди тузоқ.
Чунки улар фақат –
темир даҳолар,
Инсоний даҳодан ҳали кўп узоқ.

Не ажаб, улар ҳам ўрганса бир кун,
Ким билсин,
олимлар балки туймишлар.
Одамзод нафаси тегмасин учун
Уларни шишага солиб қўймишлар.
Темирларга ётдир ўкинч ва кўзёш,
Дунё можароси
уларга абас.

Бизнинг низоларга бермаслар бардош,
Чунки улар – темир,
одамлар эмас.

ЗАМИН САЙЁРАСИ

– Эй замин!
Битмайин не ишинг қолган?
Бетиним айланиб жонинг ҳалақдир.
– Сўрма,
Мен шўрликни шу куйга солган –
Тириклик ишидир,
Чархи фалақдир.
Мен на қуёшдирман,
На олтин қозиқ,
Ўлтирсам фалақнинг кошонасида.
Пешонамга азал шу экан ёзиқ,
Дастёрман самоват корхонасида.
Бошлиғим офтобдир,
Парвона бўлиб
Йил бўйи айланмоқ турмушим эрур.
Бу ҳам етмагандай,
Кунда ўтрилиб
Боримни кўрсатиб турмоғим зарур.
Кўк тўла сайёра,
Бу паст, у баланд,
Узоқ-яқин юлдуз ундан ҳам бисёр.
Мурса қиламан ҳар бири билан,
Барининг кўнглини топмоғим душвор.
Мана, мисол – Баҳром,
Яъни, қаттол Марс,
Кўзларида ёнар жангари чақин.
Биламан,
Ундан ҳеч яхшилиқ чиқмас,
Аммо қўрққанымдан юраман яқин.
Тижорат элига –
Аторид посбон,
Хабардор бўлурман ундан ҳам сергак.
Яшириб не қилдим,
Ўзингга аён,

Савдо аҳлидан ҳам ошналар керак.
 Зуҳални зиёрат қилурман ҳар кун, –
 Ҳосил сайёраси – дўст бўлмай нега?
 У менга керакдир
 Тириклик учун,
 Тўрт миллиард болам бор,
 Осонмас менга.

Чақмоқ қиличини доим ўқталиб,
 Гулдираб турса ҳам
 Муштарий бадкор,
 Баҳорда фойдаси тегиб қолар деб,
 Кузда салом бериб қўяман бир бор.
 Юрак ўйноғидан
 Хастаман, дўстим,
 Кўксиму елкамга қўйганман музлар.
 Яна мен шўрликка ўқталар муштин
 Узоқ-яқиндаги думлик юлдузлар.
 Ҳаётим шу –
 Чопмоқ
 Тинмай бир нафас,
 Ҳалқа ичидаги олмахон мисол.
 Йил эмас,
 Асрмас,
 Минг йил ҳам эмас,
 Мангулик нимадир –
 қилмайсан хаёл!

Сен эсанг беш кунлик
 Қисқа умрингда
 Чеккан заҳматингга қиласан фиғон.
 Менинг турмушимни ўйлаб кўргин-да,
 Шукр қил,
 Боқиймас умринг, эй инсон.

«ОҚСОҚОЛ»

Уни ҳамма бирдек
Дерди «оқсоқол»,
Гарчи соч-соқоли оқ эмас эди,
Илму донишда ҳам тоқ эмас эди,
Бироқ ҳамма бирдек
дерди «оқсоқол».

Чоғроқ буйли эди
«Оқсоқол» ўзи,
Қаддида салобат бор эди лекин.
Ёниб турар эди кўкимтир кўзи,
Сокин гапирарди,
Юрарди секин.

Уни ҳурмат қилар эди одамлар,
(Агар ҳурмат бўлса қўрқувнинг оти),
Ундан нажот тилар эди одамлар,
Элга керак эди унинг «нажоти».

Чунки «оқсоқол»да ноёб фазилат –
Қаҳр,
бешафқатлик,
зуғум бор эди.
У пайт зарур эди
балки бу хислат,
Эл қаттиққўлликка балки зор эди.
Урушнинг охирги йилин эслайман,
Биз саҳардан нонга навбат олардик.
Бола эдик,
Уйқу элтиб баъзан,
Деворга суяниб ухлаб қолардик.

Дўкон очилганда
Жон кириб бизга,
Елкалардан ошиб интилар эдик.
Навбат узун эди,
бўйимиз қисқа,
Нон кам,
Халойиқ кўп,
Не қилар эдик?
Шунда етиб келар эди «оқсоқол»,
Қўлида ўйнатиб тол хивичини.
Тартибга келарди одамлар дарҳол,
Ўшанда билганман
Кўрқув кучини.

Болалар,
катталар жим, итоаткор,
Бир сафга тизилиб турар эди тек.
«Оқсоқол»

тартибни кўрарди бир бор,
Айланарди парад қабул қилгандек.

Сўнгра,
Қўлларини тиқиб камарга,
Қора оломондан қилгандек ҳазар,
Тепаликда туриб
пастдагиларга
Ғазаб, нафрат билан
ташларди назар.
У хипчини билан
Қилса ишора,
Навбат билан ҳар ким олади ҳақин.
Сафдан чиқса борми бирор бечора,
Беизн дўконга келсами яқин,
Оч қолиши тайин эди ўша кун,
«Оқсоқол» аёвсиз эди шу қадар.

Мен ҳайрон бўлардим,
Ажаб, не учун
Шу мушук кўзликка тобе одамлар?
Ахир уларники
дўкондаги нон,
Тартиб билан бориб олсалар нетар?

«Оқсоқол»га эмас,
Босабру имон
Қалбларига қулоқ солсалар нетар?

У замон очлигу муҳтожлик дарди
Қилиб қўйган эди қоматларни дол.
Балки шунинг учун
улар чидарди,
Балки зарур эди у пайт «оқсоқол».

Мана йиллар ўтди,
«Оқсоқол» бутун
Аввалги иззату мавқеда эмас.
Қариб соч-соқоли оқарган бутун,
Лекин бутун ҳеч ким «оқсоқол» демас.

У баъзан кечқурун,
Баъзан эрталаб
Нон дўкон ёнида ўлтирар узоқ.
Ўтган-кетганларнинг ортидан қараб,
Кўкимтир кўзлари мўлтирар узоқ.
Бу нигоҳ маъноси
Элга ноаён,
Балки шукронадир,
поқдир тилаги.
Балки
Хотирига келар у замон,
Ўша тол хивични қўмсар юраги.

Қўзига кўринар
Балки шу тобда
Навбат кутиб турган ожиз бандалар.

У мудраб ўлтирар,
Янграр атрофда
Шодон қўшиқлару
қувноқ хандалар.

АРМОН

Кеча керак бўлдинг,
Болалик чоғим!
Сенга қўл узатдим,
Йўқ,
Етолмадим.
Ошкора фирромлик қилди
Ўртоғим, –
Мен: бор, ўйнамайман,
Деб кетолмадим...

ИХЛОС

На мартаба, на бойлиги бор эди унинг,
Йироқ эди маишату аёл дунёси.
Кўчасига кирмаганди ўйин-кулгунинг,
Жиндек жони бор эди-ю, катта ихлоси.

Ихлос эди унга олам, унга саодат,
Ғазналарга бериб бўлмас мулки бебаҳо.
Ул йигитни тақдир азал, қодир табиат
Оҳангларнинг дунёсига қилганди ошно.

Саҳар чоғи шабнамлардан тинглар эди куй,
Шафақлардан юрагига оқарди қўшиқ.
Вужудида туман чолғу қилар эди тўй,
Миллион-миллион таронага борлиғи тўлиқ.

Жунун тўла кўзларида ёнарди ҳар вақт
Бизга – оддий бандаларга ноаён шуур...
Бу оламнинг эвазига қодир табиат
Берган эди юрагига оламча сурур.

У бастакор эмас, фақат ихлосманд эди,
Бир оҳанглар пири эди йигитга ҳам пир.
Ихлос билан кўкси доим сарбаланд эди,
Ғойибона меҳри унга энг аъло тақдир.

Ўшал устоз фикри билан нафас оларди,
Ўшал пирга бахш этганди тамоман ўзин.
Қўшиқларин тинглаб тунда ухлаб қоларди,
Қўшиқларин тинглаб тонгда очарди кўзин.

Кунлар ўтиб, йигитчага тор келди қишлоқ,
Елкасига тўнни ташлаб чиқди сафарга.
Қанот бўлди пок нияту эзгу иштиёқ,
Маъсумликнинг фариштаси учди шаҳарга.

Шаҳар уни гуллар тутиб қабул қилмади,
Ҳатто кутиб олмади энг улуғ бастакор.
Аммо йигит камтар эди, хафа бўлмади,
Ўзи улуғ пир олдида йўл олди наҳор.

Аммо сокин ухлар эди бу маҳал устоз,
Куни билан мажлисларда тўкилган жисми.
Мухлисига қучоқ очиб чиқмади пешвоз,
Сўрамади, қаердан у, ким у, не исми.

Кечроқ келинг, деди фақат, ёпди эшикни,
Сўнг не деди – бўлмай қолди йигитча огоҳ.
У кўрмоқчи бўлган эди тирик Қўшиқни...
Буюк тангри қулаб тушди аршидан ногоҳ.

Бир дақиқа тош ҳайкалга айланди мухлис,
Наҳотки, шул мусиқанинг пири сарвари.
Наҳот, унга жондан ортиқ, умридан азиз
Тароналар шул юракнинг бўлса самари.

Наҳот, улар тонготарнинг меваси эмас,
Наҳот, бедор эмас субҳи сабоҳ бастакор.
Унга буюк орзу эди, умрлик ҳавас,
Қўшиқ бўлиб кирмоқ устоз қошига наҳор.

Йигит қайтди орзулари ёшдек тўкилиб,
Барбод бўлди қалбидаги буюк эҳтирос.
Тасодифий бир ҳолатнинг қурбони бўлиб
Сўнди у кун пок юракда буюк бир ихлос.

Сўйла, нега бундай қилдинг, шафқатсиз фалак,
Нега қилдинг ўшал мудҳиш ҳолатни пайдо?
Нега ерда учрашдилар бу икки малак,
Нега суҳбат қурмадилар фазолар аро?

Ёруф юлдуз кўкка чиқмай йўқолди беиз,
Улкан даҳо завола топди бўлмади намоён.
Бир қотиллик содир бўлди тонгда мислсиз,
Танҳо буюк бастакордан айрилди жаҳон.

На мартаба, на бойлиги бор эди унинг...

МАҚБАРАДАГИ ЁЗУВЛАР

I

У, дунёга келиб, ташвишнинг
Орқасидан елиб-югурди.
На сўнгига етолди ишнинг,
На дунёни англаб улгурди.

Охир бир кун,
Ақли тўлғач, у
Ўз жонининг қадрига етди.
Бор-эй, дея қўла силтади-ю
Бу дунёни ташлади-кетди.

II

У, оромни суяман, дерди,
Тинчим бузган – душман, дерди у.
Ўнгга боқиб: туяман, дерди,
Чапга боқиб: қушман, дерди у.
У оламдан ўтмади яшаб,
Ошаб ўтди фақат ошини.
У ўлмади,
Қавмига ўхшаб
Қумга тикиб ётар бошини.

ТААЖЖУБ

Болалар онасининг
ухлатишидан чўчиб,
Кечқурун уйга келмай
қочиб юргани каби,
Эргалаб туrolмасдан
ширин уйқудан кечиb,
Кўрпасини бошига
тортиб тургани каби,
Ёзнинг иссиқ кунида
анҳор бўйида туриб,
Тушолмаган каби биз
муздек сувга дафъатан,
Сўнг эса оромижон
сувнинг роҳатин кўриб,
Қайтиб чиқишни сира
истамагандек бадан,
Одамзод ҳам йўқликдан
борлиққа келиш чоғи
Чинқириб бу дунёни
кўтаради бошига.
Лекин даҳшат туюлар
ўз аслига қайтмоғи,
Фарёд чекар оламни
кўмгудек кўзёшига.

ОТДОШЛАРИМГА

Исмларнинг тарихи узоқ,
Исмларда асрлик қисмат.
Улар бари орзудек порлоқ,
Покизадир бамисли ният.

Фарзанд асли умр давоми,
Тирикликка эгизак армон.
Армон билан болалар номи
Нурхон бўлди, бўлди Шодмон.

Ўғлон кўриб қилдилар тилак,
Омон бўлсин офатдан бу бош,
Балоларни ёғдирса фалак,
Исми каби бўлсин Темир, Тош.

Чақалоқни йўргакка туғиб,
«Яна ҳолва», деганда доя,
Ота, энди ўғил керак, деб
Қизига ном қўйди: Кифоя.

Ўғил бўлса — юрт кўкси баланд,
Ўғил тутар кетмону ўқ-ёй...
Ўғил бола орзуси билан
Қизлар номи бўлди Ўғилой.

Она фарзанд кўриб тўртовлон,
Қаро ерга берса тўрттасин,
Туғилганда бешинчи ўғлон
Умид билан деган «Тўхтасин».

Бўлиб тақдир қаҳридан малул,
Чекиб фалак жабридан озор,
Фарзандларга ном қўйдилар, қул —
Абдуқаҳҳор ва Абдужаббор.

Зора толе белгиси бўлса,
Зора бўлса омад ривож,
Бола қизил доғлик туғилса,
Атадилар бахт учун Тожи.

Неча юз минг авлоддан қолган
Армонли бу дунёда яшар –
Фарзандларга ҳақ Тилаб олган
Умрбоқий, Умрузоқ, башар.

Бу кун янги олам баробар
Номларда ҳам янгича маъно.
Тўрт йигитнинг бириси Анвар,
Бешта қизнинг бириси Раъно.

Боқиб Эркин номли ўғлонга
Кўкка етар севинчдан бошим.
Қадам қўйсам қай хонадонга
Рўпарамдан чиқар отдошим.

Отдошларим,
Толемизга
Шундай исм бахту кўркимиз,
Эгиз бўлди, эш бўлди бизга,
Ҳам эътиқод бўлди эркимиз.

Ном қўйдилар бизга оталар
Эркин кўрмоқ бўлиб дунёни.
Мангу Эркин бўлсин дедилар
Фарзандларнинг юраги, жони.

Эркин бўлсин ҳаёт ва меҳнат,
Эркин бўлсин муҳаббат, ижод.
Яйраб ўссин фарзандим,
Фақат –
Эл ғамидан бўлмасин озод.

Қалби кураш шавқига тўлсин,
Ошно бўлсин унга тугёнлар.
Эрк йўлида фидойи бўлсин
Эркин номин олган ўғлонлар...

ҚАЛАМҲАҚИ ВА ОЙЛИК

– Шоир, нега кўнмасдан
Шеърдан келган бойликка,
Эрта-ю кеч тинмасдан
Ишляяпсан ойликка?

– Чунки ойлик ҳамхона
Ёрдек содиқ ошнодир.
Қаламҳақи – жонона
Қизлардек бевафодир.

УЧ БАЙТ

* * *

Агар дўстинг билан
тенг кўрсанг баҳам,
Шодлик тенг кўпаяр,
тенг бўлинар ғам.

* * *

Сўзлаганда оқил
дилингга жо қил,
Аммо ўз дардингга
ўзинг даво қил.

* * *

Кўрқувнинг кўзи катта,
Юраги кичик бўлур,
Кўрқув зўр келган юртда
Арслонлар кучук бўлур.

БОЛАЛАР

Сизлар – ота,
Биз – бола бу кун,
Биздан – салом, сизлардан – алик.
Аммо эриш туюлар нечун
Энди сизга бизнинг болалик!
Сиз ҳам, ахир, бола бўлгансиз,
Қўзингизда порлаган ҳайрат.
Ўйнагансиз, шўхлик қилгансиз,
Қалбингизни қийнаган ғайрат.
Айтинг,
Ё сиз гоҳи-гоҳида
Қоидани бузмаганмисиз?
Тирмашиб ё ўрик шохига,
Қўк ғуралар узмаганмисиз?
Ўзбошимча номини олиб,
Чўмилмаганмисиз анҳорда?
Ялангоёқ, тўғри йўл қолиб,
Юрмаганмисиз ҳеч деворда?
Сизлар – ота,
Биз – бола бу кун,
Сиздан ҳай-ҳай, биздан – тўполон.
Нега сизга ҳар нарса мумкин,
Нега бизга ҳар иш қатағон?
Чиқирлайди деворда соат,
Секундларни қилади ҳисоб.
Сизга унинг борлиги – роҳат,
Бизга унинг сирлиги – азоб.
Магнитофон сизларга – керак,
Қўндирмоқни истамайсиз гард.
Бизлар уни очиб кўрмасак,
Дилимиздан тарқамайди дард.
Тошойнага коптокни урса,
Синарми ё синмасми – қизиқ.

Ошпичоқни тупроққа суқса,
Унарми ё унмасми – қизиқ.
Бизлар бу кун кони хатонинг,
Не иш қилсак, бари зиёндир.
Хатоларсиз лекин дунёнинг
Бутунлиги ўзи гумондир.
Сизлар – ота,
Биз – бола бу кун,
Биздан – салом, сизлардан – алик,
Бизни ҳадеб тергайсиз нечун,
Ўзингизда йўқми болалик?
Ишонасиз гоҳи эртакка:
Бир марта тан бериб қўйинглар, –
Ўхшаб кетар бизнинг эрмакка
Сиз ўйнаган баъзи ўйинлар...
Биз гоҳида шоколад учун
Яширмаймиз, бўламиз айёр.
Ахир, сиз ҳам шон-шуҳрат учун
Нималарга бўлмайсиз тайёр?
Бизлар данак талашсак боғда
Хипчин олиб қувасиз бизни.
Сизлар амал талашган чоғда
Ким турғизар бурчакка сизни?
Сизлар – ота,
Бизлар – боламиз,
Ўзгаришда дейдилар олам.
Бир кун сизга етиб оламиз,
Болаликка қайтасиз сиз ҳам.
Ошно бўлар сизга хаёлот,
Бизга эса...
Биз – оилалик...
Болалик – бу асли камолот,
Камоли умр эса – болалик.

АРУЗ ВА БАРМОҚ

Икки шеър
Дафтарнинг икки бетида,
Бир ёнда – арузий,
Бир ёнда – бармоқ,
Дастхат бир,
Имзо бир шеърлар кетида,
Лек, ажаб,
Ҳамиша қилурлар нифоқ.
Арузий бармоқни
Тупори, дейди,
Сен пастсан, мен сендан –
Юқори дейди.
Бармоқ уни кўҳна –
Харобасан, дер,
Парвозлар асрида
Аробасан дер.
Мен эсам
Ўтмишу келажак аро
Ўрта йўлда қолган бечорадирман.
Улар юрагимда
Қилса можаро,
Келиштирмоқ билан оворадирман.

ТАНДИР ҲАҚИДА ЭРТАК

Муъжаз ҳовли,
Пастгина девол,
Пастаккина тандири билан:
Яшар эди кичкина бир чол
Кичкина бир кампири билан.
Яшардилар камтар ва ҳалол,
Осойишта тақдири билан.
Пичоқ чархлар эрмак учун чол,
Кампири банд хамири билан.
Нафақа бор,
Чол-кампир мамнун,
Дарахт ҳам бор – бир туп олуча.
Лекин шу тор ҳовлидан бир кун
Ўтар бўлди каттакон кўча.
Улар бу гап тарқаган кундан
Мунғайишиб сўлиб қолдилар.
Бамисоли ини бузилган
Мусичадек бўлиб қолдилар.

Ўз бошидан кечирган билар,
Ўйлаб кўринг, осонмас, ахир,
Шу ҳовлида турган эдилар
Нақ олтмиш йил чол билан кампир.
Улар бунда кўрди гўшанга,
Икки ўғил боқдилар ўктам.
Кузатдилар икковин жангга,
Қайтгани йўқ аммо бири ҳам.

Мана,
Уй ҳам бузилар энди,
Тан бердилар яна тақдирга.
Фақат улар ўрганган эди
Парча ерга, пастак тандирга.

Бошқармага қатнамади чол,
Райсоветга юрмади кампир.
Пешонада борини алҳол
Юрт қатори кўрармиз, ахир.
Не қилардик,
Кўпга келган тўй,
Нолиш бизга ярашиқ ишмас,
Тегар ахир бизга ҳам бир уй,
Кўча-кўйга ҳайдаб қўйишмас.

Шундай бўлди,
Бердилар уй ҳам,
Кўчирдилар кўрсатиб ҳурмат.
Бирам ёруғ,
Озода, шинам,
Ҳаммадан ҳам... биринчи қават!

Кампир чолни чимчилаб кулса,
Хуш келади чолга қилиғи.
Бир жумракдан совуқ сув келса,
Бир жумракдан келар илиғи.

Оппоқ ванна,
Газхона... роҳат,
Ҳатто пўчоқ ташлашга пақир...
Ҳамма нарса жойида,
Фақат...
Фақат бунда йўқ экан тандир.

Бусиз улар бир кун туролмас,
Татимайди берса жаҳонни,
Чол қурмағур оғзига олмас
Газ ўчоқда пиширган нонни.

Бошқармага арзга борди чол,
Райсоветга қатнади кампир.

«Қандай кечар тандирсиз аҳвол,
Уй керакмас бизга бетандир».

Бошқармада елка қисдилар,
Райсоветда бўлдилар ҳайрон.
Жилконторда шартта кесдилар:
«Йўқ, бўлмайди тандирга имкон».
«Ҳеч бир ерга қўндириб бўлмас
Гап шу, – деди ЖЭКнинг раҳбари, –
Ҳамма рухсат берса ҳам, кўнмас
Ўт учириш ташкилотлари.

Бошда ҳеч ким қилмаган хаёл,
Проектга қўшмаган, ахир...»
Сабабларни тушунмади чол,
Далилларга кўнмади кампир.
Икковин ҳам тегди тишига
«Аммо», «Лекин», «Ҳа», «Албатта»лар.
Хуллас калом, тандир ишига
Аралашди охир катталар.

Бошқармада дедилар мумкин,
ЖЭКдагилар топдилар тадбир.
Баланд уйнинг ёнида бир кун
Чол-кампирга қурдилар тандир.
Қўшнилари ҳам қараб турмади,
Ким фишт терган,
Кимдир қорган лой...
Тушмади ҳам ЖЭКнинг ҳурмати,
Топилди ҳам тандирга мос жой.
Тандир битди
Ва ўша-ўша
Тонг ёришар чоғида ҳар кун
Осмон бўйи томлардан оша
Кўкка ўрлар ингичка тутун.

Ўша-ўша, бизга бешикдан
Таниш хуш буй таралар ҳар ён.
Тонгда ҳар бир очиқ эшикдан
Ризқдек кирар бир жуфт иссиқ нон.
Шундай яшар –
Сокин, безавол
Пастаккина тандири билан
Катта уйда кичкина бир чол
Кичкина бир кампири билан.

КУЗАТИШ

Шеърларим, болажонларим,
Қора-қура полапонларим,
Жо қилайин сизни жонимга,
Чуғурлашиб келинг ёнимга.
Эгнингизга қарайин бу кун,
Сизни ювиб-тарайин бу кун.
Отлантирай олис сафарга,
Олисдаги ойдин шаҳарга.
Етар энди таралла этмоқ,
Етар энди кўча чангитмоқ.
Қилинг энди фикрингизни жам,
Фурсат етди қуюлмоққа ҳам.
Эртангизни ўйлайин энди,
Таҳсил учун йўллайин энди.
Сизга бериб тарбия, таълим,
Тил ўргатсин доно муаллим.
Шеърларим, полапонларим,
Чағир-чуғур қақажонларим,
Уст-бошингиз тузатарканман,
Олис юртга кузатарканман,
Сизга боққан ёшли кўзим бор,
Йўл олдидан айтар сўзим бор:
Сизга бердим умримни барча,
Ҳар бирингиз дилимдан парча.
Ардоқладим ҳар бирингизни
Меҳрим бериб ўстирдим сизни.
Гоҳ эркалаб, гоҳ қийнаб, лекин
Турғизолдим оёққа секин.

Сал тўпори, бир оз бебошроқ,
Лек ўсдингиз ёлғондан йироқ.
Кўмганим йўқ сизни зийнатга,
Ошно қилдим самимиятга.

Ёқавайрон, бетарош, пахмоқ,
Лекин бўлди юрагингиз оқ.
Ўргатоқдим озроқ илмга,
Тил ўргатдим – она тилимга.
Сизга халқим урфу одатин
Таништирдим, сингдирдим кам-кам –
Токи қилинг элнинг хизматин
Тўйларда ҳам, таъзияда ҳам.
Очиқ кўнгил ва дилбар бўлинг,
Шоҳ, гадога баробар бўлинг,
Бошингизга келса ҳам қилич,
Қайтманг, дедим, ҳақиқатдан ҳеч.

Шеърларим, болажонларим,
Сержанжал, сертўполонларим,
Сизни йўллаб ҳаёт йўлига,
Қардошимнинг берай қўлига.
Ул қардошнинг исми таржимон.
Унга аён ошқору ниҳон.
Фикри эпчил, чаққон қўллари,
Сизни бошлаб кенгликлар сари
Ўз тилида сўзлатур бийрон.
Бугун сизга яна бир қараб,
Ўсиқ пахмоқ сочингиз тараб,
Юрак тўла ҳаяжонларим,
Хайр дейман, жонажонларим.
Омон бориб, қайтинг саломат,
Лекин дўстим олдида фақат
Уялтирманг, болажонларим!

Тийрак бўлинг, озода бўлинг,
Камтар бўлинг ва содда бўлинг.
Бўлсангиз ҳам оташ ва олов,
Бўлманг ортиқ саркаш ва асов.
Қийнамангиз уни мендайин,
Қочиб юрманг тутқич бермайин.

Сиз дўстимга қулоқ солингиз.
Тил ўрганиб, таълим олингиз.
Не истаса йўқ деманг асло,
Фақат ўзни унутманг аммо,
Менинг шеърим бўлиб қолингиз.

Ўзга руҳга берилиб кетманг,
Масков бориб керилиб кетманг.
Ёдингизда бўлсин бул замин,
Кезиб ўзга сўзлар оламин,
Чиқиб ўткир, доно қаламдан,
Қарамангиз ерга баланддан.

Сиз, таржимон,
Эй муҳтарам зот!
Шеърларимга бергувчи қанот!
Бир-бир йўниб тарашлагувчи,
Олам сари йўл бошлагувчи,
Бахш этгувчи янги бир ҳаёт!
Мана сизга, полапонларим,
Ҳар бири нақ бир жаҳонларим,
Танлаб олинг – кераги сизга,
Қай бирини чертиб олсангиз, –
Эти сизга, суяги бизга.

Илтимосим, уларга фақат
Бўлмагайсиз ортиқ бешафқат.
Соддалигин айб этиб кулманг,
Кўп ичида хижолат қилманг.
Тўғрилангу юриш-туришин,
Ўзгартирманг туриш-турмушин.
Ўз феълига хослиги қолсин,
Ўз элига мослиги қолсин.
Тўғри сўзлик дарсин ўтган дам
Унутмасин қочиримни ҳам.

Мағрур қилган чоғида хитоб,
Йўқолмасин шарқона одоб.
Бўлсин демам тўнли, яктакли,
Бўлсин демам, дўппи, телпакли,
Бу кун ўзга вақт, ўзга одат,
Замонавий кийдилинг, фақат –
Фақат бўлсин ўзбек юракли.

Шеърларим, болажонларим,
Қора-қура полапонларим,
Йўлларингиз бўлсин чароғон,
Хайр энди, соғ бўлинг, омон!

КУҲИНУР¹

(Достондан)

Қай маконда, қай замонда
Бино бўлдинг, Кўҳинур?
Қай бахтсиз кун Ҳиндистонда
Пайдо бўлдинг, Кўҳинур?

Сенмасмидинг, кезиб юрган
Тутанхамон тожида?
Сенмасмидинг, порлаб турган
Аждар илон бошида?

Қадимликда ким муқаддам,
Оламми ё сенмидинг?
Азимликда ким муаззам,
Одамми ё сенмидинг?

Қай кун сенга тенгсиз жило
Сеҳрин берди табиат,
Одамзодга молу дунё
Меҳрин берди табиат.

Боғландилар то инсонлар
Жавоҳирга жон билан —
Хазиналар ва имонлар
Олуд бўлди қон билан.

---

¹ *Кўҳинур* — Ҳиндистондан англизлар олиб кетган машҳур қимматбаҳо олмос.

Бунча жозиб, бунча соҳир,
Якто бўлдинг, Кўҳинур?
Соҳибингга аввал-охир
Бало бўлдинг, Кўҳинур.

Сенинг учун жангга кирди
Фуқаролар, хожалар.
Бир-бирига қилич урди
Маҳоражу рожалар.

Туман янглиғ, булут янглиғ
Тутди еру самони —
Қўлга олиб қасдингда тиф
Фил сурганлар тўзони.

Жигар — жигар кўзин ўйди,
Дўст қасд дўсти жонига.
Фарзанд қўлин бўяб қўйди
Ўз падари қонига.

Инсоф деган сўздан тонди
Тиллар, динлар, мазҳаблар.
Нуринг билан ўтда ёнди
Хочлар, бутлар, мусҳафлар.

Қай бир мулкка ошно бўлдинг,
Форат бўлдинг, Кўҳинур.
Қай бир юртда пайдо бўлдинг,
Офат бўлдинг, Кўҳинур.

Одам насли жондан кечиб
Нега бўлди сенга ром?
Ўлар чоғи сени ичиб
Нажот топмас ташнаком.

Ҳеч ким сени лабга босиб
Даво топмас очликка.
Умри битган сени осиб
Қайта олмас ёшликка.

Сени асраб кўкракларда
Зар тожларга тақдилар.
Ғазналарда, чўнтакларда
Сени пулга чақдилар.

Асли сени қилса ҳадя
Бир оч ҳинди гадога,
Менга тошмас, нон бер дея,
Нола қилар Худога.

Қиёси йўқ бу жаҳонда
Олмосмидинг, Кўҳинур?
Бир тош эсанг Ҳиндистонда
Қолмасмидинг, Кўҳинур?

Қўшин тортиб Ҳиндистонга
Ғолиб кетди Нодиршоҳ,
Сени «ҳаққи ал-амон»га
Олиб кетди Нодиршоҳ.

Мулки Ҳиндга қайта келдинг,
Қайта кетдинг Ажамга.
Ошно этиб ҳар гал элнинг
Қисматини аламга.

Шимол ёққа бординг алҳол
Мағлуб ҳинднинг божида,
Оловландинг хотин-қирол
Виктория тожида.

У ҳам сени тарошлатди,
Ўз дидига қилди мос.
Мисли ғарбга қуёш ботди,
Парвин қолди кўзда ёш...

Сунъи қудрат инъом қилган
Бениёзсан, Кўҳинур,
Ҳатто ярим ҳуснинг билан
Беқиёссан, Кўҳинур.

Фиръавнлар, шаҳаншоҳлар
Кетдилар ҳам йўқ бўлиб,
Нигоҳларни то бу чоғлар
Ёндирасан чўғ бўлиб.

Чанг бўлдилар кўк баробар
Чанг кўтарган лашкарлар.
Кайхисравлар ва Доролар,
Искандардек сарварлар.

Сен деб туман жонни тиккан
Қаттол соҳибқиронлар,
Сен деб ота қонин тўккан
Ул валиаҳд ўғлонлар —

Адам сари кетди бари,
Сен омонсан, Кўҳинур.
Мен деганга вақт сингари
Беомонсан, Кўҳинур.

Бунча зўр деб ишқи зарнинг
Балки ҳайрон бўларсан,
Сенга меҳр қўйганларнинг
Аҳволдан куларсан.

Сен куларсан, о, яна ким
Бўлур менга эга, деб.
Одамзодга қонли йўлим
Сабоқ бўлмас нега, деб.

Сен куларсан, кулгуликдир
Сенга бизнинг тилаклар.
Чиндан ҳайрон бўлгуликдир
Биз ишонган эртақлар.

Асли бу чарх гоҳ ўнг қолиб,
Терс айланар гардундир.
Кимлар эса бугун қолиб,
Эрта бир кун забундир.

Сен забунлар саноғини
Ўйлармисан, Кўҳинур?
Минг йилларнинг сабоғини
Сўйлармисан, Кўҳинур?

РУҲЛАР ИСЁНИ

Достон

МУҚАДДИМА

*Тугилгансан озод, мудом
Озод бўлиб қол!
Назрул Ислом*

Бу дунёнинг
Қувончи кам,
Дарду ғами —
    зиёда,
Аммо
    ғамдан қочмоқнинг ҳам
Тадбири кўп дунёда.
Кимнинг дилош
Бор улфати,
Дардин
    унга тўкади.
Ёлғизларнинг бор кулфати
Дил тубига
    чўкади.
Ким нажотни
    сокин туннинг
Уйқусидан сўрайди,
Ким ғамини
Никотиннинг —
Тутунига ўрайди.
Дил захмига малҳам топар
Ким ҳабиб,
Ким табибдан.
Ким қочмоққа
    айлар сафар

Ғам аталған
рақибдан.
Ғар буларнинг
Йўқ имкони,
Сўнгги чора этмоқ бор.
Кулфат тўла
бу дунёни
Шартта ташлаб кетмоқ бор.
Лек оламда
бир дард борки
Унга сира нажот йўқ.
Бу азобга
ким дучорки,
Унга кун йўқ,
Ҳаёт йўқ.
Бу машаққат
Ичган билан
Дил тубига
чўкмайди,
Уни ҳеч ким
юрагидан
Ҳеч кимсага
Тўкмайди.
Халос этмас
битта арқон,
Нуқта қўймас
Битта ўқ.
Чидамоққа
йўқдир имкон,
Қочмоққа ҳам
Чора йўқ.
У жон билан
кетса дилдан,
Сукут қолса
юракда,

Одамзоднинг
Руҳи билан
Яшайберар фалакда.
Бу —
    шоирнинг дилин эзган
Истибдоднинг дардидир.
Юракдан
    қон бўлиб сизган
Истеъдоднинг дардидир.
Тулғоғида бу аламнинг
Танҳо ингроқ —
    хониш бор.
Абадият
Жаҳаннамнинг
Оташида ёниш бор.

АБАДИЯТ ҲАҚИДА РИВОЯТ

Ровий айтар:
Аллазамон —
Аллақайси маъвода
Фалокатга учраб карвон
Поёни йўқ саҳрода,
Бу ногоҳон
Тасодифдан
Барча ўтиб дунёдан —
Шу тасодиф амри
    билан
Омон қолди
Бир одам.
Белбоғига осганича
Қуруқ кўза —
    сувдонни,
Кезди неча
Кундуз-кеча
Бу дашти бепоённи.
Кеза-кеза
    охир толди,
Умид узди жонидан.
Бир пайт
    ногоҳ
        чиқиб қолди
Бир чашманинг ёнидан.
Йиқилганча сувга
    беҳол
Лаб чўзганда ташна тан,
Тулқинланди
    бирдан зилол,
Садо чиқди чашмадан:
«Шошма, йўлчи,
Ичурсан, бас,

Муздек,
тиниқ,
тўламан.
Аммо билки,
Оддий сувмас,
Обихаёт бўламан.
Азоб чекдинг кўп
сахрода,
Майли,
Тўйиб ичиб ол.
Мени ичган бу дунёда
Мангу яшар
безавол.
Ол, ич,
Яша даврон суриб
Абадий бу даҳр аро,
Аммо
Мени ичмай туриб
Фикр қилгин аввало.
Ҳаётга-ку,
тўймас кўзинг,
Яшайсанми умрбод?
Мангу ҳаёт учун ўзинг
Ярайсанми,
Одамзод?
Мангулик дер
одам насли,
Лек
инсоний тафаккур —
Абадият надир асли
Қила олмас тасаввур.
Йўлчи ҳайрон,
Йўлчи сергак,
Бу қандайин чашмадир?

Ичай деса —
    чўчир юрак,
Ичмай деса —
    ташнадир.
Узоқ-узоқ
Ўйга толди,
Сув лабида ўлтириб,
Охир
Обиҳаёт олди
Кўзасига тўлдириб.
Ўйлай-ўйлай
Нари кетди —
Ул сеҳрли булоқдан.
Ногоҳ
Хазин сас эшитди —
Садо келди йироқдан.
Борди,
Э, воҳ,
    ётар бир бош
Қум устида
    бенажот.
Нола чекар,
Тукар кўзёш,
«Лаънат, —
    дейди, —
        эй, ҳаёт!
Ўша сувдан ичдим нега
Афсус!» —
    деру
        ўкинар.
Йўлчига у:
– Раҳм эт менга,
Ўлдир, —
    дея ўтинар.

Минг йил аввал
Шу булоқдан
Сув ичганман,
чўмганман.
Яшайвериб,
Бу қийноқдан
Ўзни қумга
кўмганман,
Умр кўрдим
ҳаддан бисёр,
Ҳеч тоқатим
қолмади.
Ер юзида
Менинг бирор —
Ҳамсуҳбатим
қолмади,
Азоб борми
Бундан улуғ,
Даҳшат борми
зиёда?!
Менга ерда
тириклик йўқ,
Ўлим ҳам йўқ
дунёда.
Йўлчи боқди
Ҳайратда лол
Тирик инсон қабрига.
Сўнгра
қумга чўкди беҳол,
Раҳмат айтди сабрига.
Ўз ҳолига
минг шукр этди,
Йиғиб сўнгни саботни —
Қум устига
Тўкиб кетди

Йўлчи обиҳаётни.
Йўлчи кетди
Бўлиб холи
Мангуликнинг ғамидан.
Тотиб қолди
Чўл ниҳоли
Обиҳаёт намидан,
Илдизига унинг алҳол
Томчи етди,
Шу фақат.
Йиллар ўтиб
    ўша ниҳол
Чинор бўлди оқибат.
Шундан чинор
Узоқ яшар,
Шундан чайир танлари.
Мангуликдан кечиб башар
Фоний умр танлади.

Кел, эй кўнглим,
Бизнинг ҳаёт
Эмас экан
    жовидон,
Бу дунёда
    изла нашот,
Яша фақат
    шодумон,
Бу ҳаётнинг
Ярми роҳат,
Ярми ғамдир,
    шукр қил.
Умринг узун бўлса –
    раҳмат,
Агар камдир,
Шукр қил.

Шу офтобу
Минг бир оҳанг,
Минг бир рангли бу дунё
Сеникидир,
Ҳаёт эсанг,
Ҳаёт эсанг аввало.
Ҳам шавқ билан,
Ҳам дард билан
Ўтар экан бу дамлар.
Омон бўлсин
Сен англаган,
Сени англар одамлар.

ШОИР ҚАЛБИ

Тун билан кун,
Ўт билан сув
Бир-бирига золимдир.
Коинотда
Азал,
Мангу
Исён руҳи ҳокимдир.
Замин узра
    қор қуюнин
Ёғдирганда
    чарх-фалак,
Қиш қаҳрига
    эгмай бўйин
Исён қилар
Бойчечак.
Қора булут
    зулумотга
Чулғаганда самони,
Чақмоқ —
    нурсиз бу ҳаётга
Ёруғликнинг исёни.
Туғиларкан,
    дод дер гўдак,
Кўкси тўла фигондир.
Жажжи мушти
Нақ ғунчадак
Бу — ўлимга исендир.
Қаро қилган
Кўк дафтарин
Қоронғулик қасдига

Тонг йиғади
нур лашкарин
Шафақ туғи остига.
Еру уммон,
Буржлар аро
Хоҳи ошкор,
хоҳ пинҳон,
Ибтидодан
то интиҳо
Ҳукм сурар ғалаён.
Собир инсон юрагида
Қаноатки барқарор,
Коса янглиғ
Сабр тагида
Оташ янглиғ Исён бор.
Куй,
ғазали
одамзоднинг
Дарддир,
эзгу армондир.
Яралишдан,
Истеъдоднинг —
Табиати —
исёндир.
Шоир юрак —
Пок тилаги,
Имонидир башарнинг,
Армон тўла
юракдаги
Исёнидир башарнинг.

* * *

Назрул Ислом
Бу дунёга
Шоир бўлиб туғилди.

Илҳом отли пок зиёга
Гўдак қалби йўғрилди.
Нигоҳидан Сеҳрли нур
Борлиққа нур таради.
Коинотга
    у таҳайюр
Кўзи билан қаради.
Тунлар унга берди хаёл,
Шавқ атади
    кундузлар.
Гуллар
    ғазал айтди хушҳол,
Эртак айтди
Юлдузлар.
Улғайди у,
Ўсмир бўлди,
Етди йигит ёшига,
Ишқ отли қуш
    келиб қўнди
Назрулнинг ҳам бошига.
У ҳам ёнди бағри кабоб,
Ҳам очилди
    чун баҳор.
Ҳижрон берди
    тотли азоб,
Висол этди
    бахтиёр.
Гоҳ шодлик,
Гоҳ алаmidан
Дил чашмаси очилди,
Унинг ҳассос қалаmidан
Ишқий байтлар сочилди.
Бу дунёга Назрул Ислом
Шоир бўлиб туғилди.

Ибтидодан
ёниқ илҳом
Шуъласига йўғрилди.
Етти аср аввалгидек
Бўлса эди замонлар,
Балки
Хусрав Деҳлавийдек
Битар эди дostonлар.
Туғилсайди
Назрул агар
Ярим минг йил илгари,
Битар эди
рубойлар
Мирзо Бобур сингари.
Агар
Неча замон ўтиб
Келмаса бу давронлар,
Бедилона газал битиб
Тузар эди
девонлар.
Ўзга эди
аммо фурсат,
Ўзга эди эл дарди.
Замон
унинг
ёниб турган
Юрагини сўрарди.

* * *

Шоирни
у туғилмасдан
Гадо қилган эдилар,
Ўз юртида
Ўз юртидан
Жудо қилган эдилар.

Ўраб унинг
нақ юракдек
Она Ҳиндистонини
Зобитлар
оқ ўргимчакдек
Сўрардилар қонини.
Бир томонда,
Ёвни эмас,
Бир-бирини беомон —
Сўяр эди
тақводан маст
Ҳинду билан мусулмон.
Бир томонда
На уй кўриб,
На бир тўшак,
оч,
хароб.
Кўчаларда ҳаёт қуриб
Ўлим топган беҳисоб.
Ганга оқар
кўзёш бўлиб,
Жамуна лим
бўлиб қон.
Бори бутун бардош бўлиб
Нажот кутар Ҳиндистон.

* * *

Ҳар нечаким зўр истеъдод
Тошқин илҳом,
У нега,
Халқинг ётса
чекиб фарёд,
Ярамасанг кунига.
Шоир эсанг,
Шоир бўлиб
Нега келдинг ҳаётга,

Элинг ётса
Дардга тўлиб,
Келолмасанг нажотга.
Не шоирсан
Ташбеҳларнинг,
Борми асли кераги,
Бўлмаса эл гами —
дардинг,
Юрагинг —
эл юраги.
Назрул Ислом
Ҳинд халқининг
Зардобини ютарди.
Назрул Ислом
Ўз қалбини
Байроқ қилиб кўтарди.
Юрагида
то сўнгги дам
Исён ўти сўнмади.
Ҳақсизликка кўнди олам,
Аммо
шоир
кўнмади.
Кўргилик бу,
деди ҳинду,
Тақдир,
деди мусулмон.
Лекин
Зўрлар зулмига у
Тан бермади ҳеч қачон.
Ўзни ўтга отди аниқ,
Жони борки,
курашди.
Умри унинг
Мангу ёниқ
Қўшиқларга туташди.

ИСЁН ҚЎШИҒИ

«Сўйла, инсон,
Сўйла қадинг
Кўтариб баланд.
Юксакликда сенинг қадринг
Ҳимолай монанд.
Сўйла,
Сенинг пойингдадир
Бу улўф замин.
Сўйла, отиб золим аср
Дарду аламин.
Сен ўтмишни супургувчи
Кучли бўронсан,
Осмонларга от сургувчи
Соҳибқиронсан.
Сен чақмоқсан,
Қаро зулмат
Бағрини ёққан.
Сен Индра,
Кўкда исмат
Чироғин ёққан.
Сен Шивасан, коинотни
Барбод қилгувчи.
Сен Гангасан, бу ҳаётни
Обод қилгувчи.
Сен — Дурганинг тош юраги,
Шафқат билмайсан.
Сен — Кришна қўлидаги
Куйлаган найсан.
Измингдадир чексиз фазо,
Замину замон.
Бу оламга эга танҳо
Ўзингсан, инсон!

Тангриларни осмон қадар
Кўтарган ҳам сен.
Сажда қилган,
Яна исён
Кўтарган ҳам сен.
Ҳам шафқат,
Ҳам беозорлик
Яшар қонингда.
Ҳам фидоий исёнкорлик
Ёнар жонингда.
Сўйла, инсон,
Сўйла, қаддинг кўтариб баланд,
Юксакликда сенинг қадринг
Ҳимолай монанд.
Қуллик сенга кўп малолдир,
Аммо не учун
Бошинг эгик,
Тилинг лолдир,
Қоматинг забун?
Тангриларга бўйсунмаган,
Бермаган бардош,
Бандасига бугун нега
Эгадирсан бош?
Сабабкорми ёлғиз тақдир
Ҳолингга санинг?
Биласанми дўстинг кимдир,
Кимдир душманинг?
Асрий ғафлат етар энди,
Эй, мазлум инсон!
Уйғонмоқнинг вақти келди,
Кўтаргил исён!
Бош кўтаргил,
Минг йил тўккан
Кўз дуринг ҳақи.

Қўзғал,
Асрий қуллик буккан
Фуруринг ҳақи.
Қўзғал,
Буюк Тожмаҳалнинг
Шукуҳи учун.
Қўзғал,
Улуғ боболарнинг
Пок руҳи учун.
Эрк бонгин ур,
Сен интиқом —
Таблин баланд чал.
Туғилгансан озод,
        мудом
Озод бўлиб қол.

* * *

Назрул шеъри
        мушоира —
Минбаридан янгради.
Ким деди:
Бу шеърмас сира,
Ким
        дилидан англади.
Юрт оғзида бу шеър баҳси,
Эл тилида баҳоси,
«Қани шеърда гуллар рақси?
Қани булбул навоси?»
«Бу шеър
        шарққа хосдир наҳот?
На ишқий,
        на риндона...
Бундай ашъор Саъдийга ёт
Ҳофиз учун бегона».

«Қоида бор,
Бузмақ абас,
Исён эса гуноҳдир.
Ким шариат йўлин тутмас,
Эл биларки,
        гумроҳдир».

«Ул кун Будда:
Мард агар сен
Дардни ичга ют, деган.
Ул юзингга урсалар, сен
Бул юзингни тут, деган».
«У дунёда бахтинг таъмин,
Бу дунёда чексанг ғам,
Шундай дея берган таълим
Ул...

        аллайҳи вассаллам»,
Маломатга қолди энди
Шоир битиб ҳақ дoston.
Ҳинду уни

        «жобон» деди,
        «Кофир» деди
        мусулмон.

«Бу исённи,
        бу нифоқни
Чиқармоқ не зоҳирга.
Сиёсат-ла ўйнашмоқни
Ким қўйибди шоирга».

«У ҳали ёш
Ҳали гўдак,
Зарра парво этмайди.
Эс-ҳуши йўқ ҳайиққудак,
Жон қадрига етмайди».

«Ҳа, зулм бор,
Ҳақсизлик бор,

Барчага бу аёндир,
Аmmo буни зинҳор-зинҳор
Айтиб бўлмас замондир».
«Ҳамма билар,
Инсон эркин—
Яшаши шарт пойидор
Биз ҳам айтсак бўлар
    лекин
Уйда бола-чақа бор...»

ФИДОЙИЛИК ТЎҒРИСИДА РИВОЯТ

Кадим замон,
Аёл дини
Фидойилик,
    деганлар.
Эри ўлса,
    хотинини
Қўшиб кўмар эканлар.
Ўтиб
    неча авлод умри,
Ўтиб
    чексиз кўп замон,
Ҳеч бир давр
Бу удумни
Қилолмади қатағон.
Даҳшат эди бу чинакам,
Билар эди
    одамлар.
Лек
    одатга қарши
    не ҳам
Қилар эди одамлар?
Ҳам ота,
Ҳам онаизор
Гўрга кириб баробар,
Қола берди
    чирқираб зор
Бола-чақа
Дарбадар.
Асли
    ўша замонда ҳам
Донишмандлар бор эди.
Лекин
    улар ичра
    мард кам,

Кўп —
эҳтиёткор эди.

Бош кўтармас эрлар,
Исён —

Аёллар ҳам қилмасди.
(Чунки улар эри қачон
Ўлишини билмасди.)

Ўтиб кетди
Минг йил фурсат,
Қарши қудрат йўқ эди.
Кимда шафқат,
Кимда ҳиммат,
Кимда журъат
йўқ эди.

Бир кун
Жангга кета туриб
Бош кўтарди
бир ўғлон.

От бошини шартга буриб
Елди тикка
Шоҳ томон.

Деди:
«Эй, шоҳ!

Олдимда бор
Ё ҳаёту, ё ўлим.

Қолаётир рафиқам зор,
Қизалоғим ва ўғлим.

Агар мен бу жангда ўлсам
Содиқ қолиб удумга,

Фарзандларим онасин ҳам
Ҳукм этарсан ўлимга.

Мен-ку,
улар эрки дея

Жангга кетаётирман.

Фарзандларим меҳри дея
Фидойиман,
ботирман.

Ўлсам,
Улар онадан ҳам
Етим қолса баногоҳ,
Тор-мор бўлсин бутун олам!
Бу не ваҳшат!
Эшит, шоҳ!
Боқийси йўқ
ҳеч одамнинг,
Биз кетармиз тамомий.
Аммо аёл —
Бу оламнинг
Келажаги,
давоми.

Шу-чун,
Ўлсам куним битиб,
Васиятим шу бўлсин:
Ёрим эмас,
Ҳамроҳ этиб
Жанг қуролим кўмилсин».
Бу сўз
Мисли очиқ кунда
Бўди момогулдирак.
Келтирдилар
Болта...
Кунда...
Бас,
Тафсилот не керак...
Бечоранинг очиқ қолган
Кўзларини юмдилар.
Мозорига
Ўзи билан
Қиличини кўмдилар.

Бўлсин дея тавқи лаънат,
Авлодларга таълимот
Қабри узра
Ёзилар хат:
«Бунда ётар
манфур зот!
Кўринг
бу кас ҳолатини,
Ётар
мисли
хору хас,
Боболарнинг одатини
У билмади муқаддас.
Ҳис қилмади
У юракдан —
Аёл учун дунёда
Эри билан кўмилмакдан
Саодат йўқ зиёда!»
Қурбон бўлди
Битта юрак,
Қолди тавқи лаънатга.
Шундан аёл
Ўлса эркак
Қўйилмади лаҳадга.
Кел, эй кўнглим,
Инсон асло
Яралмаган сабрга.
Сигинайлик
ўша танҳо
Таҳқирланган қабрга.
Ҳақ учун
Бош тутган тикка
Мардлар руҳи
ёр бўлсин.

Бу дунёда
ноҳақликка
Қўнмаганлар бор бўлсин,
Зўрлик кўрсанг,
Қилма тоқат,
Ҳар бошда бир ўлим бор,
Фидойилар умри фақат
Бу дунёда
пойидор!

Иккинчи фасл

ҒАЛАЁН

Калькутта, 1926 йил

Калькуттани
Қучди ғулу,
Бош кўтарди
          оломон.
Қутлуғ жанг,
          деб турди ҳинду,
Ғазот,
          деди
                  мусулмон.
Бараҳманлар
          довул қоқди,
Ғатво берди
Имомлар.
Кўча тўлиб
          қонлар оқди
Тўқнашганда имонлар.
Фарзандидан она айру,
Отасидан —
          қиз, ўғлон.
Будда ҳақи,
Бос,
          дер ҳинду,
Алқасос, дер
          мусулмон.
Ҳинду иши таҳқир бўлди,
Муслим иши —
          таҳдидлар
Бутхоналар вайрон бўлди,
Яксон бўлди
Масжидлар.

Рикшами бу,
соҳибми бу,
Гадоми ё зодагон —
Фарқсиз,
Фақат —
Бир ён ҳинду,
Бир ён эса —
мусулмон.
Сиртга чиқди
Асрлик кин
Ва минг йиллик
кудурат.
Икки жондош эл аро дин
Яна солди
адоват.
Аслида-ку
Ҳаёт оғу,
Турмуш ўзи —
зимистон.
Айбдор эмас
бунга ҳинду,
Гуноҳкормас мусулмон.
Аслида-ку...
Беизтироб
Ҳўплаб қора қаҳвони,
Деразадан
оқ тан жаноб
Кузатар можарони.
У кўп хурсанд,
Лабда кулгу,
Кўзи чақнар
комирон.
Мусулмонни сўқар ҳинду,
Ҳиндни эса
мусулмон.

Жаноб шодон,
Ушалмоқда
Ниятнинг энг улуғи.
Ҳосил бўлди шу тупроқда
Эккан нифоқ, уруғи.
Бўлмасин деб
қилар орзу
Бу низога ҳеч поён.
Майли,
Кўпроқ ўлсин ҳинду,
Кўп қирилсин
мусулмон.
Назрул
Жоҳил оломонга
Қарадию
оҳ чекиб —
Ўзни отди тик
майдонга
Ёқасини чок этиб.
Фарёд қилди:
«Не ваҳшат бу,
Бас, халойиқ!
Ал омон!
Қотилликни тўхтат,
Ҳинду,
Ғазотни қўй,
мусулмон!
Ҳинд, мусулмон —
Биродармиз,
Фарзанд Одам Атога!
Ҳақ олдида
баробармиз,
Айтинг,
Не бор низога!
Хунрезлик қил демаган-ку

На Ведаю
На Қуръон!
Тиф уради
нега ҳинду,
Бош кесади
мусулмон?
Фарқ —
ким меҳроб,
кимса бутга
Сифиниб бош қўядир.
Шу фарқ учун
Ёқиб ўтга
Эл бир-бирин сўядир.
Бас, адоват!
Бас, энди кин,
Жангни қўйинг,
Одамлар!
Сизнинг асли ёвингиз ким —
Билиб қўйинг,
Одамлар!
Улар
Узоқ юртдан келиб,
Ерга букиб шонимиз,
Бизни бизга
Душман қилиб
Сўрмоқдалар
қонимиз.
Босқинчининг
Қадимданоқ —
Фалсафаси аёндир.
Эл ичида
бўлса нифоқ,
Демак,
золим омондир.

Улар
Мазлум ватанида
Бўлмасин дер
    собитлар.
Жаҳолатнинг гулханида
Исинади
    зобитлар.
Элдан омад кетса,
    дастлаб
Ҳамжиҳатлик йўқолгай,
Бундай элни,
Сиртмоқ ташлаб
Ҳар босқинчи йиқолгай.
Бу адоват
Наҳот мангу?
Наҳот битмас
    бу қирон?
Дўст бўлолмас
Наҳот,
    ҳинду —
Жигарига
    муслмон?
Сен ҳиндмисан,
Муслимми ё,
Бирлик чоғи
    бу чоқдир.
Босқинчини
    энг аввало
Ҳинд баҳрига улоқтир.
Сўнг ушалгай
Барча орзу,
Яшар озод,
    тинч,
        омон
Ватанида эга ҳинду,

Юртида бек —
мусулмон».

* * *

Назрул айтган сўзларин мен
Ундоқ баён қилмадим.

Ўшал ёниқ
нафасга тенг

Сўзлар топа билмадим.

Таржима не?

Асл шеърнинг

Маъносию

ғояси.

Аммо ул ўт,

ул сеҳрнинг

Фақатгина сояси.

Назрул шеъри

Банголага

Қанот ёзди ногаҳон.

Алангали

бу нолага

Қулоқ тутди

Ҳиндистон.

Кекса Токур

шукр айтди шод,

Оқ соқолин силади.

Ёш шоирга

Нурли ижод,

Безаволик тилади.

Бу дунёга

Назрул аммо

Олов бўлиб келганди

Ўз ўтида ёниб

адо —

Бўлишини билганди.

Асролди
на халқ,
на Токур,
У сифмади замонга,
Исёнкорлик
Уни охир
Олиб келди
зиндонга.

Шоир бўлсанг,
Бўлсин қалбинг,
Элга қурбон бўлгудек.
Шоир бўлсанг,
Бўлсин халқинг
Сенга қалқон бўлгудек.
Шоир бўлсанг,
Сени элинг
Қалби билан тингласа.
Ёд олмаса ҳамки шеъринг
Фидолигинг
англаса.

Шоир бўлсанг,
Юртда яша
Меники деб айтгулик.
Жаннат юртдан кечиб ўша
Харобага қайтгулик.
Шоир бўлсанг,
Қаламингни
Найза қилиб тутолсанг.
Юракдаги аламингни
Оқ қоғозга
тўколсанг.

Шоир бўлсанг,
Қалб чирофинг
Ёниб турса то абад.
Бу дунёдан
кетар чофинг

Йиғлаб қолса шеърият.
Ўз бағрига олса қучиб
Сени она маконинг...
Гар шу бахтлар бўлса насиб
Йўқ дунёда армонинг.

* * *

Назрул Ислом бўлди маҳбус
Тунда уйдан олдилар.
Эл қўзидан узоқ, махсус
Бир хонага солдилар.
Иши қизиқ бу жаҳоннинг
Ҳакамлар ҳукм этдилар:
Шоирни ул ғалаённинг
Сабабкори, дедилар.
Айбномани тингланг, ҳатто
Фарёд қилар тошлар ҳам,
«Ҳинду билан
        муслим аро
Қутқу солган шул одам!»
Олис юртдан келган биров
Айб қўйди беандиша!
«Назрул Ислом —
Халқига ёв,
Нифоқ истар ҳамиша».
Бу дунёда
        бор қабоҳат,
Бу дунёда
        бор ёлғон,
Аммо бундай
        ошкор туҳмат
Бўлмагани ҳеч қачон.
Назрул Ислом
        номи охир
Минг балога тақалди.

Эл учун
Жон тиккан шоир
Эл душмани
    атаалди.
Хукм ўқилди:
Бош эгиб у
Аста борар ҳибс томон.
Ажаб!
Соқчи —
    бир ён ҳинду
Бир ён эса
    мусулмон.
Уни туртар
    мусулмон ҳам,
Силтайди ҳинд ҳаволдор.
— Қирпичоқда
    ўлди акам,
Сенда экан айб,
    мурдор!
— Кўп азоблар чекди ҳинду,
Кўп қон тўкди
    мусулмон.
Сен кабилар йўқолса-ку,
Яшар эдик
Тинч, омон...
Аста
    қадам ташлар
    Назрул,
Ўйларидан огоҳ йўқ.
Соқчилардан
    ранжимас ул,
Жаҳолатда гуноҳ йўқ.

ЖАҲОЛАТ ТЎҒРИСИДА РИВОЯТ

Алқиссаким,
Жуда қадим
Жаҳолатлик замонда,
Бир донишманд
    улуғ ҳақим
Ўтган экан жаҳонда.
У кун бўйи
Гиёҳ териб
Кезиб тоғу биёбон,
Одамларга шифо бериб
Яшар экан
Шодумон.
Унга

    минг бир мушкул дарднинг
Аён бўлиб давоси,
Бора-бора
Одамларнинг
Ортаверди ихлоси.
Табобатга
Қалбан,
    руҳан
Фидо қилиб ўзини,
Ҳатто бир кун
Наштар билан
Очмиш
    кўрнинг кўзини.
Ривож топмиш
Соҳиб ҳикмат,
Дониш,
    меҳнат мададкор,
Аммо
Қайда бўлса шуҳрат
Ёнбошида
Ҳасад бор.

Дуохонлар,
    парихонлар,
Ўқувчилар чилёсин...
Хуллас,
Юртда бор нодонлар
Бошладилар иғвосин.
Тинмай
Кечаю кундузи
Тошиб
Наби сўзидан
Дедилар: «Дард берган
Ўзи!
Давоси ҳам Ўзидан!
Бандасига бермак дору
Яратганга исёндир.
Демак,
Ҳаким иши макру
Унинг ўзи
Шайтондир».
Бу сўзларни
    чин, деб билди.
Нодон,
    жоҳил оломон.
Донишмандни сазо қилди,
Калтаклади
Беомон.
Чўғ темирда
Кўксин доғлаб,
Дорга осмоқ бўлдилар.
Сўнг бўйнига харсанг боғлаб
Сувга босмоқ бўлдилар.
Кейин
Сувни,
    арқонни ҳам
Ҳайф билдилар
    «шайтонга».

«Ёқинг, — деди
Энг бош ҳакам, —
Олиб чиқиб майдонга!»
Кенг майдонга
Кўмиб устун,
Боғладилар ҳақимни.
Сўнг
          темирни ўтга қўйиб,
Доғладилар ҳақимни.
Буюрдилар:
«Ёқинг, шитоб
Азозилнинг ошнасин.
Керак бўлса
Кимга савоб,
Чўп келтириб ташласин».
Савоб учун
Биров ўтин,
Биров ташлар дона хас.
Ҳақим
Бошин баланд тутиб
Жоҳил элга қарамас.
Бир пайт
Гулхан сари бир чол
Аста кела бошлади.
Қучоғида
Бир боғ похол,
Фарам узра ташлади.
Деди:
«Асли туғилгандан
Басир эдим мен ўзим.
Сен
          жодунинг тиғи билан
Очиб қўйдинг
          кўр кўзим.

Тангри билиб
Яратган кўр,
Даво қилдинг не учун?
Сўроқда мен —
    манглайи шўр —
Нима дейман
Маҳшар кун?
Ҳақ йўлидан озган одам,
Кўзим очиб
    не бердинг?
Мени бир йўл
У дунё
    ҳам —
Бу дунёдан айирдинг.
Кўрлигимда
Бу оламни
Тасавурда кўрардим.
Дунёдаги бор одамни
Мушфиқ билиб юрардим.
Шафқат ила
Ким нону
    ким
Чақа ташлаб кетарди.
Мен ҳам
    шунга кўнган эдим,
Менга шу ҳам
    етарди.
Қорним тўйса —
    саодатим
Йўқ туман хил тилаклар.
Ҳамсуҳбатим,
Ҳам улфатим
Жажжи ширин гўдаклар...

Ўйлар эдим:
Дунёда бор
Мусаффолик,
                    содалик
Кўзим очиб
Кўрдим илк бор
Бераҳмлик,
Сохталиқ.
Ўғрилигу фаҳшни кўриб
Жим юраркан одамлар
Ўз дўстига
Кулиб туриб,
Тиғ ураркан одамлар.
Бир ёнда айш
Кўкка чирмаш.
Бир ёнда,
                    боқ,
                            оҳу воҳ...
Букун менинг
                    кўнглимда гаш,
Имонимда —
                    иштибоҳ.
Дердим:
Юртни бир бор кўрсам.
Кўрдим.
Орзум тўқ энди.
Йўлда ётган
                    кўрчалиқ ҳам
Эътиборим йўқ энди.
Бу дунёдан
Тўйдим охир,
Адо бўлсам майлига.
Ё қайтадан,
Ўша басир,
Гадо бўлсам майлига!»

Бу сўзларни
Эшитди-ю,
Фарёд қилди донишманд.
«Ёқинг, —
      дея сўради у, —
Олов бўлсин сарбаланд.
Тезроқ кетай
Бу дунёдан,
Ҳеч тоқатим қолмади.
Мендан
      шифо олди
      одам,
Олам —
      шифо олмади.
Хурофотнинг захри теккан
Нодон,
      жоҳил,
      гумроҳлар —
Давосига ожиз экан
Мен кашф этган гиёҳлар.
Кўр кўзларга
Меҳргийёдек
Нур бахш этди
      наштарим.
Қалблар кўзин
      очмоққа
      лек
Камлик қилди
Ҳунарим.
Одамларга
      мен
      яхшилиқ —
Қилмоқ бўлдим,
Нетайин,

Манглайда
шу экан
битик,
Ёқинг,
Куйиб кетайин!»
Ўт қўйдилар.
Ёнди гулхан.
Қаро бўлди
самовот.
Жаҳолатнинг
ҳукми билан
Қурбон бўлди
Буюк зот.
Гулхан ёнди
Кўкка ўрлаб.
Чўғи ҳар ён
сочилди.
Шу оловдан,
Элнинг,
ажаб,
Ақл кўзи
очилди.
Ўқиндилар,
Аза тутиб
Йиғладилар,
куйдилар.
Донишмандга
Йиллар ўтиб
Олтин хайкал
қўйдилзр.
Э, воҳ,
Олим кўзи билан
Кўрсайди бу
ҳурматни...

Аммо
Ҳаким ўзи билан
Олиб кетди
    ҳикматни.
Қўй, эй кўнглим,
Сен ул замон
Даҳшатин
    кам ўйлагин.
Сенга насиб бўлган даврон
Созин олиб
Куйлагин.
Шукроналик
    майин ичиб
Яйраб қолгин
    бир нафас.
Бу оламдан
Бир кун кечиб
Кетгувчи бир
    биз эмас.
Кел, эй кўнглим,
Кел, муҳаббат,
Шеър завқига
    қонайлик.
Ўтда ёниш бўлса,
    фақат –
Шеър ўтида
    ёнайлик.
Фақат
Бизга ғаму кадар,
Қайғу ҳасрат
    ёт бўлсин.
То
    биз учун
        жон берганлар –
Руҳи мангу
    шод бўлсин.

Учинчи фасл

ТУТҚУНАИКДА

«Онажоним,
Менга бу кун
Сендан ўзга дилхоҳ йўқ.
Зиндондаман,
Билмам, нечун,
Менда зарра гуноҳ йўқ.
Гуноҳкорман
на Аллоҳим,
На виждоним олдида.
Фақатгина...
Бир гуноҳим
Онажоним олдида.
Кечир, онам!
Кўзингда ғам,
Азоб бўлдим жонингда.
Букун байрам,
Мен букун ҳам
Бўлолмадим ёнингда.
Одамлардек
Беозор, тек
Яшаб юрсам нетарди.
Менга толе,
сенга тинчлик
Балки насиб этарди.
Булбулларга,
гулларга маст
Ёзсам фақат ғазаллар
Балки мени
миршаблармас,
Изларди ёш гўзаллар.

Менга ҳам ёр сокинлигу
Сенинг ҳам йўқ бу дардинг.
Мен — уйлик,
Сен — келинлигу
Набиралик бўлардинг.
Оҳ, у йўл берк,
Менда йўқ эрк,
Тирик умрим — афтода.
Не қилайки,
Одамлардек
Яшолмадим дунёда.
Лек кўнглимда нолиш эмас,
Алланечук дилшодлик.
Гарчи жисмим
Банди қафас,
Руҳимда бор озодлик.
Туғилишдан қул эмасман,
Қулик ёт бу жонимга.
Эрк истаги
Сутинг билан
Кирмиш менинг қонимга.
Мени оташ,
          гирдобларга
Отган ўшал истагим,
Онажоним,
Азобларга
Қўйди сени юрагим.
Мени кечир,
Фақат сендан
Букун узр сўрайман.
Узр сўраб умид билаи
Хаёлимни ўрайман.
Рози бўлгин
Гар ўғлонинг
Юрак қўрин асролса.

Бир кун
она Ҳиндистоннинг
Хизматига яролса».

* * *

Вақт кам бўлса
Ундан одам
Улгурганча олади.
Кўп бўлса, не қиларин ҳам
Билолмасдан қолади.
Назрул қайноқ иш қўйнида
Кун ўтганин билмасди.
Нақ бир олам юк бўйнида
Кеча-кундуз тинмасди.
Бўш вақт бермас жариди ҳам,
Ноширликнинг иши кўп.
Уйда,
эздан нарида ҳам
Тинч йўқ,
Йўқлар киши кўп.
Бир томонда битилмаган
Достонлари беҳисоб,
Бир ён
Кўриб етолмаган
Ётар минг-минг жилд китоб...
Шеър устида ўлтирмоққа
Танҳо бедор кеча бор.
У Худодан
Ўй сурмоққа
Вақт сўрарди неча бор.
Мана фурсат!
Бунда на ғам,
На дунёнинг ташвиши,
На нозир,
на айфоқчи ҳам,
На хайрихоҳ бир киши.

Мана фурсат
Хаёл учун.
Ўй сур, кўкка ҳаволан.
Керак бўлса умринг бутун
Қайта яша хаёлан.

Аммо

хаёл, ўйдан не наф,
Қўлда қалам бўлмаса,
Юрак очмоқ учун сўйлаб,
Дилдош одам бўлмаса.

Қалам надир,

Бўлса аён

Кетмаслиги бекорга,

Бармоғидан чиқариб қон

Ёзар эди деворга.

Умид бўлса

Бир кимсанинг

Келишидан садога

Дилдош надир,

У дил сасин

етказарди самога.

Аммо бенаф.

Кўз олдида

Фақатгина тош девор.

Хаёл эса...

хаёлида

Поёнсиз бир бўшлиқ бор.

* * *

Назрул Ислом

Тор зиндоннинг

Туйнугидан қарайди.

Кўриб зангор

соф осмоннинг —

Бир парчасин,

Яйрайди.

Унда
Эркин қанот қоқиб
Қушлар учиб юрибди.
Бунда
Шоир кукка боқиб
Ҳавас қилиб турибди.
Қушлар билан учай деса
Қани унинг қаноти?
Бир оламдир
Орзу эса...
Етармикин ҳаёти?
Назрул Ислом
Тор зиндоннинг
Туйнугидан қарайди.
У фалакдан
Ҳиндистоннинг
Толенини сўрайди.
«Майлига,
Мен тутқун бўлсам.
Сен озод бўл,
Онажон!
Минг қийноқда
Майли ўлсам,
Юртим,
бор бўл,
Бўл омон.
Умрим етса,
Меҳринг таянч,
Сени яйраб куйларман.
Бу кун эса,
Мушкул,
аянч
Қисматингни ўйларман.
Нега минг йил
Манглай теринг

Тўкиб ерга,
    қолдинг оч.
Сен оламга
Ипак бериб,
Ўзинг ўтдинг,
    яланғоч.
Бебаҳо —
фил суякларинг,
Баҳринг аро —
    тўла дур.
Фаввос қилиб гўдакларинг,
Келгиндилар
    оладир,
Юртим,
Битмас матонатинг,
Сен —
    мужассам бардошсан.
Фил сингари
Зўр қудратинг,
Фил сингари
Ювошсан.
Она ўлкам,
Бир кун сени
Озод кўргим келади.
Истибдоднинг занжирини
Барбод кўргим келади.
Кўтарарсан
Сен ҳам қаддинг,
Йўл оларсан
    эрк сари.
Ҳимолайнинг ортидаги
Озод ватан сингари».
Назрул Ислом
Зиндонда банд,
У зах ерни қучарди.

Шеъри эса қушлар билан
Осмонларда учарди.
Кенгликлардан ошар эди
Қалб шукуҳи шоирнинг,
Эл дилида
Яшар эди
Исён руҳи шоирнинг.
Ўз умрини қилганди у
Шеъри билан жовидон.
Ўқир эди
Уни ҳинду,
Ёдлар эди
Мусулмон.
Шоир банди,
Шеъри бироқ
Учар эди бетўсиқ
Ҳимолайдан ошиб
Узоқ —
Кетган эди бу қўшиқ.
Дунё бўйлаб
Довруқ солди
Назрул Ислом эрк саси...
Ҳиндистонда эсиб қолди
Озодликнинг нафаси.

* * *

Қийнадилар уни
Узоқ —
Юртдан келган жаноблар.
Синдирмади, аммо қийноқ,
Буколмади азоблар.
Умид унга сабот берди,
Ишонч берди
Матонат.

Юрагига қанот берди
Она юртга
Муҳаббат.
Бу кунлар ҳам ўтиб кетар,
Ҳаёт олда...
Ҳали ёш...
Баъзан
Хаёл суриб кетар
Тош деворга қўйиб бош.
Ёш кўнглига қилар таъсир
Фалакнинг каж хислати
Кўз олдидан ўтар бир-бир
Шоирларнинг қисмати.
Бобокалон Рудакий дер:
«Қулоқ солгин сўзимга.
Адолат деб битдиму шеър
Нил тортдилар
Кўзимга».
Тилга кирар Фирдавсий ҳам:
«Лаънат,— дейди,— тақдирга.
Рустам, Золни таниб олам
Ўзим қолдим
Таҳқирга...»
Навой дер:
«Зулмат аро
Кўп изладим йўлимни.
Мен ўзимни қилдим адо,
Енголмадим зулмни».
Ўхшар Назрул фарёдига
Барчасининг нидоси,
Охир
Шоир кўз олдига
Келар Бобур сиймоси.

Дейди:
— Тингла огоҳ бўлиб,
Гар сен бўлсанг тутқунда,
Мен бир юртга подшоҳ бўлиб,
Умрим ўтди қувғинда.
Ўн иккимда
Тахтга миндим,
Ёш очилди кўзларим.
Қондошларга ёв кўриндим,
Мени сотди дўстларим.
Нажот истаб
Мен ҳар нафас
Қуюн каби елганман.
Юртингга мен
Шоҳ бўлибмас,
Паноҳ излаб келганман.
«Толе йўқки жонима балолиғ бўлди,
Не ишники айладим хатолиғ бўлди.
Ўз юртни қўйиб Ҳинд сори юзландим,
Ё Раб, нетайин не юз қаролиғ бўлди».
Шоир бўлиб,
Эл ичида
Руҳим ўсди шонимдан.
Шоҳ бўлиб,
Ёв қиличида
Доғлар қолди қонимдан.
Мен шоҳ бўлиб,
Алам билан
Кўрдим жангу
суронни.
Шоир бўлиб
Қалам билан
Олдим ярим жаҳонни.
Келтирди кўп бало, ситам
Тирикликда тахту тож.

Ярим минг йил сўнггида ҳам
Ёғар менга
Таъна-тош.
Ёш Назрулга қилар таъсир
Фалакнинг
    каж хислати,
Кўз олдидан
    ўтар бир-бир
Шоирларнинг қисмати:
Пушкин шеъри
Қилди фарёд,
Ўққа тутди
    ўт қалбни.
Лермонтовни отган жаллод
Дорга осди
Машрабни.
Шоирларнинг —
Эркдир дини,
Эрка
    сажда қилдилар.
Эрк куйчиси
Насимийни
Товонидан шилдилар...
Назрул Ислон
Сурар хаёл,
Ўйи
    адо бўлмайди.
Дер:
Шоирда
    бор бир иқбол,
Яъни,
    шоир ўлмайди.

ШОҲИ ЖАҲОН ВА АВРАНГЗЕБ ҲАҚИДА РИВОЯТ

Подшо одил бўлмас, деган

Ҳақиқат бор —

Ўйлайлик,

Келинг,

шоҳлар золим экан

Бизлар одил бўлайлик.

Тождорлардан безди дунё

Кўравериб золимлар.

Шоҳлар аро

Бўлган аммо

Шоирлару олимлар.

Тарих кўп йил таҳқир битар

Чингиз каби жобирга,

Аммо

мангу таъзим этар

Улуғбекка,

Бобурга.

Хуллас...

Тахмин, Мирзо Бедил

Тириклиги вақтида

Шоҳи Жаҳон ўттиз бир йил

Ўлтирди Ҳинд тахтида.

Неки қилди

Ҳақ деб билди,

Билди шуни адолат,

Кимларгадир зулм қилди

Кимларгадир —

саховат.

Ўз даврида

даврон сурди,

Ёдласин деб асрлар —

Неча-неча шаҳар қурди,

Шаҳар ичра —
Қасрлар...
Май ҳам ичди,
Айш ҳам қилди,
Ғуссасини ўлдирди.
Хазинани зару
    дилни
Шодлик билан тўлдирди.
Шоҳи Жаҳон
    жасур,
        доно,
Кўп ҳикматга ёр эди,
Шоҳнинг аммо
Бир бедаво
Оғир дарди бор эди.
Ҳар комирон одамнинг ҳам
Бўлганидек бир ками
Шоҳ кўнглига
Гоҳ чўкиб ғам
Қаро эди олами.
Бу ғам на мулк,
На дарди шон,
На фарзанд,
На ишқ доғи.
Номсиз ғамки келар осон
Қийин эди кетмоғи.
Бундай чоғлар ором берур
На сайру, на саёҳат.
Кўзларидан қочарди нур,
Юрагидан ҳаловат.
Зардоб ютиб ғуссасидан
На суҳбат,
    на май талаб —
Улуғ подшо гўшасидан
Чиқмас эди ҳафталаб.

Кўзёш ювар кўзларин,
Кўнгил тўла таҳлика...
Шунда
        унинг сўзларини
Тинглар эди
        малика.
Айтар эди шоҳ ўз дардин
Мумтоз Маҳал хонимга:
«Тўйдим тож-тахт,
Мулк — баридан,
Бари тегди жонимга.
Бу давлат,
Бу шону шавкат
Омонатга ўхшайди,
Вазирларнинг фикри фақат
Хиёнатга ўхшайди.
Барчасининг чўнтагида
Шоҳ қасдига пинҳон ўқ.
Фарзандларим юрагида
Менга зарра меҳр йўқ.
Ҳар бир шарпа
Менга қўрқинч —
Ҳолат бўлиб кўринар.
Умрим сўнгги —
        тўла ўкинч,
Даҳшат бўлиб кўринар.
Бўлмай туриб
Бир фалокат,
Ё бир фитна қурбони,
Тарк этсайдим
Бехосият,
Бевафо бу дунёни».
Шунда
Гузал Мумтоз Маҳал
Тинглаб шоҳнинг зорини,

Ўқиб ҳар гал
Битта ғазал
Овутарди ёрини.
Бедорликда тунлар билан
Уланарди кунлари.
Минг бир кеча
Эртак айтган
Шаҳризода сингари.
Зулму фитна,
          адоватнинг
Гуноҳлигин ўқирди.
Мангуликка адолатнинг
Ҳамроҳлигин ўқирди.
Ўқир эди:
Одамки бор,
Ўтмоғи бор жаҳондан.
Фақат эзгу ишлар ёдгор
Қолғусидир инсондан.
Юрагига шоҳнинг қанот —
Берар эди ғазаллар.
Қанот надир —
Қайта ҳаёт
Берар эди ғазаллар.
Лекин шоҳнинг
Қай гуноҳи,
Қай зулмига интиқом —
Бир тонг
          кўкка чиқди оҳи,
Қўлдан тушиб синди жом.
Воҳ,
          ҳеч кимга
          йўқдир омон,
Йўқдир омон
          ажалдан.

Жудо бўлди Шоҳи Жаҳон —
Қалби Мумтоз Маҳалдан.
Девонага айланди шоҳ,
Дардин элга сўзлади.
Мажруҳ қушдек
Тўлғанди гоҳ,
Гоҳ бўтадек
бўзлади...

* * *

Кунлар ўтиб
Шоҳи Жаҳон,
Тенгсиз ҳажр азобида
Қурмоқ учун берди фармон
Маликага обида.
Деди:
«Тикланг, шундай сарой,
Зарни қилманг ҳеч ҳисоб.
Ҳавас қилсин кечалар ой,
Кундузлари — офтоб,
Ер юзида унинг асло
Баробари бўлмасин.
Мумтоз Маҳал номи дунё
Тургунича ўлмасин».
Ишга тушди
Сонсиз асир,
Меъмор,
наққош,
сангтарош,
Занжи қуллар оғоч ташир,
Филлар ташир харсангтош.
Йигирма йил
Йигирма минг
Жон жабридан бир амал —
Муъжизаси бу оламнинг

Бино бўлди
Тожмаҳал.

* * *

Йигирма йил...
Вақт — бешафқат,
Кўпни кўриб дунёда
Шоҳ қариди,
Лек алпқомат
Йигит бўлди шаҳзода.
Тилак қилди
Шоҳи Жаҳон:
«Ўғлим фақат шод бўлсин.
Мендаги бул дарди ҳижрон,
Ҳасратларга ёт бўлсин».
Ошно қилди
    ўйин, кулгу
Овга, чолғу,
    санъатга.
Хаёлотни қилди мамну,
Ўргатди шавқ,
    ғайратга.
Ёвқур,
    жасур,
        ҳар бир ишга
Қодир қилиб ўстирди.
Тиф уришга,
    ўқ отишга
Моҳир қилиб ўстирди...
Фан бобида
Имло ила
Шариатдан берди дарс.
Нутқ санъати,
        ҳарбий ҳийла,
Сиёсатдан берди дарс.

Лек, раҳмат, деб
Дарслар учун,
Мана ҳарбий найранг, деб,
Отасига қарши бир кун
Исён қилди Аврангзеб.
Шоҳ қўлида қилич синди,
Ниҳоя, йўқ армонга.
Ота ўғил тахтга минди,
Ота тушди зиндонга.
Деманг,
булар ривоятдир —
Хаёлотда етилган.
Бу шафқатсиз ҳақиқатдир,
Тарихларда битилган...
Вақт етиб
Минг олтмиш тўққиз
Йилнинг шаъбон ойига,
Чўктирдилар отани тиз
Ўз фарзанди пойига.

АВРАНГЗЕБ

Тақдир экан,
Не дей ўзга.
Фалак ҳукми адолат.

ШОҲ ЖАҲОН

Бас,
Ҳожат йўқ ортиқ сўзга,
Содир бўлди хиёнат.
Терс айланди гардуни дун,
Сўзла,
недир муродинг?
Ҳукм — сенинг ҳукминг бу кун,
Вожиб — сенинг ироданг.

АВРАНГЗЕБ

Аламингга ниҳоя йўқ,
Не тахтпараст одамсан.

Сен шоҳ,
Сенга ҳимоя йўқ,
Аммо нетай,
отамсан.

Ўйла ўзинг,
Гуноҳ кимда?
Кимдан олдим тарбият?
Сен уйғотдинг юрагимда
Тожу тахтга муҳаббат.
Бу туйғуни бериб,
нега

Қаро қилдинг бахтингни?

Сўнг, қариб ҳам

Нечун менга

Бўшатмадинг тахтингни?

Ҳа, ҳа!

Инсон шоҳми, гадо

Одам сутин ичгандир.

Тирикликда қайси подшо

Тожу тахтдан кечгандир?

ШОҲИ ЖАҲОН

Келар бир кун сенга ҳам гал,

Ёшсан,

вақт бор синовга

Ўзингга ур тиги аввал,

Оғримаса —

бировга.

Шухрат майи ғоят ширин,

Сархуш қилар одамни.

Сен бу бахтга етдинг, лекин

Забун қилиб отангни,

Унутмаки,
Доҳил бўлдинг
Тождорликнинг шонига
Э, воҳ,
    бўяб икки қўлинг
Икки оғанг қонига.
Бобур насли
    тарихида
Бу энг қаро бир варақ.
Билки, инсон тақдирида
«Алқасосу миналҳақ!»

АВРАНГЗЕБ
«Ҳақдан қасос!»
Аё Хуррам!
Сен ҳам мендек бўлгансан.
Ўз отанга қарши сен ҳам
Бир вақт исён қилгансан.
Юришмади
Лек омадинг,
Келолмай тахт ёнига,
Қўлларингни бўёлмадинг
Бузрукворинг қонига.

ШОҲ ЖАҲОН
Кутарганман исён ростдан,
Макр эмасди у бироқ.
Салтанатни инқироздан
Лозим эди қутқармоқ.
Аён этди вақт —
    ким ҳақли,
Кўрди, билди жаҳон ҳам.
Инсон билан инсон фарқли,
Исён билан исён ҳам.

АВРАНГЗЕБ

Ўз қилмишин
Ҳар бир тождор
Адолат деб айтадир.
Билур ёлғиз Парвардигор
Чин ҳақиқат қайдадир.
Мен — олломас,
Не билайин,
Лек қиличим кесган пайт.
Энди сени не қилайин,
Падаримсан,
Ўзинг айт.

ШОҲ ЖАҲОН

Ажаб,
      мени падар дейсан,
Лек меҳр йўқ кўзингда.
Не қилай деб сўрма мендан,
Ихтиёринг ўзингда.
Лозим кўрсанг қай ажални,
Буюр —
Хоҳ кес,
      хоҳи ос.
Илтимосим —
      Тожмаҳални
Вайрон қилма,
      шу холос.
Ўша мендан ёдгор танҳо,
Уйғоқ руҳим,
Юрагим.
Жонимни ол,
      руҳим, аммо
Хароб қилма.
Сўрагум...

АВРАНГЗЕБ
Ваҳшийликка бормас қўлим,
Тоғмаҳални бузмасман.
Сўрамагил мендан ўлим,
Ота бошин узмасман.
Падаркушлик шонин асло
Раво кўрмам ўзимга.
Сен яшарсан
Мендан ризо,
Ризо бўлсанг сўзимга.
Эрта мени подшо қилиб
Кўтарурлар,
          келарсан,
Халқ олдида,
Ризоман деб
Мени дуо қиларсан.
Қариб қолдинг,
Тахт ғамин қўй,
Ором гаштин суриб ёт.
Ҳузуримда маслаҳатгўй
Бўлиб қолгин умрбод.

ШОҲ ЖАҲОН

«Маслаҳатгўй бўлиб қолгин
Ҳузуримда умрбод...»
Сен дунёга туфилган кун
Мен нақадар эдим шод.
Юрганингда атак-чечак,
Минганингда илк бор от,
Келин кўриб,
Сўнгра гўдак...
Мен нақадар эдим шод.
Ўша шодон дамлар нечун
Мен дунёдан ўтмадим.

Ё болангга тўй қилган кун
Сенга аза тутмадим.
Кўзларимга бутун дунё
Ҳеч оқармас тун бу кун.
Сулолангдан,
Бобур мирзо,
Омад кетган кун бу кун.
Э, воҳ,
Ота-фарзанд аро
Кўтарилди оқибат.
Бу — интиҳо!
Чин интиҳо —
Етиб келди оқибат!

* * *

Тарих —

бир минг олтмиш тўққиз
Йилнинг шаъбон ойида
Тож соҳибин
Қилдилар ҳибс
Ўзи суйган жойида.
Яъни аркли саройида —
Шарқда шундай қоида—
Иzzат-икром ўз жойида,
Қўш гиламлар пойида.
Фақатгина тахту тож йўқ,
Машварат йўқ,
Девон йўқ.
Хазинага эҳтиёж йўқ,
Чунки қўлда фармон йўқ.
Кеча Ажам, Рум, Хитога
Ларза солган буюк шоҳ
Қараб ётар кенг дунёга
Тор дарчадан...

Кўкда моҳ
Аста кезар,
          сочар хомуш
Борлиқ узра сиймин ҳал.
Мисли хаёл,
Сеҳрли туш
Мағрур турар Тожмаҳал...

* * *

Эй дил,
Қулоқ бер нидога,
Токи ерда инсон бор,
На подшога,
Не гадога
Алқасосдан омон бор.
«Жафо учун,
Вафо учун
Ҳақин олди Шоҳ Жаҳон.
Бири уни қилди забун
Бири эса — жовидон.
Ғамли тарих ибрат бўлсин,
Бўлсин сенга намуна...»
Дея, аста,
          маъюс,
                          сокин
Оқиб ётар Жамуна.

ШАРПАЛАР

Инсоният
Минглаб қийноқ —
Ўйлаб топган
дунёда.
Бу қийноқлар ичра бироқ
Бириси
энг зиёда.
Унга тоқат йўқ
инсонда,
Йўқ ундан зўр
дил доғи.
Бу изтироб —
Тор зиндонда
Танҳоликнинг қийноғи.
Шоир қалбнинг
Диалоши йўқ,
Қийналади
ёш жони,
Қутулмоқнинг
иложи йўқ,
Йўқ ўлмоқнинг
имкони.
Назрул
Хаёл суриб ётар
Шифтга боқиб
Узун кун.
Неча-неча тонглар стар,
Неча-неча чўкар тун.
Гоҳ
Ажиб бир ҳолат бўлар.

Ҳайрон бўлар
ўзига.
Алланечук
Оқ шарпалар
Кўринади
кўзига.
Улар келиб
Ҳар замонда:
«Етар!
Назрул!
Тур! — дейди. —
Ўлтирма бу
зах зиндонда.
Бизлар билан юр», — дейди.
«Йўқ, йўқ», — дея
Тутқун шоир
Шарпаларни қувади.
Кўздан оққан
Аччиқ ёши
Юзларини ювади.
Шеър ўйлайди
Назрул Ислом,
Излаб жонга ҳаловат.
Ўйда шеър йўқ,
Дилда илҳом,
Рухда шавқи синоат.
Наҳот
Тамом бўлди шоир?
Наҳот битди саботи?
Наҳот
Қалбда тугади шеър
Тугамасдан ҳаёти?
Ахир унда
Қанча орзу,
Ишқ бор эди,
муддао!

Наҳот бари тамом?
Назрул
Қилди кўкка
Илтижо:
«Эй, Холиқи олам,
Тилагимни қондир,
Умримга бер барҳам,
Вужудимни ёндир.
Ҳолим бир сенга ҳам
Бир менга аёндир,
Яратибсан одам
Одамликча қолдир.
Тугади ирода,
Йўқ ўзга дил розим,
Етганим маъвода
Бўлинсин овозим.
Ким, авжи навода
Ушалсин бу созим,
Энг олий фазода
Тугасин парвозим.
Шоирга дунёда
Аслида шу лозим.
Эй, холиқи олам,
Тилагимни қондир,
Умримга бер барҳам,
Вужудимни ёндир.
На жонда ғайратим,
На кўзда ҳайратим,
На дилда алам бор,
На қўлда қалам бор.
На бошда фикратим,
На керак
Сийратим,
Эл учун адоман,
Тугадим тамоман.

Сифмай кенг жаҳонга,
Сифдим тор зиндонга.
Эй, Холиқи олам,
Тилагимни қондир,
Умримга бер барҳам,
Вужудимни ёндир!»
Назрул Ислом
Қилган нидо
Етди

юксак осмонга.

Олий руҳлар
Уни раво
Кўрмадилар
зиндонга.

Шоир руҳин
Олиб мангу
Кўкка

парвоз этдилар.

Тор зиндонга
Фақат жону
Жисмин ташлаб кетдилар.
Назрул Ислом
Тор катакда
Девонавор турибди.
Руҳи унинг
кенг фалакда
Қанот ёзиб юрибди.

ОЛИЙ РУҲЛАР ТЎҒРИСИДА НАҚЛ

Болаликда эшитганим
Талай-талай эртақдан —
Хаёлимда бири маним,
Сира чиқмас юракдан.
Марҳумларнинг руҳи кўкда
Доим учиб юрармиш.
Биз уларни кўрмасак-да,
Улар бизни кўрармиш.
Биз хайрли ишлар қилсак,
Шодон бўлар эмишлар.
Мабодо,
Биз ёмон бўлсак
Нолон бўлар эмишлар.
Дўст, қариндош —
уруғларнинг
Руҳи — оддий руҳ эмиш
Лек даҳолар,
Улуғларнинг
Руҳи — олий руҳ эмиш.
Ўз аршидан
Улар бизга
Бўлармишлар раҳнамо,
Кўп ишларни дилимизга
Солармишлар доимо.
Йироқда
Дард ичра қолиб
Дўстимиз зор бўлса гар,
Дилимизга ғашлик солиб
Қилармишлар
Бохабар.
Бизни кундуз
Банд этса иш,
Холи топиб уйқуни,

Улар бизга эслатармиш
Кетганларнинг руҳини.
Шунинг-чун ҳам
Дилимизни —
Кўмармишлар ёғдуга.
Қилармишлар ошно бизни
Меҳр деган туйғуга.
Офат келса
Бизга ногоҳ,
Билгувчи ҳам улармиш.
Фалокатдан бизни огоҳ
Қилгувчи ҳам улармиш.
Аммо
Олий руҳлар фақат —
Пок дилларга ёр эмиш.
Қайда бўлса самимият —
Ўша ерда бор эмиш.
Улар яшар
Биздан ўзга,
Бенамоён ва бесас.
Шарпалари ҳеч бир кўзга,
Ҳеч қулоққа сезилмас.
Улар бизни
Кўриб турар,
Буни сезмас нодонлар.
Улар билан суҳбат қураар
Фақат
Буюк инсонлар.
Улар борки — бизлар одам,
Ҳақиқат бор беомон.
Яхшилик ҳам,
Ёмонлик ҳам,
Қайтар бир кун бегумон.
Биз мабодо,
қилсак гуноҳ,

Ҳар қанчаки хилватда,
Олий руҳлар
Бўлур огоҳ,
Жазо берар албатта.
Гарчи
Бидъат ётдир менга,
Даҳрий фикрат эгадир.
Олий руҳлар борлигига
Ишонаман негадир.
Лаззат ширин,
Давлат ширин,
Ҳеч тўймаслар одамлар.
Руҳлар борки,
        бир-бирларин
Еб қўймаслар одамлар.
Кел, эй кўнглим,
Руҳларни сен
То борсанки, қилгин ёд.
Кимлар уни виждон десин,
Кимлар десин
Эътиқод.
Аммо улар
Дунёда бор!
Шак келтира кўрмагин,
Мени нопок йўлдан
Зинҳор,
Зинҳор олиб юрмагин.
Ҳатто ўзинг қолсанг ёлғиз,
Дема,
Мендан огоҳ йўқ,
Яшамоқдан эътиқодсиз
Ортиқ ерда гуноҳ йўқ.

Бешинчи фасл

ОЗОДЛИК

Байроқ қилиб,
Эл қўзғалди —
Назрул Ислом исмини.
Тор зиндондан уни олди,
Аммо фақат
Жисмини.
Назрул Ислом
Озод,
Аммо
Эл қаноти қайрилди,
Ёш,
        навқирон,
                тирик сиймо —
Шоирдан айрилди.
Назрул Ислом
Шеъри бугун
Ҳиндистонда янграрди.
Аммо шоир
        уни бугун
На тинглар,
На англарди.
Шоирини қўймай —
Қўлда —
Эл кўтариб элтарди.
На қувонар
Назрул бундан
Ва на парво этарди.
Бир ёнидан қучар ҳинду,
Бир ёнидан мусулмон.

Аммо
Ҳушдан айрилган у,
Унга ётдир бу жаҳон.
Табриклайди
Уни Токур,
«Озодлигинг муборак!»
Рўзномалар қутлов ёзур,
Булар унга не керак?
У на уйғоқ,
Ва на ухлар,
Ҳиссиз боқиб турарди.
Руҳи унинг
Олий руҳлар
Даргоҳида юрарди.
Шоир топти
Эрк чинакам,
Озод бўлди тамоман.
Бир йўл унга дарди олам
Барбод бўлди тамоман.
У бир йўла
Шўришлардан,
Савдолардан қутулди.
Жабру жафо кўришлардан,
Низолардан қутулди.
Қутулди
У сиғолмаган,
Сигдирмаган жаҳондан,
Холис бўлди
Ҳам зиндондан,
Ҳам зиндондек замондан.
Ҳам тарк этди
Бир йўл уни
Эл дардидек офир юк.

Бу дунёда
қолди тани,
Беҳуш,
беруҳ
ва буюк.

* * *

Қирқ йил ўтди,
Узоқ қирқ йил.
Бу дунёдан бегона —
Назрул Ислон
Яшар бедил,
Яшар дарвиш,
Девона.
Қирқ йил ичра
Нелар кўриб
Нелар чекди
Ҳиндистон.
Аммо
кўзи
Очиқ туриб,
Ғофил ўтди
ёниқ жон.
Босқинчилар
Юртдан кетди —
Эл ғазаби
Қуволди.
Шоир
Буни
На ҳис этди,
На кўрди,
На қувонди.
Назрул Ислон
Бу дунёда

Етмиш беш йил
Яшади.
Аммо
Ўттиз икки ёшда
Бу дунёни
Ташлади.
Шоир умри
Қолди шеърда,
Қолди
Ёниқ дostonда.
Битганлари унинг —
ерда
Руҳи эса
осмонда.

ЗОҲИДЛАР ВА ОРИФЛАР ҲАҚИДА ҲИКОЯТ

Бу минг йиллик ҳикоятдир,
Баён этган қосидлар.
Тарки дунё
Саодатдир,
Деб айтдилар зоҳидлар.
Тирикликда
Улар ўлим
Шаробини тотдилар.
Бу оламдан айру бўлиб,
Форга кириб ётдилар.
Аҳли зухуд бандаларни
Дарвешликка чорлади.
Лек киймади жандаларни,
Ориф инсон
Бормади.
Зоҳид сўзи:
Кеч жаҳондин,
Тинглагил шайх мақолин.
Ориф сўзи:
Аллоҳ замин
Узра сочган жамолин.
Зоҳид айтди:
Шароб ҳаром,
Осий эрур майпараст.
Лекин шоир Умар Хайём
Ишқ майига бўлди маст.
Зоҳид деди:
Ҳуру филмон,
Ориф деди, жонона.
Қайс Лайлининг ишқи билан
Мажнун бўлди девона.

Тун борки,
Тонг бор унга зид,
Сув бордирки – аланга.
Туғилганда
Ерда зоҳид,
Ориф келди оламга.
Ваҳ деди дунёни бузиб
Тўла ичиб,
Шавққа тўлди шоирлар.
Зоҳидларга қарши чиқиб,
Ориф бўлди шоирлар.
То дунёга келмиш башар,
Бир жабҳадак елиб дуч.
Бирга яшар,
Ҳам курашар
Инсон аро икки куч.
Бошлар бошқа-бошқа йўлдан
Бошқа-бошқа тилаги –
Зоҳид янглиғ ақли билан,
Ориф янглиғ юраги.
Бири тутиб
Айш йўлин берк,
Тийилмоққа ундайди.
Бири эса шалоладек
Қуйилмоққа ундайди.
Мен ҳам битта саргашта жон,
Ўрта йўлда турурман.
Улар аро икки жаҳон
Овораси эрурман.
Шеър, ишқ фаслин
Илк онидан
Раҳнамодир қалб менга.
Балки шеърнинг осмонидан
Тушмоқ чоғи заминга...

Эй кўнгил, бўл содиқ ҳабиб,
Мени зинҳор ташлама.
Ҳабибим бўл, аммо ҳа деб
Ўз кўйинга бошлама.
Ёлғиз маним деса фикрат,
Йўқ, маним, деб даъво қил.
Лекин гоҳи,
Етди фурсат,
Фикратга ҳам ошно қил.
Тутма менга ишқ йўлин берк,
Маили, тошгин, қуйилгин.
Аммо ўзга берма кўп эрк
Қирқни кўрдинг, қуйилгин.
Бас, ўй сурма, сенга дунё –
Асроридан не ғам бор?
Бу дунёда
Одил танҳо
Вақт аталган ҳакам бор!

НИҲОЯ

Деҳли. 20 март, 1979 йил

Ўт балоси,
Сув балоси,
Ортиқ ерда бало йўқ.
Лек офатнинг йўқ давоси
Бош кўтарса
Халойиқ.
Ўту сувга тадбир бордир,
Эл ғазаби — беомон,
Ўт ночордир,
Сув ночордир
Қўзғалса оч оломон.
Шундай дейман
Тўхтаб қолган
Автобусда ўлтириб.
Намойишга эл қўзғалган,
Кўчаларни тўлдириб
Оқиб келар ялангоёқ —
Деҳқон,
          косиб,
                  коранда,
Икки юз минг
Қўли қадоқ,
Икки юз минг
Оч банда.
«Беринг бизга ер билан сув,
Меҳнат беринг,
Беринг нон»,
Бош кўтарган
          Тамилнаду,
Бош кўтарган Ражастон.

«Бу тупроқда,
Айтинг,
инсон —
Нега бунча беқадр?
Бизда ҳам бор орзу,
армон,
Гуноҳимиз нимадир?
Ё айбимиз —
Бизнинг маскан —
Шу жафокаш ватанда?
Қаролик ё ўт туташган
Қаро кўзда,
Баданда?
Нега кимда ҳар нарса бор,
Бизда эса...
Нега биз —
Фақат чайир,
аммо ночор
Қўлгагина эгамиз?
Яралишда
Ҳам Маҳшарда
Тенгмиз,
Инсон бўламиз.
Не учун биз кўчаларда
Туғиламиз,
Ўламиз?
Асли қисмат
Ё асирлик,
Изтироб, кўзёшмиди?
Шарқ чиндан ҳам минг асрлик
Қотиб қолган тошмиди?»
Эл оқими қатор-қатор,
Йўқ,
Шашқатор —
кўздан дур,

Оқиб келар Панжоб,
Биҳор,
Майсур,
Ассом,
Манипур...

Оқиб келар уфқ тагидан
Сунгсиз қора оломон.

Бу —

Ҳиндистон юрагидан
Силқиб оққан
Қора қон.

Мен бу фурсат

Иштироксиз

Деразадан қарайман,

Не қилайки,

Бунда ёлғиз

Томошага ярайман.

Негаки,

Мен ўзга элдан,

Балки ўзга замондан.

Балки бунда учиб келган

Йироқ юдуз томондан —

Бир меҳмонман.

Ҳайрат кўзин

Машғал қилиб боқаман.

Хаёлан

Шул мавжли тўлқин

Қучоғида оқаман.

Жисман четда,

Аммо руҳан

Ғалаёнда мен ҳам бор.

Назрул Ислом

Руҳи билан

Бормоқдаман бир қатор.

Мен ҳам алвон
Туғ кўтардим.
Шу эл доғи доғимдир.
Дарди унинг —
Менинг дардим,
Оҳи — менинг оҳимдир.

* * *

Кўтаролмай
Дардлар юкин,
Замин қалқиб турибди.
Назрул Ислом
Руҳи букун
Олам кезиб юрибди.
Илҳом чоғи
Дил заминдан
Кўк тоқига ўрлайди.
Назрул Ислом
Руҳи мендан
Шунда ҳисоб сўрайди.
Шоир бўлиб
Элга букун
Даркормисан,
дер менга.
Фидоликка халқинг учун
Тайёرمىсан,
дер менга,
Дер:
«Шоирлик — юракда қон —
Силкиб турган жароҳат.
Тиламасман сенга, ўғлон,
Осуда бахт,
Фароғат.
Тиламасман бир зум ором,

То тириксан,
Бедор бўл.
Азоб берсин сенга илҳом,
Шеър дардида бемор бўл.
Тақдирингдан сенга дунё
Роҳатларин сўрмасман.
Ўз қисматим
Сенга аммо
Сира раво кўрмасман».
«Сақла,—
    дейди,—
        юрак кўринг.
Дил оташинг сўнмасин.
Умринг адо бўлмай туриб
Чўфинг адо бўлмасин».

ШАРҚ ПРОМЕТЕЙИ

*«Ўйласам мен дунёнинг ярмин
кезиб қўйибман.
Жаҳонгашта умримнинг ярим йўли
ортимда».*

Эркин Воҳидов жаҳонгашта шоир бўлиб қолди. Дўстлари ва мухлислари уни дам Ҳиндистондан қайтаётганда, дам Венгрияга кетаётганда, дам Канада таассуротлари ҳақида ҳаяжонланиб шеър ўқиётганда, дам қадим Суриянинг бугуни ва эртаси ҳақида ажиб ўйлари, хаёллари билан ўртоқлашаётганда учратадилар. Эркин Воҳидовнинг энг яқин дўстлари ҳам уни доимо қаердандир келаётганда ёки қаергадир кетаётганда кўришга одатланиб қолганлар.

Шоир қаерда бўлмасин унинг хаёли ўй, гоёлар билан тўлиқ. Унга фикр безовталиклари доимо ёр.

Олам кўриб одам бўласан, деган халқимиз ҳикматида қанчалик донолик бор. Сўзимизнинг отаси Навоий ҳам шундай одамни назарда тутиб улуғлаган ва идеал қилиб кўтарган. Бугуннинг етук шоирлари Навоийнинг улуғ идеалларига издошлик қилмоқ билан ўзларини бахтли сезадилар. Эркин Воҳидовда ҳам шундай издошликнинг толебахш ҳиссиёти бор. У ўз элини, суюкли Ватанини яхши таниб дунё кезади, дунёнинг турфа ўлкаларини кўриб, билиб, Ватанини аввалгидан ҳам яхшироқ ва теранроқ танийди, англайди ва бутаниш, англашлар унинг шоир қалбига меҳр ҳамда севги бўлиб қўйилади. У Ватанни дунё орқали ва

Дунёни ўз жонажон Ватани орқали кўради. Бунда унинг қалбий нигоҳи тобора чуқурлашиб боради, онгли камолотнинг янги қопқаларини очади. «Шарқий қирғоқ»нинг ғояси мана шундай сафарларда туғилди. Бундаги шеърлар сертуғён оламнинг безовта воқелигидан яралган. Шоир олам ҳаракатининг мусиқасини шеър мусиқасига айлантирмоқчи бўлади. Унинг «Янги йил орзулари», «Шарқий қирғоқ», «Сирдарё ўлани», «Май мустазоди» каби шеърлари юрагингизга сўз, сўз бирикмалари, сўз тузумлари бўлиб эмас, баайни мусиқа каби, мусиқа бўлиб ўрнашади. Сўнг шу ажиб мусиқа оғушида онгингиз қаватларини катта фикрнинг ҳаракати безовта қила бошлайди. Сиз англайсизки, мана шу шеърий фикр ҳаракатларини одми танқиднинг тили билан баён қилиб бермоқлик учун қанчадан-қанча таҳлил саҳифалари керак. Лекин бу ерда шунигина таъкидлаб ўтиш зарурки, қандай бўлмасин, бу шеърлар юртга, юртдошларга, одамга муҳаббатли юракдан дунёга келган. Улар худди муҳаббатнинг суратлари каbidир.

Бу китобда шеърларнинг зиёси дostonга, дostonнинг зиёси шеърларга тушиб туради. Улар бир-бирларини ёрқин лирик зиё билан ёритадилар ва бойитадилар.

Гапнинг очигини айтганда, мен Эркин Воҳидовнинг «Руҳлар исёни» дostonини муаллиф ўзи ўқиганда икки бор эшитдим. Неча-неча маротаба уни қайта-қайта ўқидим. Ҳар ўқиганимда ўзим учун қандайдир янгилик оламан. Менга у кўп жиҳатлардан бугунги ўзбек шеърий тафаккурининг — лирик тафаккурининг чўққиси бўлиб кўринадди. Бунда сўзлар шу қадар ғуборсиз, тиниқ ва соф аланга билан ёнади. Сўзларнинг шу мусаффо алангалари тафаккур теранликларини ёрита-

ди. Фақат мен айтаманки, бу дostonни шошмасдан, ҳеч қачон шошмасдан ва ҳатто ҳижжалаб ўқиш керак. Кейинги замонларда биз жуда кўп гўзалликлар қошидан турист каби тез ва шошапиша ўтиб кетадиган бўлиб қолдик. Гўзалликларнинг қошидан шамол каби елиб ўтиб бўладими, шамол каби елиб ўтганда, бизнинг онгимизда, юрагимизнинг гўзалликка ажратилган томирларида нималар қололади! Нималарни асрай оламиз! Автобусда физ этиб бордик, «Жоконда»ни кўрдик. Автобусда физ этиб бордик: «Герника»ни кўрдик, физ этиб бордик: «Шоҳизинда»ни ўзлаштирдик, йиғлаётган чашма олдидан ҳам физ этиб ўтдик-да кетдик... Ахир бу чашма Пушкинни неча замон ўйлатди, неча замон уни безовта қилди ва сўнг мислсиз дostonга айланди. Санъат асарлари неча ўн йиллаб, балки юз йиллаб, балки минг йиллаб яралади. Инсоният «Жоконда»ни кўришга муяссар бўлгунча минг йиллаб тажрибалар қилди ахир...

Йўқ, гўзаллик ёнидан физиллаб ўтиб кетиб бўлмас. Инсон мислсиз гўзалликларни бунинг учун яратмаган. Гўзалликни абадиян шошмай томоша қилмоқ, юракларга сингдирмоқ, шавқи, сурури-ни онгларга кўчирмак керак.

Бу дoston «Шарқ юлдузи» журналида босилиб чиққан кезлари иттифоқо бир ёш шоирдан сўрадим: ўқидингизми? Шоир айтди: ўқидим. — Қалай? — дедим. Шоир айтди: жуда ғалати-я... Мен: нимаси ғалатилигини сўрадим. У фикрини ифода қилиб беролмади. Кўзини олиб қочди. Икки кундан сўнг уни яна кўрдим. Бошқатдан ўқиб чиқдим, энди жуда ҳам бошқача таассуротдаман, тез ўқиб ўтиб кетган эканман, энди ҳайратда қолдим...

Бу дoston инсон руҳининг гўзаллиги ҳақида. Умуман инсон руҳининг, муайян ҳолда олинганда эса озодлик, адолат, ҳақиқат, маърифат, халқ бахти учун курашадиган ва курашида тенгсиз фидокорликка қобил ва қодир бўлган Инсон Руҳининг гўзаллиги ҳақида ёзилгандир. Достонни илк эшитганимда, озодлик учун курашган Назрул менга эзилган Шарқнинг Прометейи бўлиб кўринди. Шу билан бирга менга бу дostonда хассос даҳо Лермонтовнинг:

*«Қувгинди руҳ, қайгули Демон
Гуноҳкор ер узра учарди»*

деган мислсиз мисраларидан, уларнинг руҳи ва мусиқасидан кўп нарса бордай бўлиб туюлди. Лекин Назрул, Демон эмас. Ҳақиқатан ҳам у Прометейга яқин. У ўз халқига озодлик, тенглик, саодат оловини тутди. Уни англамадилар. У ҳалок бўлди. Суқрот, Галилей, Машраб каби ҳалок бўлди. Лекин у озодлик учун ташна қалбларни уйғотди. Ўзидан исёнкор руҳларни мерос қилиб қолдирди. Эркин Воҳидов эрк учун исён, инсонлик шаъни ва маърифати учун ҳеч туганмайдиган исённинг гўзал шоирона тарихини яратди. Эрк учун кўтарилган исёнларгина маърифатли эканлигини жозибали шеър билан кашф этди...

Иброҳим ҒАҒУРОВ

МУНДАРИЖА

ШЕЪРЛАР

Янги йил орзулари	3
Шарқий қирғоқ	7
Сирдарё ўлани	11
Май мустаҳзоди	12
Бир бурда нон	14
Афғон шоирларига	16
Шоирлик	18
Муҳаррир	19
Туш	20
Кечикиш	22
Туй оқшомида	23
Ғафлат	24
«Замин отли бир сайёрада...»	25
Кўча четидаги аёл	26
«Совуқ чордоқларда...»	29
Шоир қалби	30
Тасаввур	31
Қозоқ оқинларига	32
Кардиограмма	34
Саккизинчи март	36
Оқшом	38
Йўқолган шеър	40
Лирик қаҳрамон	42
Қорхат	45
Ҳозирги ёшлар	48
Ўзбекистон	53
Илтижо	57
Бизлар ишляяпмиз	61
Ота тилаги	67
Зангори шуълалар	69
Истак	71
Она тилим ўлмайди	72
Тилак	74
Тангри ва ямоқчи	75
Ёш шоирларга	76
Бонг уринг	79

Ёлғизлик истаги	81
Тоғ лочиини	83
Замин сайёраси	88
«Оқсоқол»	90
Армон	93
Ихлос	94
Мақбарадаги ёзувлар	96
Таажжуб	97
Отдошларимга	98
Қаламҳақи ва ойлик	100
Уч байт	101
Болалар	102
Аруз ва бармоқ	104
Тандир ҳақида эртак	105
Кузатиш	109

ДОСТОНЛАР

Кўҳинур (<i>достондан</i>)	113
Руҳлар исёни	118
Абадият ҳақида ривоят	121
Шоир қалби	127
Исён қўшиғи	133
Фидойилик тўғрисида ривоят	138
Ғалаён	143
Жаҳолат тўғрисида ривоят	152
Тутқунликда	160
Шоҳи Жаҳон ва Аврангзеб ҳақида ривоят	170
Шарпалар	183
Олий руҳлар тўғрисида нақл	187
Озодлик	190
Зоҳидлар ва орифлар ҳақида ҳикоят	194
Ниҳоя	197
Шарқ Прометейи. <i>Иброҳим Ғафуров</i>	202

Адабий-бадиий нашр

ЭРКИН ВОҲИДОВ

ЗАМИН САЙЁРАСИ

Поэма ва шеърлар

Муҳаррир
Феруза ҚУВОНОВА

Мусахҳиҳ
Муҳаббат МЕНГНОРОВА

Бадий муҳаррир
Уйғун СОЛИҲОВ

Компьютерда саҳифаловчи
Феруза БОТИРОВА

Техник муҳаррир
Сурайё АҲМЕДОВА

Босишга 12.03.2014 й.да рухсат этилди.

Бичими 84x108 1\32.

Босма тобоғи 6,5. Шартли босма тобоғи 10,92.

Гарнитура «Bookman Суг+Uzb». Офсет қоғози.

Адади 5000 нусха. Буюртма № 19.

Баҳоси келишилган нархда.

«Янги аср авлоди» НММда тайёрланди ва чоп этилди.
Лицензия рақами: АИ № 198, 2011 йил 28.08 да берилган.

100113. Тошкент, Чилонзор-8, Қатортол кўчаси, 60.

«SPECIAL PRINTING SERVICE» босмахонасида босилди.
100113. Тошкент, Чилонзор тумани, Чилонзор кўчаси 1-а.

Мурожаат учун телефонлар:

Нашр бўлими – 278-36-89;

Маркетинг бўлими – 128-78-43. факс – 273-00-14;

e-mail: yangiasravlodi@mail.ru

Эркин Воҳидов

(1936 йилда туғилган)

Ўзбекистон қаҳрамони, Халқ шоири, Давлат мукофоти совриндори.

1936 йилнинг 28 декабрида Фарғона вилояти Олтиариқ туманида ўқитувчи оиласида дунёга келган. Эркин Воҳидовлар оиласи 1945 йилда Тошкентга кўчиб келгач, бўлғуси шоир шу ерда ўрта маълумот олади.

1960 йилда Тошкент Давлат дорилфунуни (ҳозирги ЎЗМУ)нинг филология факультетини тугатиб, турли нашриётларда муҳаррирлик қилган. Аввал «Ёш гвардия» нашриётида (1960–1963, 1975–1982), сўнг Гафур Ғуллом нашриётида (1963–1970), кейинчалик «Ёшлик» журналида фаолият юритган.

Унинг биринчи шеърйи тўплами 1961 йилда «Тонг нафаси» номи билан босилиб чиққан. Шундан буён шоирнинг ўтгиздан ортиқ шеърйи мажмуалари ўз ўқувчисига етиб борган. Жумладан, шоирнинг «Қўшиқларим сизга» (1962), «Юрак ва ақл» (1963), «Менинг юлдузим» (1964), «Нидо» (1965), «Лирика» (1965), «Палаткада ёзилган дoston» (1967), «Ёшлик девони» (1969), «Чароғбон» (1970), «Дostonлар» (1973), «Ҳозирги ёшлар» (1971), «Муҳаббат», «Тирик сайёралар» (1980) каби китоблари нашрдан чиққан.

Эркин Воҳидов моҳир таржимон сифатида С. Есенин, Л. Украинка, А. Блок, М. Светлов, Р. Ҳамзатов, С. Капутикян каби истеъодли шоирларнинг шеърларини ўз она тилида сўзлата олди. Унинг таржима соҳасидаги маҳорати буюк немис шоири Гётеннинг «Фауст» асари таржимасида (1974) юқори чўққига кутарилди.

ISBN 978-9943-27-285-9

9 789943 272859